

Herindelingsscan Best en Oirschot
Bestuurlijke Organisatie en Toezicht

Auteur
Provincie Noord-Brabant

Datum
September 2025

Inhoud

1	Bestuurlijke samenvatting	4
2	Inleiding	13
2.1	Doel van de herindelingsscan	13
2.2	Onderzoeksvragen	13
2.3	Uitgangspunten	13
2.4	Leeswijzer	14
2.5	Legenda	14
3	Kenmerken	15
3.1	Structuurkenmerken voor en na herindeling	15
3.2	Demografische trends en ontwikkelingen van de woningvoorraad in Brabant	15
4	Financiële effecten bij herindeling	23
4.1	Algemene uitkering	23
4.2	Personele lasten en personeelsomvang	24
4.3	Frictiekosten en tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	24
4.4	Financieel belang van de nieuwe gemeente	26
4.5	Overige financiële aandachtspunten	27
5	Eigen inkomsten	30
5.1	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens en eenpersoonshuishoudens met een koopwoning	30
5.2	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens en eenpersoonshuishoudens met een huurwoning	33
5.3	Harmonisatie van tarieven	34
5.4	De financiële verhoudingswet en belastingcapaciteit	39
6	Financiële positie van de twee gemeenten	42
6.1	Begroting en meerjarenraming	42
6.2	Jaarrekening	48
6.3	Sociaal Domein	50
6.4	Investeringen	52
6.5	Weerstandsvermogen en financiële kengetallen	55
6.6	Reserves	62
6.7	Vaste schuld	64
6.8	Voorzieningen	64
6.9	Vaste activa	65
6.10	Onderhoud kapitaalgoederen	66
6.11	Grondbeleid	73
6.12	Verbonden partijen	78
7	Conclusies en aanbevelingen	81
7.1	Algemene conclusie	88
7.2	Aanbevelingen	89

8	Bijlagen	93
8.1	Specificatie mutatie algemene uitkering door herindeling	93
8.2	Berekening tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	94
8.3	Structuurkenmerken van de bestaande gemeenten en de nieuwe gemeente	95
8.4	Onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van artikel 12 norm	96
8.5	Scenario's harmonisatie Onroerende zaakbelastingen	98
8.6	Kengetallen	102

1 Bestuurlijke samenvatting

Aanleiding

Op 1 juli 2025 hebben de gemeenten Best en Oirschot het principebesluit genomen om te komen tot een reguliere samenvoeging van beide gemeenten.

Daarmee is het gezamenlijk proces naar de herindeling per 1 januari 2028 van de gemeenten gestart. De planning is dat op 2 december 2025 de raden van beide gemeenten het "Herindelingsontwerp Oirschot en Best" vaststellen.

Dit herindelingsontwerp zal een financiële paragraaf bevatten waarin de uitkomsten van een herindelingsscan worden opgenomen.

Om deze reden hebben de gemeenten Best en Oirschot een verzoek ingediend bij Gedeputeerde Staten (GS) voor het opstellen van een herindelingsscan.

Doel van de herindelingsscan

Het algemene doel van de herindelingsscan is een beeld te geven van de financiële positie van de nieuwe gemeente en inzicht te geven in de belangrijkste financiële effecten van de herindeling. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de financiële positie van de twee afzonderlijke gemeenten. De herindelingsscan levert geen oplossingen voor eventuele knelpunten, maar maakt deze knelpunten wel inzichtelijk. De gemeenten kunnen hier vervolgens gericht mee aan de slag om tot een oplossing te komen. Hierbij wordt nadrukkelijk opgemerkt dat de scan een momentopname is, en dat het enkel een financieel perspectief betreft op basis van het huidige beleid. De op basis van de nieuwe toekomstvisie te maken beleidskeuzes en te realiseren ambities zijn van invloed op de financiën van de nieuwe gemeente.

Preventief toezicht op grond van de Wet arhi

Beide gemeenten komen onder preventief toezicht van de provincie te staan op grond van artikel 21 van de Wet algemene regels herindeling (afgekort: de Wet arhi) op het moment van vaststellen van het herindelingsontwerp door de raden.

Het doel van dit toezicht is om te voorkomen dat besluiten van op te heffen gemeenten de financiële positie van de nieuwe gemeente op onevenredige wijze beperken.

Gedeputeerde Staten (GS) voeren het toezicht uit en treden hierbij op als belangenbehartiger van de nieuwe gemeente. Deze bijzondere vorm van financieel toezicht is gecreëerd, omdat de wetgever van mening is dat het financieel toezicht op basis van de Gemeentewet onvoldoende bescherming biedt aan de nieuwe gemeente bij herindeling.

Goedkeuring kan alleen onthouden worden als een besluit naar het oordeel van GS in strijd is met het financiële belang van de nieuwe gemeente.

Onderdeel van het arhi-toezicht is dat de financiële besluiten die ter goedkeuring aan GS moeten worden voorgelegd, ook aan de fusiepartner ter afstemming worden voorgelegd. De (voorgenomen) besluiten die aan goedkeuring zijn onderworpen, worden dus vóór besluitvorming naar de fusiepartner gezonden. Het resultaat van deze afstemming wordt meegenomen in de uiteindelijke besluitvorming.

Belangrijkste bevindingen

Belangrijkste financiële effecten van herindeling

Effect op de algemene uitkering

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken (BZK) heeft ten behoeve van deze herindelingsscan de algemene uitkering van de nieuwe gemeente berekend met peildatum 2025.

De algemene uitkering van de nieuwe gemeente zal circa 0,81% (€ 718.000) lager zijn dan de optelling van de algemene uitkeringen van de twee gemeenten. Deze daling komt, naast een aantal kleine voordelen, vooral door het wegvallen van een vast bedrag van de algemene uitkering. Het vaste bedrag wordt aan iedere gemeente uitgekeerd, onafhankelijk van de grootte van de gemeente. De nieuwe gemeente ontvangt één vast bedrag. Deze daling kan opgevangen worden door een verlaging van o.a. de bestuurskosten (raad, college, griffie, gemeentesecretarissen, etc.), omdat deze na herindeling maar voor één gemeente gemaakt hoeven te worden. Ten opzichte van de optelsom van de algemene uitkering van beide gemeenten is er vooral bij de maatstaven regionale centrumfunctie en huishoudens met laag inkomen met drempel een voordelig effect door de herindeling.

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling uit het gemeentefonds voorziet in een tegemoetkoming voor de frictiekosten. De verdeelmaatstaf is een vast bedrag dat wordt uitgekeerd onafhankelijk van de daadwerkelijke omvang van de frictiekosten. De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt uitgekeerd over een periode van vijf jaar. Eén deel in het jaar voorafgaand aan de herindeling. Dit deel wordt evenredig aan de betrokken gemeenten uitgekeerd. Het restantbedrag wordt in de vier jaar daaropvolgend aan de nieuwe gemeente uitgekeerd. Het bedrag van deze tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt vooral bepaald door het aantal gemeenten dat wordt heringedeeld en het aantal inwoners dat daarbij betrokken is. Het bedrag is afhankelijk van de uitkeringsfactor van de algemene uitkering van het jaar voorafgaand aan de herindeling. In 2027 is het exacte bedrag bekend. Om een indicatie te geven is door BZK een berekening gemaakt op basis van de uitkeringsfactor van 2025. Het totaal uit te keren bedrag zou dan € 5,8 miljoen zijn.

Woonlasten

De raad van de nieuwe gemeente beslist over de OZB-tarieven. Hiervoor zijn in de Wet arhi voorschriften opgenomen. De tarieven voor de overige belastingen en retributies, zoals afvalstoffenheffing en de rioolheffing, blijven voor de nieuwe gemeente van kracht tot twee jaar na de datum van herindeling, tenzij nieuwe tarieven worden vastgesteld. De OZB-tarieven moet de raad binnen drie maanden na herindeling met terugwerkende kracht vaststellen.

Voor de OZB woningen is het harmonisatie-effect van de herindeling in beeld gebracht. Hierbij is op basis van de gegevens 2025 een gelijkblijvende opbrengst ten opzichte van de huidige opbrengstramingen van beide gemeenten als uitgangspunt genomen.

Voor beide gemeenten is de OZB aanslag 2025 berekend aan de hand van de tarieven en gemiddelde WOZ waarde in de betreffende gemeente.

Daaruit komt naar voren, dat bij de woningen en de niet-woningen de tarieven in Best stijgen (ten opzichte van de in 2025 geldende tarieven OZB) en in Oirschot dalen.

Naast het harmoniseren van de tarieven met als uitgangspunt een gelijkblijvende opbrengstraming zijn ook scenario's in beeld gebracht bij het hanteren van het laagste tarief van beide gemeenten en van het hoogste tarief. Zowel bij de OZB woningen als de OZB niet woningen.

Het scenario "laagste tarief" leidt wel tot een taakstelling of vergroting van de financiële opgave. Het scenario "hoogste tarief" leidt tot extra budgetruimte of een verlaging van de financiële opgave.

Aandachtspunt is dat de gemeente Best voornemens is om de OZB opbrengsten de komende vier jaar met in totaal ruim 24% extra (naast de indexering voor inflatie) te verhogen (in 2026: 8%, in 2027: 8%, in 2028 4% en in 2029 4%). Deze hogere opbrengsten zijn ook al als baat geraamd in de conceptbegroting 2026-2029. Indien gekozen wordt voor een scenario met als gevolg dat de door Best geraamde opbrengsten niet worden gerealiseerd dan zal het begrotingssaldo van Best en daardoor vanaf 2028 van de nieuwe gemeente nadeliger worden. Daar zal dan alternatieve dekking voor moeten worden aangewezen.

Op dit moment (2025) hanteert Oirschot hogere tarieven dan de gemeente Best. Door de voorgenomen en al in de conceptbegroting 2026-2029 geraamde extra verhoging van de OZB tarieven door de gemeente Best zal het verschil in OZB-tarieven tussen Oirschot en Best de komende jaren nagenoeg verdwijnen. Zowel bij de woningen als de niet-woningen. De berekeningen moeten dan ook vooral als een momentopname naar de situatie in 2025 worden gezien. Voor de OZB woningen is ook een prognose gemaakt naar de situatie 2027.

De nieuwe gemeente is zelf verantwoordelijk voor het belastingniveau. Voor een weloverwogen besluit over de hoogte van de benodigde opbrengst dient het beleid van de twee gemeenten te worden onderzocht en vertaald naar de nieuwe gemeente om een beeld te krijgen van de totale lasten. De raad van de nieuwe gemeente kan op basis hiervan de beleidskeuzes maken en de nieuwe tarieven vaststellen.

Beeld van de Financiële positie van de twee afzonderlijke gemeenten

Begroting en meerjarenramingen

De begrotingen 2025 van de gemeente Best en de gemeente Oirschot voldoen aan het wettelijk criterium. Dit houdt in dat het begrotingsjaar 2025 naar het oordeel van GS structureel en reëel in evenwicht is. In deze scan zijn ook de conceptbegrotingen 2026-2029 verwerkt, hoewel deze nog niet zijn vastgesteld door de raden en nog niet zijn beoordeeld door ons. In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Best sluiten de jaren 2026 en 2027 met een positief saldo. Vanaf 2028 is sprake van tekorten. In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Oirschot sluit het begrotingsjaar 2026 met een nadelig saldo. Vanaf 2027 is sprake van positieve saldi.

Deze cijfers zijn overigens nog niet beoordeeld door de toezichthouder en is puur uitgegaan van de cijfers die de gemeenten hebben gepresenteerd.

Naast stijgende kosten binnen het sociaal domein, is er vooral bij Best sprake van structureel hogere lasten door nieuwe budgetaanvragen voor investeringen en exploitatiebudgetten.

De gemeente Best heeft in de conceptbegroting 2026-2029 onder meer investeringen geraamd die in de begroting 2025-2028 nog niet voorzien waren van een budget. Dit geeft wel een duidelijk beeld van de ambities van de gemeente maar geeft nog geen volledig inzicht in hoe de gemeente deze ambities gaat bekostigen binnen en structureel sluitende begroting

Vanaf 2028 is sprake van een structureel tekort van € 2,5 miljoen, wat neerkomt op 2,1 % van de totale lasten. Ondanks dat de gemeente Best in de conceptbegroting 2026-2029, net als in de begroting 2025-2028, het voornemen om de OZB opbrengsten de komende vier jaar met in totaal ruim 24% extra (naast de indexering voor inflatie) te verhogen al financieel heeft verwerkt.

De gemeente Oirschot heeft geen extra verhoging van de OZB opbrengst (naast de indexering voor inflatie) geraamd in de conceptbegroting 2026-2029

Jaarrekening 2024

De gemeente Best heeft het jaar 2024 afgesloten met een positief saldo van € 10 miljoen. De gemeente Oirschot sloot het boekjaar af met een nadelig saldo van € 27.000.

De jaarrekeningresultaten zijn echter niet zonder meer onderling te vergelijken. De cijfers worden beïnvloed door incidentele factoren en de wijze waarop beide gemeenten incidentele zaken als budgetoverhevelingen en mutaties grondexploitatie in de jaarcijfers verwerken.

Zo is bij de gemeente Oirschot het voordelige effect (€ 1,5 miljoen) van de niet bestede budgetten 2024 die worden overgeheveld naar 2025 niet zichtbaar in het rekeningssaldo. Een bedrag met dezelfde omvang is in 2024 toegevoegd aan de bestemmingsreserve nog uit te voeren werkzaamheden. Bij de gemeente Best is het voordeel van niet bestede budgetten die in aanmerking komen voor overheveling (€ 7,3 miljoen) wel onderdeel van het jaarresultaat 2024.

De gemeenten dienen zelf de analyses van de rekeningresultaten te maken om de structurele effecten scherp in beeld te krijgen.

Sociaal domein

De gemeenten Best en Oirschot besteden beide een groot deel van hun begroting aan het sociaal domein en ervaren een toenemende vraag naar jeugdhulp en Wmo. Zij werken intensief samen in regionaal verband.

De verschillen liggen met name in de inrichting van de organisatie en de financiële positie. Oirschot heeft de jeugdhulpadministratie belegd bij de Kempengemeenten, terwijl Best dit zelf uitvoert. Ook de gevolgen van de Hervormingsagenda Jeugd verschillen: voor Best zijn de extra middelen budgettair neutraal, terwijl Oirschot hierdoor een voordeel in de begroting krijgt. Best ziet de kosten voor jeugdzorg en Wmo in de

conceptbegroting 2026-2029 (en ook al in de kadernota 2026) sterk oplopen en heeft de budgetten daarvoor structureel met € 2,3 miljoen verhoogd. Oirschot verwacht in geringer mate tekorten op jeugdzorg. In beide gemeenten zal sprake zijn van stijgende Wmo-uitgaven door dubbele vergrijzing.

Investerings

Er is een verschil waar te nemen in het voorgenomen investeringsvolume van beide gemeenten vanaf 2026. Best heeft in de conceptbegroting 2026-2029 het investeringsplan geactualiseerd. Ten opzichte van de begroting 2025-2028 is het investeringsvolume in de jaren 2026-2029 met € 34 miljoen toegenomen tot € 114 miljoen. Dit leidt tot extra structurele kapitaallasten, die grotendeels nog niet zijn voorzien van structurele dekking. Dit geldt vooral voor investeringen waarvan de realisatie de komende periode wordt gestart maar de kapitaallasten vanaf 2030 of 2031, dus na het tijdvak van de begroting 2026-2029, gaan lopen. Ook kapitaallasten die vanaf 2028 gaan lopen zijn niet (volledig) gedekt, gelet op de geraamde structurele begrotingstekorten vanaf 2028.

Met de restant investeringsbudgetten 2024 en de geraamde investeringsbudgetten 2025 erbij komt het totaal aan investeringsbudgetten op € 130 miljoen. Voor Oirschot is dit € 76 miljoen.

Bij de behandeling van de kadernota 2026 is overigens besloten dat diverse investeringen die in het overzicht “nieuwe budgetaanvragen 2026-2029” zijn opgenomen, pas tot uitvoering kunnen komen als de raad daar een specifiek besluit over heeft genomen. Met ingang van 2 december 2025 kan dit alleen na afstemming met Oirschot en na goedkeuring van de provincie.

Over de investering MFA Wilhelminadorp (geraamd investeringsbedrag € 18 miljoen) is de raad van Best voornemens in december 2025 een besluit te nemen. Aandachtspunt bij dit project is de wijze waarop de structurele lasten vanaf 2028 worden gedekt. De afschrijvingslasten zijn ongeveer € 780.000. De rentelasten bij een rente van 3,5% ongeveer € 630.000.

De gemeente Oirschot heeft het investeringsplan in de conceptbegroting 2026-2029 geactualiseerd.

Oirschot raamt in de conceptbegroting 2026-2029 ten opzichte van de gemeente Best een relatief laag bedrag aan nieuwe budgetaanvragen. Daar staat tegenover dat er in 2024 en 2025, ten opzichte van de investeringsaanvragen vanaf 2026, relatief hoge investeringsbedragen zijn geraamd.

Omgerekend naar een bedrag per inwoners ligt het totaalinvesteringsvolume van beide gemeenten in de periode 2025-2029 (inclusief de restantinvesteringsbudgetten 2024 en 2025) niet ver uit elkaar. Te weten rond de € 4.000 per inwoner.

De gemeente Oirschot bereidt besluitvorming van investeringen voor, waarvan de kapitaallasten pas na 2029 gaan lopen. Bijvoorbeeld Kanaalpassage A58 € 5 miljoen) en aanleg 2e fase Randweg (€ 16 miljoen). Ook deze investeringsbudgetten zijn nog niet geraamd.

Voor beide gemeenten geldt, dat er beoogde investeringen zijn waar nog geen bedrag aan is gekoppeld en de lasten om die reden ook niet in de begroting zijn opgenomen.

Als deze plannen doorgang vinden zal er ook structurele dekking voor de daaruit voortvloeiende structurele (kapitaal)lasten moeten worden aangewezen.

Best en Oirschot zetten beiden bestemmingsreserves in als financiële dekking van een deel van de afschrijvingslasten. Best (onttrekking in jaarrekening 2024 € 1.383.000) doet dat in hogere mate dan Oirschot (jaarrekening 2024 € 131.000). In de conceptbegroting 2026-2029 is dit € 1.650.000 respectievelijk € 222.000.

Weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De uitgangspositie voor de nieuwe gemeente met betrekking tot de weerstandscapaciteit, weerstandsratio en de financiële kengetallen (vooral schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) is ten opzichte van het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklassen 45.000-60.000 inwoners gunstig.

De weerstandscapaciteit per inwoner is in de nieuwe gemeente hoger dan het gemiddelde per inwoner in de inwonerklassen 45.000-60.000 inwoners in 2023.

De risico's zijn systematisch in beeld gebracht en gekwantificeerd. Voor de inventarisatie van risico's zijn geen richtlijnen. De gemeenten hebben hiervoor een eigen methodiek. De weerstandscapaciteit wordt in beide gemeenten afgezet tegen de risico's. Er zijn geen vergelijkende gegevens beschikbaar over bedragen aan risico's per inwonerklasse.

Het weerstandsvermogen is uitgedrukt in een ratio.

Om alle onderkende risico's af te kunnen dekken is een weerstandsratio nodig van 1. Op 31 december 2024 bevindt zich de weerstandsratio van beide gemeenten boven de 1 (Best 3,2 en Oirschot 1,2). Op basis van de cijfers van beide gemeenten bevindt de weerstandsratio van de nieuwe gemeente zich op 31 december 2024 ruim boven de 1, te weten 2,6. Dit is naar objectieve maatstaven te kwalificeren als "uitstekend". Bij beide gemeenten is de risicobepaling niet volledig vergelijkbaar. De door de nieuwe gemeente te berekenen risico's zijn uiteraard de basis voor de weerstandsratio. De hier weergegeven weerstandsratio van 2,6 moet daarom als een indicatie worden gezien.

De kengetallen schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie zijn bij de nieuwe gemeente, naar de stand van 31-12-2023¹, aanzienlijk gunstiger dan het gemiddelde van de gemeenten in de inwonerklassen 45.000-60.000 inwoners. Wel zal de schuldquote stijgen als gevolg van de toename van de schuld bij beide gemeenten door de voorgenomen investeringen.

Reserves

De reservepositie van de nieuwe gemeente is gemeten naar een bedrag per inwoner sterker dan het gemiddelde per inwoner van gemeenten in de inwonerklassen 45.000-60.000 inwoners.

- Het gemiddelde bedrag per inwoner aan algemene reserves van de nieuwe gemeente bedroeg op 31 december 2013 € 713 per inwoner). Het gemiddelde

¹ Op het moment dat deze herindelingscan werd vervaardigd waren er nog geen vergelijkende cijfers naar de werkelijkheid per 31 december 2024 beschikbaar.

bedrag per inwoner in gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners bedroeg op 31 december 2023 € 573.

- Bij de bestemmingsreserves is dat € 1.519 (inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners € 857 per inwoner).
- Totaal is dat € 2.252 per inwoner (inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners € 1.430 per inwoner).
- Wel ligt een groot deel van de bestemmingsreserve van de nieuwe gemeente (op 31 december 2023 € 776 per inwoner) vast door het relatief hoge bedrag aan bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten.

Vaste schuld

De schuld van de nieuwe gemeente is bijna 50% lager dan de gemiddelde schuld van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners (naar de stand van 31-12-2023).

Door de voorgenomen investeringen zal de schuld van Best en Oirschot en dus de nieuwe gemeente toenemen.

Voorzieningen

Belangrijkste verschil tussen beide gemeenten is de inzet van voorzieningen voor groot onderhoud. Best heeft alleen een voorziening voor groot onderhoud van gebouwen. Oirschot heeft deze ook en daarnaast voorzieningen voor groot onderhoud wegen, sportvelden en speeltoestellen. Als er geen onderhoudsvoorzieningen zijn, zijn de onderhoudslasten in de exploitatie opgenomen. Deze kunnen jaarlijks fluctueren.

Vaste activa

De boekwaarde van de vaste activa van de nieuwe gemeente ligt iets onder het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners (stand 31-12-2023). Aannemelijk is dat dit bedrag in 2024 is toegenomen door het realiseren van investeringen in dat jaar.

De gemeente Best activeert investeringen in riolering niet maar dekt de investeringslasten in één keer ten laste van de daartoe bestemde voorziening. De gemeente Oirschot activeert investeringen in riolering wel.

Onderhoud kapitaalgoederen

De onderlinge vergelijkbaarheid is beperkt omdat er verschillende beleidskeuzes zijn gemaakt en doordat de financiële verwerking verschilt. Bijvoorbeeld door wel of niet gebruik te maken van onderhoudsvoorzieningen (en – reserves) met als gevolg dat egalisatie van jaarlijks fluctuerende onderhoudslasten niet eenduidig plaatsvindt.

Bij de gemeente Best zijn alle beheerplannen, met uitzondering van riolering, niet actueel en zullen dan ook binnen afzienbare tijd moeten worden geactualiseerd. In 2024 is het Water en Riolering Programma (WRP) en het Systeem Stedelijk water (SSW) geactualiseerd.

Op 11 december 2023 heeft de gemeenteraad van Best de nieuwe nota reserves en voorzieningen vastgesteld. Daarin is besloten tot het opheffen van de reserves voor wegbeheer, speelelementen, vervanging groen en buitensportaccommodaties. Vanaf

2024 dekt de gemeente de kapitaallasten van investeringen in wegen daardoor niet meer ten laste van reserves.

De gemeente Oirschot beschikt over actuele beheerplannen, met uitzondering van het beheerplan gebouwen.

Op 24 oktober 2023 heeft de raad van Oirschot het "Integraal Maatschappelijk beheerkader" (IMBK 2.0) vastgesteld. Er is gekozen voor beeldkwaliteit A in het historische centrum van Oirschot en de centra van de dorpen. B kwaliteit op hoofdwegen en C kwaliteit in de wijken, op bedrijventerreinen en in het buitengebied.

Om te komen tot concrete uitwerking van het IMBK in projecten is in 2024 het Integraal Maatschappelijk Meerjaren Programma (IMMP) geactualiseerd. In het IMMP zijn projecten opgenomen voor de meerjarenbegroting 2025-2028. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De gemeente is voornemens om het onderhoudsplan gebouwen in 2025 te actualiseren.

De gemeente Oirschot werkt voor diverse kapitaalgoederen met onderhoudsvoorzieningen. Uit deze voorzieningen wordt het groot onderhoud bekostigd.

Grondbeleid

De door de raad vastgestelde "nota grondbeleid" is in Oirschot actueler dan die van Best. Beide gemeenten actualiseren de exploitatieberekeningen voor de grondexploitaties ten minste eenmaal per jaar.

Bij de grondexploitaties is de komende jaren sprake van een relatief groot volume aan nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten. Bij Best worden de meeste inkomsten gerealiseerd tot en met 2028, bij Oirschot vanaf 2028.

Alleen de gemeente Oirschot heeft een grondexploitatie voor bedrijventerreinen, echter met een geringe boekwaarde.

Best berekent een risicobedrag voor de grondexploitaties, Oirschot doet dat niet.

Beide gemeenten hebben voorziene verliezen in de grondexploitaties afgedekt door middel van een verliesvoorziening. Op 31 december 2024 is de stand van de verliesvoorziening van de gemeente Best € 26,2 miljoen en die van de gemeente Oirschot € 0,1 miljoen.

Verbonden partijen

Beide gemeenten nemen in hoofdzaak aan dezelfde gemeenschappelijke regelingen deel. Dat betekent dat een groot deel van alle risico's van de verbonden partijen ook nu al gedeeld worden.

Door de herindeling kan het noodzakelijk zijn om uit één of meerdere verbonden partijen te treden, bijvoorbeeld Samenwerking Kempengemeenten. De kans is groot dat dit gepaard zal gaan met uitredingskosten. Het is in ieder geval van belang om met het oog op eventuele opzegtermijnen tijdig (desnoods proforma) over te gaan tot opzegging.

Aanbevelingen

Per hoofdstuk zijn, waar nodig, aanbevelingen opgenomen. In hoofdstuk 7 kunt u een totaaloverzicht van de aanbevelingen vinden. Het is belangrijk dat u bij het oppakken van deze aanbevelingen een tijdpad vaststelt en de voortgang monitort.

Algemene conclusie

Uit de financiële analyse en risicoduiding (bouwsteen 3) bij het principebesluit tot herindeling van 1 juli 2025 bleek dat op basis van de begrotingen 2025-2028 kon worden geconcludeerd dat er sprake is van een gezonde uitgangssituatie voor de nieuwe gemeente, die zal ontstaan uit de samenvoeging van de huidige gemeenten Best en Oirschot. Daarbij is aangegeven dat er nog wel uitdagingen zijn om ook de begrotingsjaren vanaf 2026 structureel sluitend te krijgen en/of te houden.

In deze herindelingscan zijn de conceptbegrotingen 2026-2029 van beide gemeenten toegevoegd. Deze zijn op het moment van schrijven niet vastgesteld door de raden en ook nog niet door ons onderzocht op basis van het normale financiële toezicht.

Op basis van de conceptbegrotingen 2026-2029 is op dit moment het beeld dat de nieuwe gemeente in 2028 zal starten met een niet sluitende begroting.

Net als de andere gemeenten hebben Best en Oirschot te maken met de verlaging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds en kostenontwikkelingen binnen het sociaal domein. Daarnaast is er sprake van nieuw beleid en gemeentelijke ambities waarvan de financiële effecten nog niet bekend zijn of onderdeel zijn van een (nog) niet meerjarig sluitende begroting.

Voor een gezonde startpositie van de nieuwe gemeente is het noodzakelijk te komen tot een structureel sluitende begroting 2028 en verder. Door gemeente Best is aangegeven dat de raad bij de kadernota 2027 verwacht keuzes te maken. Bij de kadernota 2026 is al besloten dat een aantal nieuwe investeringen apart via een raadsvoorstel ter besluitvorming zullen worden aangeboden. Aandachtspunt bij de besluitvorming over deze investeringen is op welke wijze de structurele lasten vanaf 2028 van structurele dekking worden voorzien.

Voor beide gemeenten geldt dat vanaf 2 december 2025 besluiten door ons goedgekeurd moeten worden.

Naast de begrotingssaldi is gekeken naar de financiële positie (schuld, reservepositie, grondexploitaties). De gezamenlijke schuld is naar objectieve maatstaven niet hoog en het gezamenlijke weerstandsvermogen is voldoende, de gemeenten beschikken gezamenlijk over ruim voldoende weerstandscapaciteit om de nu bekende risico's te kunnen opvangen. Bij de grondexploitaties doen zich nog onzekerheden voor door de nog te realiseren opbrengsten en nog te maken kosten.

2 Inleiding

Op 1 juli 2025 hebben de gemeenten Best en Oirschot het principebesluit genomen om te komen tot een reguliere samenvoeging van beide gemeenten.

Daarmee is het gezamenlijk proces naar de herindeling per 1 januari 2028 van de gemeenten gestart. De planning is dat de raden van beide gemeenten het “Herindelingsontwerp Oirschot en Best” op 2 december 2025 vaststellen.

Dit herindelingsontwerp zal een financiële paragraaf bevatten waarin de uitkomsten van een herindelingsscan worden opgenomen.

Om deze reden hebben de gemeenten Best en Oirschot een verzoek ingediend bij Gedeputeerde Staten (GS) voor het opstellen van een herindelingsscan.

2.1 Doel van de herindelingsscan

Het algemeen doel van de herindelingsscan is een beeld te geven van de financiële positie van de nieuwe gemeente en inzicht te geven in de belangrijkste financiële effecten van de herindeling. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de financiële positie van de twee afzonderlijke gemeenten.

De herindelingsscan levert geen oplossingen voor eventuele knelpunten, maar maakt deze knelpunten wel inzichtelijk. De gemeenten kunnen hier vervolgens gericht mee aan de slag om tot een oplossing te komen.

2.2 Onderzoeksvragen

De herindelingsscan is verricht uitgaande van de volgende twee onderzoeksvragen.

1. Wat is het effect van de herindeling op de algemene uitkering, welke opbrengst kan verwacht worden van de tijdelijke maatstaf herindeling, welke frictiekosten kunnen zich voordoen, welke effecten heeft de herindeling mogelijk op de woonlasten, wat zijn overige financiële aandachtspunten?
2. Wat kan aan de hand van de jaarrekeningen, de begrotingen en meerjarenraming van Best en Oirschot over de financiële positie van de nieuwe gemeente worden gezegd?

2.3 Uitgangspunten

De herindelingsscan is tot stand gekomen met input van beide gemeenten. De provincie Noord-Brabant heeft het bureau Welconsult Gemeentefinanciën ingeschakeld om, op basis van de gegevens van de gemeenten, de herindelingsscan op te stellen.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode juli 2025 tot en met september 2025. De kadernota 2026 (Best) en de koersnota 2026 (Oirschot) en de jaarrekening 2024 vormen de basis voor deze herindelingsscan. Daarnaast ook de begroting 2025, inclusief de meerjarenraming 2026-2028. Vanwege het doel om een zo actueel beeld van de meerjarige financiële positie van beide gemeenten en de nieuwe gemeente te schetsen is ook informatie uit de conceptbegroting 2026-2029 van Best en Oirschot als input voor deze scan gebruikt. Vooral in de onderdelen Begroting en meerjarenraming (hoofdstuk 6.1), Sociaal domein (6.3), Investerings (6.4) en Weerstandsvermogen en financiële kengetallen (6.5). En in hoofdstuk 5.3, harmonisatie van tarieven. De concepten die zijn gebruikt zijn door het college van B&W van de betreffende gemeente vastgesteld, maar nog niet door de gemeenteraad. Gelet op het moment dat deze scan gereed moest zijn was het niet mogelijk te wachten op de besluitvorming van de raad over de begroting.

Voor zover het nodig was om een beter beeld van de totale financiële positie te krijgen zijn ook beschikbare tussenrapportages, grondexploitatie-nota's en andere relevante documenten geraadpleegd.

2.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 is de bestuurlijke samenvatting opgenomen.

In dit hoofdstuk (hoofdstuk 2) zijn het doel, de onderzoeksvragen en de uitgangspunten toegelicht.

In hoofdstuk 3 worden de kenmerken van de huidige twee gemeenten en de nieuwe gemeente toegelicht.

Hoofdstuk 4 is toekomstgericht. Hier wordt ingegaan op de directe (financiële) gevolgen van de gemeentelijke herindeling: de algemene uitkering uit het gemeentefonds; de frictiekosten en de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling; het toezicht op grond van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi) en de overige financiële aandachtspunten.

In hoofdstuk 5 komen de eigen inkomsten van Best en Oirschot aan de orde.

Hoofdstuk 6 bevat de begrotingspositie, de totale financiële positie en het financiële beleid.

In hoofdstuk 7, het laatste hoofdstuk, zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen opgenomen.

2.5 Legenda

Positieve getallen worden aangegeven met V (= voordeel).

Negatieve getallen worden aangegeven met een N (= Nadeel).

Daar waar wordt gesproken over Best en over Oirschot wordt bedoeld gemeente Best en gemeente Oirschot.

3 Kenmerken

3.1 Structuurkenmerken voor en na herindeling

In samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) zijn de structuurkenmerken voor de twee gemeenten en de nieuwe gemeente bepaald. In bijlage 8.3 is het totaaloverzicht opgenomen.

Voor de kenmerken van de nieuwe gemeente zijn in veel gevallen de volumina opgeteld of is een gewogen gemiddelde gebruikt om een aantal kenmerken te berekenen. In enkele gevallen is sprake van een maatstaf met een drempel. Die maatstaf telt mee op het moment dat het aantal een minimum (drempel) bereikt. Door de herindeling Best en Oirschot werkt dit gunstig uit.

De sociale structuur van de nieuwe gemeente valt in de categorie goed. De centrumfunctie van de nieuwe gemeente valt in de categorie redelijk.

BZK geeft aan deze berekening niet meer uit te voeren. Maar gezien de huidige sociale structuur en centrumfunctie van de grootste gemeente (Best) wordt er van uitgegaan, dat de herindelingsgemeente deze structuurkenmerken ook kent.

	Gemeente Best	Gemeente Oirschot
Inwoners	31.223	19.280
Sociale structuur	Goed	Goed
Centrumfunctie	Redelijk	Zonder

Tabel 3.1.1 Structuurkenmerken, Bron: Ministerie van BZK

3.2 Demografische trends en ontwikkelingen van de woningvoorraad in Brabant

In dit hoofdstuk worden beschreven: Ontwikkelingen en achtergronden met betrekking tot 'bevolking, bouwen en wonen'. Feiten, prognoses en plannen in Noord-Brabant, de Metropoolregio Eindhoven én in de nieuwe gemeente.

Demografische trends en ontwikkelingen van de woningvoorraad in Brabant

Bevolkingsomvang

Zoals de eind 2023 vastgestelde Bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant laat zien, zal de Brabantse bevolking de komende decennia naar verwachting nog met zo'n 336.000 mensen groeien (+12,6%), van 2.664.000 inwoners in 2025 tot 3.000.000 in 2050. Het grootste deel van deze bevolkingsgroei (ruim 70%) vindt plaats voor 2040. De bevolkingsgroei wordt hierbij vrijwel volledig bepaald door positieve buitenlandse migratiesaldi.

Leeftijdssamenstelling

Wat de leeftijdssamenstelling van de Brabantse bevolking betreft, springt de voortgaande vergrijzing het meest in het oog. Aan het begin van 2025 is ca. 21,5% van de bevolking in onze provincie 65 jaar of ouder. De komende tijd, wanneer de naoorlogse geboortegolf gaandeweg deze leeftijd bereikt, zal het percentage ouderen sterk oplopen. Hierbij speelt ook de oplopende levensverwachting een rol. Rond 2040 bereikt de vergrijzing haar hoogtepunt. Dan behoort naar verwachting 25,5% van de bevolking tot de 65+'ers. Tussen 2040 en 2050 loopt het percentage 65+'ers weer iets terug, tot net onder de 25% in 2050.

Bij dit alles groeien de hoogste leeftijdsgroepen het sterkst. Zo zal het percentage 75+'ers oplopen van net iets meer dan 10% in 2025 naar ruim 15% in 2050. Rond 2050 zullen er naar verwachting ruim 450.000 75+'ers zijn in Brabant, tegen zo'n 270.000 in 2023; een groei van ca. 180.000 (bijna 70%). In 2050 zal bijna twee derde (61%) van het totale aantal 65+'ers ouder zijn dan 75 jaar. Hier tekent zich de 'dubbele vergrijzing' af: er komen gelet op de leeftijdsopbouw van vandaag de dag niet alleen meer ouderen bij, zij leven gemiddeld ook steeds langer.

Huishoudenssamenstelling

Tot 2050 (gemeten vanaf 2024) komen er in onze provincie nog ruim 210.000 huishoudens bij (+17,5%). Vooral het aantal alleenstaanden groeit sterk. Verwacht wordt dat in 2050 van alle huishoudens ca. 41,5% een eenpersoonshuishouden is. In 2000 lag dat percentage nog op 28%. Vooral het aantal oudere alleenstaanden (75+) neemt sterk toe.

Groeit het aantal huishoudens tussen 2024 en 2050 nog met 17,5%, de bevolking groeit in diezelfde periode met 'slechts' 13,5%. Deze relatief sterkere toename van het aantal huishoudens hangt samen met de vergrijzing en de individualisering. Hierdoor groeit vooral het aantal eenpersoonshuishoudens sterk. Tot 2050 komen er ruim 140.000 eenpersoonshuishoudens bij (+32%), waarmee de totale huishoudensgroei (van ruim 210.000) voor twee derde (67%) kan worden verklaard.

Groei woningvoorraad

Er ligt nog een flinke woningbouwopgave in onze provincie, met een sterk accent op de eerstkomende 10 jaar. Samenhangend met de nog altijd hoge groei van het aantal huishoudens en om bestaande woningtekorten in te lopen, zullen er alleen al in de jaren 2025 tot 2035 zo'n 140.000 woningen aan de Brabantse voorraad moeten worden toegevoegd. Dat is zo'n 60% van de opgave tot 2050 (242.000).

Regionale ambities en afspraken, zoals bijvoorbeeld het 'project Beethoven' in de Metropoolregio Eindhoven (MRE), gaan vaak uit van nog hogere woningbouw aantallen. Vergeleken met de provinciale prognose zijn deze ambities er veelal op gericht om bestaande woningtekorten (aanmerkelijk) sneller in te lopen. Zoals het provinciale Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant laat zien, liggen de feitelijke en de eerstkomende jaren verwachte woningbouw aantallen Brabant-breed en ook in Zuidoost-Brabant nog altijd (duidelijk) onder de provinciale prognosecijfers.

Een belangrijk deel van de groei van de Brabantse bevolking, huishoudens en woningvoorraad – steeds zo rond de 37% à 38% – zal z'n plek moeten vinden in de MRE, waartoe ook de (huidige) gemeenten Best en Oirschot behoren.

Hieronder zijn puntsgewijs en steeds geïllustreerd aan de hand van een tabel, enkele belangrijke trends en ontwikkelingen op een rijtje gezet, waarbij de nieuwe gemeente in het perspectief is geplaatst van de ontwikkelingen in Brabant als geheel en in de MRE.

1. Bevolkingsgroei, 2010-2040								
	bevolking	groei	bevolking	groei	bevolking	groei-index		
	2010	2010 t/m 2024	2025	2025 t/m 2039	2040	2010-2025 (2010 = 100)	2025-2040 (2025 = 100)	2010-2040 (2010 = 100)
NOORD-BRABANT	2.444.200	219.900	2.664.000	238.400	2.902.400	109,0	108,9	118,7
MRE	735.200	81.100	816.300	90.100	906.400	111,0	111,0	123,3
Nieuwe gemeente	46.700	4.475	51.175	3.625	54.800	109,6	107,1	117,3

Bronnen: *2010 t/m 2025: CBS, juli 2025 /bewerking: Provincie Noord-Brabant.
 *2025 t/m 2040: 'De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023'.
 De in de tabel opgenomen gegevens zijn afgerond op 100-tallen (provincie en regio) en 25-tallen (de nieuwe gemeente 'Best-Oirschot'). Hierdoor kunnen er in de tabel geringe afwijkingen voorkomen.

Tabel 3.2.1

- De Brabantse bevolking nam de afgelopen 15 jaar – 2010 tot 2025 – met 220.000 inwoners toe (+9%), een gemiddeld jaarlijkse groei van ruim 14.500 inwoners. In de MRE lag de bevolkingsgroei met 11% duidelijk hoger. In de nieuwe gemeente lag de groei (9,6%) iets boven het Brabants gemiddelde, maar bijna 1,5 procentpunt onder het MRE-niveau.
- Ook de komende 15 jaar – 2025 tot 2040 – wordt in Brabant een bevolkingsgroei verwacht van zo'n 9% (8,9%), een toename van 238.500 mensen (bijna 16.000 gemiddeld per jaar). En ook nu weer laat de MRE aanmerkelijk hogere groeicijfers zien (+11%). De prognoses voor de nieuwe gemeente liggen met een verwachte groei van 7,1% onder het regionale en provinciale niveau.
In 2026 wordt de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose geactualiseerd. De effecten (o.a. als gevolg van de ontwikkelingen bij ASML) op de toekomstige buitenlandse migratiestromen en daarmee op de regionale en gemeentelijke bevolkingssamenstelling, de huishoudensgroei en de daarbij benodigde groei van de woningvoorraad zullen een belangrijk onderdeel zijn van deze actualiseringsronde. Op gemeenteniveau zal dat tot andere prognose-uitkomsten leiden.
- De nieuwe gemeente telt anno 2025 51.175² inwoners. En zou daarmee qua bevolkingsomvang, na Eindhoven en Helmond, de derde gemeente zijn in de MRE.

² Er worden in deze herindelingscan op diverse plekken inwoneraantallen genoemd van de nieuwe gemeente. Omdat de bronnen daarvan, gelet op het specifieke onderwerp, kunnen verschillen kan er in de genoemde aantallen een klein verschil zitten.

2. Groei woningvoorraad, 2010-2040

	woning- voorraad	groei	woning- voorraad	groei	woning- voorraad	groei-index		
	2010	2010 t/m 2024	2025	2025 t/m 2039	2040	2010-2025 (2010 = 100)	2025-2040 (2025 = 100)	2010-2040 (2010 = 100)
NOORD-BRABANT	1.026.200	175.400	1.201.700	187.200	1.388.900	117,1	115,6	135,3
MRE	312.300	59.100	371.500	68.700	440.200	118,9	118,5	140,9
Nieuwe gemeente	18.275	3.925	22.200	3.250	25.450	121,5	114,6	139,3

Bronnen: * 2010 t/m 2025: CBS, juli 2025 /bewerking: Provincie Noord-Brabant.

* 2025 t/m 2040: 'De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023'.

De in de tabel opgenomen gegevens zijn afgerond op 100-tallen (provincie en regio) en 25-tallen (de nieuwe gemeente 'Best-Oirschot'). Hierdoor kunnen er in de tabel geringe afwijkingen voorkomen.

Tabel 3.2.2

- De afgelopen 15 jaar kwamen er in Brabant ruim 175.000 woningen bij (+17,1%), een gemiddeld jaarlijkse groei van 11.700 woningen per jaar. In de MRE werden bijna 60.000 woningen aan de voorraad toegevoegd en lag de groei met 18,9% duidelijk hoger dan het Brabantse groeipercentage. In de nieuwe gemeente – waar de voorraad tussen 2010 en 2025 met bijna 4.000 woningen toenam – lag de groei (+21,5%) verhoudingsgewijs ruimschoots boven de provinciale en regionale groei.
 - Per 1-1-2025 staan er in de nieuwe gemeente 22.200 woningen.
 - Samenhangend met de groei van het aantal huishoudens en om de huidige woningtekorten in te lopen zal de woningvoorraad in Brabant de komende 15 jaar met zo'n 185.000 tot 190.000 woningen moeten toenemen (+15,6%). Dat zijn ca. 12.500 woningen gemiddeld per jaar, waarbij zeker de eerstkomende jaren een hogere groei nodig is. De prognose: Verhoudingsgewijs liggen tussen 2025 en 2040 het groeipercentage voor de MRE (+18,5%) duidelijk boven het niveau voor Brabant als geheel en voor de nieuwe gemeente iets daaronder.
 - Vanuit het 'project Beethoven' en de 'Ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant' wordt in de MRE uitgegaan van een (aanmerkelijk) hogere woningbouwopgave, al laten diverse indicatoren zien (zie tabel 3.2.7) dat de feitelijke en de eerstkomende jaren verwachte woningbouw aantallen in de MRE nog altijd (duidelijk) onder de provinciale prognosecijfers liggen.
- De hogere woningbouwopgave betekenen dat in de MRE ruim 90.000 woningen aan de voorraad zouden moeten worden toegevoegd tussen 2025 en 2040 (netto groei). Voor de nieuwe gemeente gaat het dan om een voorraadgroei met zo'n 3.800 woningen³.

3. Groei aantal huishoudens, 2010-2040

	huishoudens	groei	huishoudens	groei	huishoudens	groei-index		
	2010	2010 t/m 2023	2024	2024 t/m 2039	2040	2010-2024 (2010 = 100)	2024-2040 (2024 = 100)	2010-2040 (2010 = 100)
NOORD-BRABANT	1.058.200	157.200	1.215.400	156.300	1.371.700	114,9	112,9	129,6
MRE	322.500	53.800	376.300	59.100	435.400	116,7	115,7	135,0
Nieuwe gemeente	18.600	3.300	21.900	2.225	24.150	117,7	110,1	129,8

Bronnen: * 2010 t/m 2025: CBS, juli 2025 /bewerking: Provincie Noord-Brabant.

* 2025 t/m 2040: 'De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023'.

De in de tabel opgenomen gegevens zijn afgerond op 100-tallen (provincie en regio) en 25-tallen (de nieuwe gemeente 'Best-Oirschot'). Hierdoor kunnen er in de tabel geringe afwijkingen voorkomen.

Tabel 3.2.3

³ In de provinciale prognose (nov. 2023), evenals in het 'project Beethoven' is een (eerste) inschatting gemaakt van o.a. de 'ASML-effecten' op de buitenlandse migratiesaldi in de regio en de regiogemeenten. Bij de actualisering van de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose in 2026 zullen de laatste inzichten (o.a. met betrekking tot ASML en vanuit de concept BO-MIRT) worden meegenomen. Dit kan tot andere (hogere) uitkomsten leiden.

- De huishoudensgroei ligt hoger dan de bevolkingsgroei. Zo nam in de nieuwe gemeente de bevolking tussen 2010 en 2024 toe met 8,1% (en 9,6% tot 2025, zie tabel 1), maar groeide het aantal huishoudens met 17,7%. Deze relatief sterkere toename van het aantal huishoudens hangt vooral samen met de vergrijzing en de individualisering. Hierdoor is het aantal eenpersoonshuishoudens sterk gegroeid in deze afgelopen 15 jaar. De verwachting is dat deze groei de komende jaren afvlakt (zie ook tabel 5).
- De vooruit berekende groei van de woningvoorraad hangt uiteraard nauw samen met de groei van het aantal huishoudens. Wel liggen de groeipercentages van de woningvoorraad steeds iets hoger dan die van het aantal huishoudens. Dit komt omdat er in de berekeningen van uit is gegaan, dat bestaande woningtekorten in de loop van de prognoseperiode wordt ingelopen. Ook is rekening gehouden met de (frictie)leegstand.
- Voor de nieuwe gemeente komen de berekeningen tussen 2024 en 2040 uit op een huishoudensgroei van ruim 10%, terwijl de woningvoorraad in diezelfde periode met een kleine 17% toeneemt.

4. Leeftijdssamenstelling, 2010 en 2040								
	leeftijdverdeling (%) 2010				leeftijdverdeling (%) 2040			
	0- 15 jaar	15 - 29 jaar	30-65 jaar	65 jaar en ouder	0- 15 jaar	15 - 29 jaar	30-65 jaar	65 jaar en ouder
NOORD-BRABANT	17,3%	17,7%	49,4%	15,7%	15,9%	15,6%	43,0%	25,4%
MRE	17,1%	17,8%	49,0%	16,0%	15,6%	16,0%	44,1%	24,3%
Nieuwe gemeente	19,1%	15,9%	50,3%	14,7%	16,5%	13,6%	41,9%	28,0%
Bronnen: * 2010: CBS, juli 2025 /bewerking: Provincie Noord-Brabant. * 2040: 'De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023'.								

Tabel 3.2.4

- De Brabantse bevolking vergrijst. Zo komen er in onze provincie in 30 jaar tijd zo'n 355.000 65+'ers bij, op een totale bevolkingsgroei van 458.000. Hierdoor loopt het percentage 65+'ers op van 15,7% in 2030 tot 25,4% in 2040.
- De vergrijzing in de nieuwe gemeente ligt boven de Brabantse gemiddelden. Tussen 2010 en 2040 zal het aantal 65+'ers hier meer dan verdubbelen (+124%), van 6.900 naar 15.400 (+8.500). Het percentage 65+'ers loopt op van 14,7% naar 28%. De nieuwe gemeente ontwikkelt zich hiermee van een gemeente met een relatief wat jongere bevolking, naar een gemeente met een verhoudingsgewijs wat oudere bevolking vergeleken met Brabant als geheel en de MRE.
- Het aandeel jong-volwassenen (15-29-jarigen) daarentegen ligt in de nieuwe gemeente Oirschot' steeds een paar procentpunten onder de provinciale en regionale 'scores'.

5. Huishoudenssamenstelling, 2010 en 2040								
	huishoudensverdeling (%)				huishoudensverdeling (%)			
	2010				2040			
	eenpersoons- huishouden	samenwonend met kind(eren)	samenwonend zonder kind(eren) ¹⁾	eenouder- huishouden	eenpersoons- huishouden	samenwonend met kind(eren)	samenwonend zonder kind(eren) ¹⁾	eenouder- huishouden
NOORD-BRABANT	32,6%	29,8%	31,8%	5,9%	40,3%	23,9%	28,7%	7,1%
MRE	33,6%	29,0%	31,6%	5,8%	41,0%	24,0%	27,9%	7,1%
Nieuwe gemeente	25,4%	36,7%	32,5%	5,4%	33,0%	31,3%	28,4%	7,4%

Bronnen: * 2010: CBS, juli 2025 /bewerking: Provincie Noord-Brabant.
 * 2040: 'De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023'.
¹⁾ incl. overige huishoudens; personen die geen partnerrelatie of ouder-kindrelatie hebben, maar die wel een gezamenlijk huishouden voeren (ca. 0,5% van het totaal aantal huishoudens in Noord-Brabant).

Tabel 3.2.5

6. Gemiddelde huishoudensgrootte, 2010, 2025 en 2040			
	2010	2025	2040
NOORD-BRABANT	2,28	2,14	2,09
MRE	2,26	2,12	2,06
Nieuwe gemeente	2,50	2,30	2,25

Bronnen: * 2010: CBS, juli 2025 /bewerking: Provincie Noord-Brabant.
 * 2025 en 2040: 'De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023'.

Tabel 3.2.6

- Wat de huishoudensontwikkelingen betreft zien we – met name samenhangend met de vergrijzing – vooral een sterke groei van het aantal eenpersoonshuishoudens. Brabant-breed komen er tussen 2010 en 2040 ruim 310.000 huishoudens bij, waarvan twee derde, oftewel bijna 210.000 een eenpersoonshuishouden vormt. Het percentage eenpersoonshuishoudens loopt in Brabant op tot ruim 40% in 2040 (en 41,5% in 2050).
- In de MRE ligt het percentage eenpersoonshuishoudens, vooral ook onder invloed van de grote aantallen studenten (Eindhoven), steeds iets boven het Brabants gemiddelde.
- Als sub urbane gemeente wijkt de nieuwe gemeente op onderdelen duidelijk af van het provinciale en regionale beeld. Het aantal eenpersoonshuishouden groeit ook hier sterk, maar ligt wel structureel op een lager niveau (33% in 2040). Daarentegen ligt het percentage samenwonenden met kind(eren), zeg maar de gezinshuishoudens, steeds boven het Brabantse en regionale niveau.
- Deze gemeentelijke en regio specifieke verschillen vertalen zich ook in de huishoudensgrootte. Hoewel overal in onze provincie de gemiddelde huishoudensgrootte verder afneemt, ligt die in de nieuwe gemeente wel steeds boven het niveau van Brabant en de regio. In 2040 bestaat een huishouden in de nieuwe gemeente uit gemiddeld 2,25 personen (was 2,5 in 2010). De gemiddelde huishoudensgrootte voor Brabant als geheel en de MRE ontwikkelt zich van 2,28, resp. 2,26 in 2010 naar 2,09 en 2,06 in 2040.

7. Bouwindicatoren 2026 - korte en lange termijn

	groei woningvoorraad 2020 t/m 2025		in % bouwindicator 2026 - korte termijn ¹⁾	groei woningvoorraad 2005 t/m 2025		in % bouwindicator 2026 - lange termijn ²⁾	groei woningvoorraad		
	verwacht ³⁾	prognose		verwacht ⁴⁾	prognose		2020 t/m 2025 (2020=100)	2015 t/m 2025 (2015=100)	2005 t/m 2025 (2005=100)
NOORD-BRABANT	73.800	83.600	88	212.000	253.700	84	106,5	111,7	121,7
MRE	27.000	29.800	91	70.900	80.400	88	107,7	113,5	123,7
Nieuwe gemeente	1.950	1.725	113	4.575	5.075	90	109,4	117,3	126,0

Bron: Monitor bevolking en wonen, Provincie Noord-Brabant, juli 2025

De in de tabel opgenomen gegevens zijn afgerond op 100-tallen (provincie en regio) en 25-tallen (de nieuwe gemeente 'Best-Oirschot').

¹⁾ De 'bouwindicator 2026 - korte termijn' geeft aan in welke mate de in 2020 t/m 2025 vooruit berekende groei van de woningvoorraad naar verwachting* ook gerealiseerd is /wordt.

²⁾ De 'bouwindicator 2026 - lange termijn' geeft aan in welke mate - cumulatief gemeten vanaf 2005 - de vooruit berekende groei van de woningvoorraad naar verwachting* ook gerealiseerd is /wordt. Voor beide indicatoren is voor de vooruitberekende groei steeds gebruik gemaakt van de uitkomsten van de in de betreffende jaren geldende provinciale prognoses.

* De verwachte groei is bepaald door bij de feitelijke groei van de woningvoorraad in de periode 2020 t/m 2024 resp. 2005 t/m 2024, de in 2025 verwachte voorraadgroei** op te tellen.

** Bepaald aan de hand van het aantal woningen dat - samenhangend ook met de mate van verstedelijking van de betreffende gemeenten - 1-2½ jaar (12-30 maanden) eerder in aanbouw is genomen.

Een (trendmatige) inschatting van de sloop van woningen en van het aantal 'toevoegingen anders zins' is in de gegevens verwerkt.

Bron: CBS-Statline /bewerking: Provincie Noord-Brabant.

^{1) 2)} Voor beide indicatoren geldt:

Een waarde (uitgedrukt in %) >100 geeft aan dat de (feitelijk) verwachte groei van de woningvoorraad boven de vooruitberekende groei ligt.

Een waarde <100 geeft aan dat de verwachte groei juist onder de vooruit berekende groei ligt.

Tabel 3.2.7

- Voor Brabant wordt over de jaren 2020 t/m 2025 een voorraadgroei verwacht van in totaal bijna 74.000 woningen, 12.300 gemiddeld per jaar. Hiermee staat de 'bouwindicator 2026 - korte termijn' op 88. Dit betekent dat de verwachte groei van de Brabantse woningvoorraad in die periode 12% lager ligt dan de vooruitberekeningen vanuit onze provinciale prognoses. De MRE blijft in diezelfde periode 9% achter op de ramingen.
- De 'scores' van de nieuwe gemeente laten een aanmerkelijk beter beeld zien. Hier ligt de (verwachte) groei tussen 2020 en 2026 13% boven de prognoses en staat de 'bouwindicator 2026 - korte termijn' dus op 113. Dit duidt erop, dat een deel van de (grote) woningbouwopgave van Eindhoven is opgevangen in de regiogemeenten Best en Oirschot.
- Ook gemeten over een langere periode (2005 t/m 2025) liggen de scores van de nieuwe gemeente iets hoger dan voor Brabant en de regio, al zijn de verschillen wel (aanmerkelijk) minder groot.

	2025 t/m 2029 (korte termijn = 5-jaars periode)						
	opgave	plus	=	totale capaciteit in plannen ³⁾	waarvan harde capaciteit ^{3a)}	indicator totale plancapaciteit ⁴⁾ 5-jaars periode	indicator harde plancapaciteit ⁴⁾
	prognose 2023 ¹⁾	verwachte sloop ²⁾	benodigde capaciteit				
NOORD-BRABANT	82.800	6.900	89.700	118.400	64.700	132%	72%
MRE	29.300	1.800	31.100	46.000	21.600	148%	70%
Nieuwe gemeente	1.225	100	1.325	1.900	1.125	144%	86%

	2025 t/m 2034 (middellange termijn = 10-jaars periode)						
							10-jaars periode
NOORD-BRABANT	140.700	13.900	154.600	204.700	73.850	132%	48%
MRE	50.600	3.600	54.200	85.400	27.100	158%	50%
Nieuwe gemeente	2.375	175	2.550	3.975	1.725	155%	68%

Bron: Monitor bevolking en wonen, Provincie Noord-Brabant, juli 2025
De in de tabel opgenomen gegevens zijn afgerond op 100-tallen (provincie en regio) en 25-tallen (de nieuwe gemeente).

¹⁾ De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023.
²⁾ De te verwachten sloop is berekend o.b.v. de gemiddelde sloop over de periode 2015 t/m 2024.
³⁾ Bron: opgaven gemeenten in de matrix 'Overzicht woningbouwcapaciteit per gemeente', stand anno 2025 (in concept); bewerking: Provincie Noord-Brabant.
De gegevens zijn nog in bewerking en worden in september 2025 gepubliceerd op de provinciale website (Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant en Monitor bevolking en wonen)
^{3a)} Tot de harde plancapaciteit behoren de onherroepelijke of door gemeenteraden vastgestelde woningbouwplannen.
⁴⁾ De 'indicator harde plancapaciteit' geeft aan hoe de harde plancapaciteit (=de onherroepelijke of door gemeenteraden vastgestelde plannen) voor de eerstkomende 5 jaar (2025 t/m 2029), respectievelijk 10 jaar (2025 t/m 2034), zich verhoudt tot de vooruit berekende 1) groei van de woningvoorraad.
De 'indicator totale plancapaciteit' geeft aan hoe de totale plancapaciteit voor de eerstkomende 5 jaar (2025 t/m 2029), respectievelijk 10 jaar (2025 t/m 2034) zich verhoudt tot de vooruit berekende groei van de woningvoorraad.
In de berekeningen van beide indicatoren is rekening gehouden met de (trendmatig) verwachte sloop van woningen.
Een waarde >100 is een indicatie dat er (ruim) voldoende (harde) plancapaciteit is om in de benodigde woningbouw te kunnen voorzien, maar ook een indicatie van onvoldoende ruimte en flexibiliteit in de planning en programmering.
Een waarde <100 is een indicatie dat er nog onvoldoende (harde) plancapaciteit is om in de benodigde woningbouw te kunnen voorzien, maar ook een indicatie van voldoende ruimte en flexibiliteit in de planning en programmering.

Tabel 3.2.8

- In Noord-Brabant zijn er (anno 2025) plannen voor de bouw van in totaal zo'n 262.500 woningen. Van dat planaanbod is zo'n 80% (bijna 205.000 woningen) 'ingeboekt' voor de periode 2025 tot 2035 en zo'n 45% (ruim 118.000 woningen) voor de kortere termijn (2025 tot 2030).
- Voor beide perioden staat de 'indicator totale plancapaciteit' hiermee in Brabant op 132%. Deze indicatoren, die het planaanbod voor woningbouw afzetten tegen de benodigde capaciteit (berekend vanuit de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose (2023), laten zien dat er (meer dan) genoeg plannen zijn in Brabant. En – zeker voor de kortere termijn – is een groot deel van dit planaanbod ook al hard. Zo is van de benodigde capaciteit voor de eerstkomende vijf jaar al 72% opgenomen in harde plannen; de onherroepelijke of door gemeenteraden vastgestelde woningbouwplannen.
- De MRE en ook de nieuwe gemeente 'Best-Oirschot' laten op de onderscheiden indicatoren doorgaans hogere scores zien. Zo staat de 'indicator totale plancapaciteit' voor de periode 2025 tot 2030 in de nieuwe gemeente op 144% en de 'indicator harde plancapaciteit' op 86%. Gemeten over een langere periode (2025 tot 2035) staan die indicatoren op 155%, resp. 68%. De scores laten zien dat ook in de nieuwe gemeente met het huidige planaanbod voor woningbouw ruimschoots kan worden voorzien in de benodigde woningbehoefte, en ook als rekening wordt gehouden met de (eventuele) hogere woningbouwopgaven uit het 'project Beethoven' en de 'Ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant' (zie onder tabel 3.3.2).

4 Financiële effecten bij herindeling

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste financiële gevolgen van de gemeentelijke herindeling. Dit biedt de gemeenten de kans om tijdens het herindelingsproces gericht te sturen op de financiële effecten die in deze herindelingscan worden geconstateerd. Het (nieuwe) beleid van de nieuwe gemeente kan zo beter worden bepaald en er wordt inzicht verkregen in de bouwstenen van de op te stellen begroting van de nieuwe gemeente.

4.1 Algemene uitkering

Hoeveel geld individuele gemeenten uit het gemeentefonds krijgen, hangt af van de kenmerken en de belastingcapaciteit van de gemeenten. De belastingcapaciteit geeft aan hoeveel belasting een gemeente jaarlijks kan innen, de zogenoemde eigen inkomsten. Het ministerie van BZK kijkt bij de verdeling van het gemeentefonds over de gemeenten onder meer naar:

- aantal inwoners;
- aantal jongeren;
- aantal uitkeringsgerechtigden;
- oppervlakte van de gemeente;
- grootte van de watergebieden;

Dit worden de maatstaven genoemd. Er zijn ruim 60 maatstaven. Elke maatstaf heeft een bedrag "per eenheid". De gemeente krijgt geld voor iedere inwoner, iedere jongere, etc. Voor het berekenen van de structurele algemene uitkering van de nieuwe gemeente zijn deze eenheden bepaald. De eenheden van de twee gemeenten zijn bepaald door optelling, een gewogen gemiddelde of door herberekening door het CBS. In tabel 4.1.1 is de algemene uitkering voor en na herindeling opgenomen.

Algemene Uitkering voor en na herindeling	
(Alle bedragen x € 1.000 tenzij anders vermeld)	
Algemene uitkering Best	55.571
Algemene uitkering Oirschot	33.060
Algemene uitkering voor herindeling	88.631
Algemene uitkering na herindeling (Nieuwe gemeente)	87.913
Mutatie algemene uitkering door herindeling	-718
Mutatie per inwoner in €	-14
Mutatie procentueel	-0,81%

Tabel 4.1.1

Bron: Ministerie van BZK

De algemene uitkering van de nieuwe gemeente is circa € 0,72 miljoen lager dan de optelling van de algemene uitkeringen van de twee gemeenten. Dit is een daling van 0,81%, die neerkomt op € 14 per inwoner.

Onderdeel van de algemene uitkering is een vast bedrag dat alle gemeenten ontvangen, ongeacht aantal inwoners en andere specifieke kenmerken. In 2025 is dit vaste bedrag op basis van de meicirculaire 2025 en de daarin opgenomen uitkeringsfactor circa € 1,44 miljoen per gemeente.

Door de herindeling neemt het aantal gemeenten af van twee naar één. Nu ontvangen de beide gemeenten ieder individueel nog een vast bedrag in de algemene uitkering. Na herindeling is nog sprake van eenmaal het vaste bedrag. Dit komt neer op een daling van de algemene uitkering met circa € 1,44 miljoen.

Deze daling kan worden opgevangen door een verlaging van o.a. de bestuurskosten (raad, college, griffie, gemeentesecretarissen, etc.), omdat deze na herindeling maar voor één gemeente gemaakt hoeven te worden. Als gevolg van wachtgeldverplichtingen kan er vertraging zijn in de daling van deze bestuurskosten. Onder andere voor het opvangen van deze kosten ontvangt de nieuwe gemeente een bedrag uit het gemeentefonds, zie paragraaf 4.3 onder tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling. De overige mutaties zijn beperkt en hebben voornamelijk een voordelig effect op de algemene uitkering, waardoor de daling beperkt blijft tot € 0,72 miljoen. In bijlage 8.1 zijn alle mutaties opgenomen.

Herziening gemeentefonds per 2023

Vanaf 2023 worden de gelden uit het gemeentefonds via een nieuwe verdeelsleutel over de gemeenten verdeeld. Dit wordt in stappen uitgevoerd. Als gevolg van de herverdeling is er voor de gemeente Best sprake van een door te voeren korting van € 642.000. Voor de gemeente Oirschot is dit € 0. De korting wordt via een ingroeipad doorgevoerd. Per 1 januari 2027 zal een volgende stap worden gezet met betrekking tot het ingroeipad. Informatie hierover zal worden opgenomen in de meicirculaire 2026.

4.2 Personele lasten en personeelsomvang

Een diepgaand onderzoek naar de personeelsformatie past niet binnen het doel van een herindelingsscan. Iedere gemeente heeft eigen keuzes gemaakt in het uitbesteden van taken, het al dan niet in eigen beheer hebben van gemeentelijke voorzieningen, het aangaan van ambtelijke samenwerkingsverbanden en het inzetten van externen. Een vergelijking van de personeelsformatie van de gemeenten is daarom lastig te maken en in het kader van deze herindelingsscan minder zinvol.

Beide gemeenten hebben een eigen ambtelijke organisatie. En dus geen ambtelijke samenwerking met andere gemeenten in de vorm van een werkorganisatie. Wel hebben zowel de gemeente Best als de gemeente Oirschot taken ondergebracht in samenwerkingsorganisaties. Zoals op het gebied van sociale zaken.

In het kader van de herindeling zullen de twee gemeenten keuzes moeten maken met betrekking tot het vormgeven van de ambtelijke organisatie. Van belang is om de mogelijke opties en de financiële consequenties daarvan vroegtijdig inzichtelijk te maken. Ook is het raadzaam om te onderzoeken of bestaande overeenkomsten, gelet op de geldende opzegtermijnen en mogelijke financiële consequenties, vooruitlopend op een definitieve keuze alvast proforma op kunnen worden gezegd.

4.3 Frictiekosten en tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

Bij het vormen van een nieuwe gemeente krijgt de gemeente te maken met overgangskosten en frictiekosten, deze kunnen zowel incidenteel als structureel van aard zijn. Voor het opvangen van deze kosten krijgen de gemeenten een bedrag uit het gemeentefonds, de zogenoemde tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling.

Fricatiekosten

Fricatiekosten zijn lasten die zonder herindeling niet gemaakt zouden zijn en die extra en tijdelijk zijn. In tabel 4.3.1 is een overzicht opgenomen van lasten die in meer of mindere mate het gevolg zijn van herindeling:

‘(Nagenoeg) geheel’ behorend tot de fricatiekosten: ⁴	‘In niet onbelangrijke mate’ behorend tot de fricatiekosten: ⁵	‘(Nagenoeg) niet’ behorend tot de fricatiekosten: ⁶
• Extra kosten van voorbereiding van de herindeling • Organisatieonderzoek • Integratie beheerplannen • Afstemming beleidsvelden • Voorlichting • Wachtgeld (alleen als gevolg van deze reorganisatie) • Garantiesalarissen (alleen als gevolg van deze reorganisatie) • Functiewaardering • Extra opleidingen • Verhuizing • Tijdelijke voorzieningen t.b.v. verhuizing	• Automatisering • Versneld afsluiten archief • Komborden • Plattegronden • Promotieborden • Ontwikkelen huisstijl • Werving nieuw personeel	• Stijging van personeelslasten vanwege opschaling • Kantinekosten • Daling van de algemene uitkering • Hogere subsidies • Hogere onderhoudsniveaus • Aanpassen afschrijvingsmethodieken • Nieuwe huisvesting

Tabel 4.3.1 lasten herindeling

Bron: Raad voor de financiële verhoudingen

Ook kunnen er fricatiekosten zijn gemoeid met een eventuele uittreding uit een gemeenschappelijke regeling. De uittreding moet dan wel een direct gevolg van de herindeling zijn.

Fricatiekosten behoren volgens de commissie BBV voorafgaand aan de herindeling verantwoord te worden ten laste van de exploitatie van de twee gemeenten. Fricatiekosten die na de herindeling worden gemaakt, komen ten laste van de nieuwe gemeente.

De fricatiekosten mogen niet geactiveerd worden. De fricatiekosten die vóór de datum van de herindeling worden gemaakt, kunnen door de op te heffen gemeenten ten laste van de algemene reserve worden gebracht. De nieuwe gemeente moet dan echter wel de algemene reserve weer op het minimaal noodzakelijk geachte niveau brengen. Hiervoor kan men de herindelingsbijdrage aanwenden.

⁴ Dit zijn lasten als gevolg van de herindeling die het karakter hebben van tijdelijke extra lasten die zonder herindeling niet of nauwelijks zouden zijn voorgekomen.

⁵ Dit zijn lasten als gevolg van de herindeling die tot het normale patroon van een gemeente horen, maar die nu in tijd naar voren worden gehaald en/of waarbij het plausibel is dat er sprake is van kapitaalvernietiging (van nog niet afgeschreven kapitaalgoederen).

⁶ Dit zijn lasten als gevolg van de herindeling die behoren tot de nieuwe schaalgrootte van de gemeente dan wel gekenmerkt worden door een grote mate van beleidsvrijheid. Immers, vergelijkbare gemeenten hebben deze lasten ook dan wel de gemeente had ook de vrijheid om de lasten niet te nemen.

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling uit het gemeentefonds voorziet in een tegemoetkoming voor de frictiekosten. Dit is een vast bedrag dat wordt uitgekeerd onafhankelijk van de daadwerkelijke omvang van de frictiekosten.

De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt uitgekeerd over een periode van vijf jaar. Een bedrag wordt in het jaar voorafgaand aan de herindeling (in dit geval 2027) evenredig aan de betrokken gemeenten uitgekeerd en het restantbedrag in de vier jaar daaropvolgend aan de nieuwe gemeente (40% in het jaar van herindeling en 20% in elk van de volgende jaren).

Het bedrag van deze tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt vooral bepaald door het aantal gemeenten dat wordt heringedeeld en het aantal inwoners dat daarbij betrokken is. Het bedrag is afhankelijk van de uitkeringsfactor van het jaar voorafgaand aan de herindeling. In 2027 is het exacte bedrag bekend.

Om een indicatie te geven is in tabel 4.3.2 het bedrag opgenomen dat de maatstaf zou zijn op basis van de voorlopige uitkeringsfactor 2025.

De berekening van de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling is opgenomen in bijlage 8.2.

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	Absoluut bedrag in € 1.000	Bedrag per inwoner in €
Best en Oirschot	5.801	114

Tabel 4.3.2 Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

Bron: Ministerie van BZK

Het is aan te bevelen om een raming van de mogelijke frictiekosten op te stellen en een gezamenlijke budgetverantwoordelijke voor de frictiekosten aan te wijzen voor de periode voorafgaand aan de herindeling.

4.4 Financieel belang van de nieuwe gemeente

Gemeente Best en gemeente Oirschot komen van rechtswege onder preventief toezicht van de provincie te staan op grond van artikel 21 van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi). Het preventief toezicht gaat in op het moment van vaststellen van het herindelingsontwerp, naar verwachting op 2 december 2025, door de raden.

Het doel van dit toezicht is om te voorkomen dat besluiten van op te heffen gemeenten de financiële positie van de nieuwe gemeenten op onevenredige wijze beperken. Gedeputeerde Staten voeren het toezicht uit en treden hierbij op als belangenbehartiger van de nieuwe gemeente.

Deze bijzondere vorm van financieel toezicht is gecreëerd, omdat de wetgever van mening is dat bij herindeling het financieel toezicht op basis van de Gemeentewet onvoldoende bescherming biedt aan de nieuwe gemeente. Dit toezicht is van kracht naast het financieel toezicht op basis van de Gemeentewet.

Preventief toezicht houdt in dat in elk geval de begroting en begrotingswijzigingen goedkeuring behoeven, maar daarnaast kunnen GS nog een aantal andere besluiten met een financiële strekking hiervoor aanwijzen.

Dit zijn alleen besluiten die kunnen leiden tot nieuwe uitgaven, verhoging van bestaande uitgaven, verlaging van bestaande inkomsten of vermindering van vermogen.

Goedkeuring van de begroting of begrotingswijzigingen kan alleen worden onthouden als een besluit naar het oordeel van GS in strijd is met het financiële belang van de nieuwe gemeente.

Onderdeel van het arhi-toezicht is dat de financiële besluiten die ter goedkeuring aan GS moeten worden voorgelegd, vooraf ook aan alle bij de herindeling betrokken gemeenten ter afstemming worden voorgelegd. De (voorgenomen) besluiten die aan goedkeuring zijn onderworpen, worden dus al vóór de besluitvorming in de raad met de fusiepartner afgestemd. Het resultaat van deze afstemming wordt meegenomen in de uiteindelijke besluitvorming.

De bevoegdheid voor het afstemmen van raadsbesluiten ligt bij de raden, maar zij kunnen deze bevoegdheid ook geheel of gedeeltelijk mandateren. Het college stemt zijn besluiten af met het college van de fusiepartner. Ook het college kan deze afstemming geheel of gedeeltelijk mandateren. Als de raad en/of het college gebruik maakt van mandatering dan stellen zij GS daarvan op de hoogte door het inzenden van het mandaatbesluit. Als er geen besluit tot mandatering is genomen, is afstemming tussen de fusiepartners alleen mogelijk op gelijkwaardig niveau: raad met raad, college met college. Het is aan te bevelen om hiervoor een afstemmingsprotocol op te stellen.

De twee gemeenten hebben de wijze waarop de (financiële) besluiten onder het preventief toezicht door GS worden getoetst aan het financiële belang van de nieuwe gemeente nog niet afgestemd met de provincie. Dit zal nog dienen te gebeuren voordat het arhi-toezicht definitief ingaat.

4.5 Overige financiële aandachtspunten

Te doorlopen proces vóór herindeling

De herindeling is pas definitief als de herindelingswet door de Tweede en de Eerste Kamer is aangenomen. Voor het concreet invullen van de voorbereidingsfase van het herindelingsproces bevatten de volgende publicaties belangrijke informatie.

- [Handboek gemeentelijke herindeling VNG 2020](#)
- [Beleidskader gemeentelijke herindeling BZK 2018](#)

In deze publicaties zijn diverse financiële aandachtspunten opgenomen die tijdens het herindelingsproces van belang zijn. Het is aan de twee gemeenten om in de aanlooperperiode naar de vorming van de nieuwe gemeente invulling te geven aan deze aandachtspunten

- [Gemeenschappelijk financieel toezichtkader gemeenten 2020](#)

In hoofdstuk 8.3 van het Gemeenschappelijk financieel toezichtkader 2020 wordt ingegaan op financiële (toezicht)onderwerpen bij herindeling.

- [Herindeling, financiën en de rol van de provincie](#)

Deze handreiking is bedoeld om diegenen die betrokken zijn bij een herindeling overzicht en inzicht te bieden in wat op het gebied van financiën aan de orde is.

Harmonisatie financieel beleid

Op onderdelen verschilt het financiële beleid van de twee gemeenten. Daarom is het van belang om tot aan de herindeling het financiële beleid te harmoniseren. Dit kan door het vergelijken van de financiële verordeningen en de daaruit voortvloeiende beleidsnota's.

De belangrijkste onderdelen voor harmonisatie zijn:

- Beleid inzake weerstandsvermogen, de bepaling van de weerstandscapaciteit en de inventarisatie van de risico's;
- Beleid inzake waardering, activering en afschrijving van activa;
- Beleid inzake onderhoud van kapitaalgoederen;
- Voortzetting van beleid van de gemeenten en de verwerking van de financiële gevolgen hiervan in de meerjarenraming;
- Omvang en inzet van de reserves in de exploitatie;
- Beleid inzake de grondexploitatie.

De harmonisatie bevordert de vergelijkbaarheid en verbetert ook het zicht op de financiële positie van de nieuwe gemeente. Het vergemakkelijkt het consolideren van de eindbalans van de twee gemeenten tot de beginbalans van de nieuwe gemeente en ook het opstellen van de eerste begroting van de nieuwe gemeente.

Eerste begroting van de nieuwe gemeente

De nieuwe raad, die op 1 januari van het begrotingsjaar 2028 in functie treedt, stelt de eerste begroting van de nieuwe gemeente vast.

Om de periode waarin uitgaven worden gedaan zonder dat daaraan een vastgestelde begroting ten grondslag ligt zo kort mogelijk te houden, is het redelijk dat de nieuwe raad de eerste begroting vóór 15 april van het begrotingsjaar vaststelt en inzendt naar GS.

- Een tijdige opstelling heeft prioriteit boven een begroting die tot in detail aan alle voorschriften voldoet.
- Hoe eerder in het herindelingsproces is begonnen met het harmoniseren van het financieel beleid des te gemakkelijker de eerste begroting kan worden opgesteld.
- In verband met de vele onzekerheden die de eerste begroting van een nieuwe gemeente bevat, is de eerste begroting doorgaans beperkt tot bestaand beleid. Nieuw beleid kan terughoudend worden geraamd of in een stelpost worden opgenomen, zodat aanwending later in het jaar kan plaatsvinden.

Omdat de eerste begroting van de nieuwe gemeente niet tijdig (voor 15 november van het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar) aan GS kan worden ingezonden (zie artikel 191 Gemeentewet), is voor het eerste begrotingsjaar van een nieuwe gemeente het preventief toezicht op basis van de Gemeentewet van toepassing. GS besluiten als gevolg daarvan dat de begroting inclusief begrotingswijzigingen goedkeuring behoeven. Dit is geregeld in artikel 203, lid 2 sub a van de Gemeentewet. Bij de beoordeling van de begroting van de nieuwe gemeente zullen GS dezelfde lijn volgen als in andere gevallen waarbij een gemeente op grond van de Gemeentewet onder (financieel)

preventief toezicht wordt geplaatst. (Hoofdstuk 6.4 van het Gemeenschappelijk financieel toezichtkader).

Financiële verordening

Het financiële beleid van de gemeenten ligt vast in hun financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet.

De gemeente Best heeft de verordening vastgesteld op 11 december 2023, gemeente Oirschot op 10 december 2024. De verordeningen zijn dus actueel te noemen.

Vanwege de komende herindeling zullen echter in elk geval in 2028 de huidige verordeningen plaats moeten maken voor een verordening die zal worden vastgesteld door de raad van de nieuwe gemeente. Het is dus essentieel dat de gemeenten zo snel mogelijk beginnen met de onderlinge afstemming. De nadruk ligt daarbij op het vinden van de inhoudelijke verschillen tussen de huidige verordeningen en op het maken van afgewogen keuzes voor het financieel beleid voor de nieuwe gemeente.

Aanbevelingen

Breng de inhoudelijke verschillen tussen de financiële verordeningen ex artikel 212 in beeld. Stem af welke keuzes gemaakt moeten worden om tot een eensluidende nieuwe verordening te komen.

Stel uniforme verordeningen vast voor het financieel beleid, beheer en de inrichting van de organisatie en de controle daarop (ex artikel 212 en 213 van de Gemeentewet). Deze verordeningen hoeft de raad van de nieuwe gemeente dan na herindeling alleen formeel vast te stellen.

Harmoniseer in aanloop naar de herindeling waar mogelijk al het financiële beleid.

Stel een afstemmingsprotocol op, voor de onderlinge afstemming van financiële besluiten die ter goedkeuring aan GS moeten worden voorgelegd.

Maak de opties voor het vormgeven van de ambtelijke organisatie van de nieuwe gemeente en de financiële consequenties daarvan op zo kort mogelijke termijn inzichtelijk.

Onderzoek of bestaande overeenkomsten met betrekking tot samenwerking en leveranciers, gelet op de geldende opzegtermijnen en mogelijke financiële consequenties, vooruitlopend op een definitieve keuze alvast proforma kunnen worden opgezegd.

5 Eigen inkomsten

De eigen inkomsten van gemeenten bestaan voornamelijk uit de onroerende zaak belasting (OZB), rioolheffing en afvalstoffenheffing. Bij herindeling moeten keuzes worden gemaakt over de hoogte van deze tarieven.

Voor de heffingen zal ook de kostendekkendheid en de wijze van kostentoerekening moeten worden bepaald. Deze tarieven kunnen maximaal kostendekkend zijn.

De gemiddeld te betalen woonlasten 2025 per huishouden zijn in tabel 5.1.1 en tabel 5.1.2 opgenomen. De gegevens zijn ontleend aan "Atlas lokale lasten 2025". Dit is een jaarlijkse publicatie van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo). Dit instituut publiceert sinds 1997 ieder jaar de Atlas van de lokale lasten. De atlas geeft een overzicht van de hoogte en ontwikkeling van belastingen en heffingen van alle gemeenten, provincies en waterschappen.

5.1 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens en eenpersoonshuishoudens met een koopwoning

Woonlasten per huishouden 2025			
(meerpersoonshuishoudens met koopwoning)	Best	Oirschot	Vershil
Onroerende zaakbelasting	418	611	-193
Rioolheffing	198	252	-54
Afvalstoffenheffing	389	249	140
Totale woonlasten per meerpersoonshuishouden	1.004	1.111	-107

Tabel 5.1.1 woonlasten 2025 meerpersoonshuishoudens; Bron: woonlasten 2025 Coelo

Woonlasten per huishouden 2025			
(eenpersoonshuishoudens met koopwoning)	Best	Oirschot	Vershil
Onroerende zaakbelasting	418	611	-193
Rioolheffing	198	169	29
Afvalstoffenheffing	389	190	199
Totale woonlasten per eenpersoonshuishouden	1.004	970	35

Tabel 5.1.2 woonlasten 2025 eenpersoonshuishoudens; Bron: woonlasten 2025 Coelo

De door Coelo berekende woonlasten onroerende zaakbelasting 2025 zijn gebaseerd op de gemiddelde woningwaarde van **koopwoningen**. Voor Best is dit € 520.300 en voor Oirschot € 566.097.

Bij de meerpersoonshuishoudens is sprake van hogere woonlasten in de gemeente Oirschot met betrekking tot onroerende zaakbelasting en rioolheffing. De afvalstoffenheffing is lager dan die van de gemeente Best. Per saldo zijn de gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een koopwoning in Oirschot € 107 hoger dan in Best.

Bij de eenpersoonshuishoudens zijn de gemeentelijke woonlasten in Oirschot per saldo € 35 lager dan in Best. Belangrijkste reden is dat de gemeente Best bij de tarieven voor afval en rioolheffing geen onderscheid maakt tussen een- en meerpersoonshuishoudens. De gemeente Oirschot doet dat wel.

Het is aannemelijk dat als de gemeente Best ook met een dergelijke differentiatie zou werken de tarieven meerpersoonshuishoudens hoger zouden zijn en de tarieven eenpersoonshuishoudens lager dan het huidige niveau. En daardoor meer in lijn met Oirschot.

In 2025 is het landelijk gemiddelde van gemeentelijke woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in een koopwoning € 1.053 en voor eenpersoonshuishoudens € 964 (bron: atlas lokale heffingen 2025 Coelo). Bij de meerpersoonshuishoudens zit de gemeente Oirschot boven het landelijk gemiddelde. Bij de eenpersoonshuishoudens is dit het geval in beide gemeenten.

Onroerende zaakbelasting

In Oirschot is zowel de gemiddelde woningwaarde als het ozb tarief voor woningen hoger dan in Best. Dit verklaart de hogere aanslag voor OZB. De gemeente Best heeft in de begroting rekening gehouden met een jaarlijkse extra tariefsverhoging.

Door de raad is besloten om van 2026 t/m 2027 een extra tariefsverhoging van 8% toe te passen boven op de geldende inflatie. Voor 2028 en 2029 geldt een extra tariefsverhoging van 4% boven op de inflatie. De gemeente had daarvoor de volgende redenen:

- De op de algemene uitkering toegepaste korting op basis van de door de gemeente te realiseren mogelijke opbrengst vanuit de OZB is hoger dan de OZB opbrengst die de gemeente daadwerkelijk zelf realiseerde. De gemeente Best wil dit meer in balans met elkaar brengen.
- Vanwege ambities in de komende jaren, zijn de geplande extra opbrengsten uit de OZB noodzakelijk. Gezien het in de begroting 2023 geprognostiseerde begrotingssaldo 2026 is de extra OZB verhoging noodzakelijk om een financiële armslag te behouden.

Door de gemeente Oirschot werd een dergelijke extra verhoging vanuit financieel oogpunt op dat moment niet noodzakelijk geacht.

In de kadernota 2026 van de gemeente Best wordt een verdere verhoging van het tarief OZB als mogelijkheid gezien om eventuele structurele tekorten te dekken. Met de al voorgenomen extra verhogingen van het tarief OZB in de jaren 2026-2029 zal het tarief in 2029 nagenoeg gelijk zijn aan het tarief 2025 van de gemeente Oirschot.

Rioolheffing

Bij de rioolheffing rekent Best een vast tarief op basis van een waterverbruik tot en met 500 m3 waterverbruik. De gemeente Oirschot hanteert een staffel waarbij het laagste tarief (€ 168,96) van toepassing is op een waterverbruik tot 100 m3.

Bij een waterverbruik tussen 100-250 m3 is het tarief € 251,52 en bij een verbruik van 250-500 m3 is het tarief € 500,52. Een huishouden van 2 personen gebruikt in principe minder dan 100 m3 per jaar, vanaf 3 personen valt een gezin dan normaal gesproken in het hogere tarief.

De gemeente Oirschot heeft bij de rioolheffing een kostendeckingspercentage van 96%. De gemeente onttrekt het verschil tussen lasten en baten uit de voorziening riolering. Bij de gemeente Best is sprake van 100% kostendeckendheid.

De lasten per inwoner van riolering zijn in Best lager dan in Oirschot.

Onderstaand zijn de in de begroting 2025 van beide gemeenten geraamde lasten voor riolering opgenomen. De weergegeven bedragen zijn bedragen per inwoner. In de tabel is terug te zien dat de gemeente Best de vervanging van riolering niet activeert en afschrijft maar in één keer dekt ten laste van de voorziening riolering. De gemeente Oirschot schrijft wel af op de kosten van vervanging van riolering. De kapitaallasten worden gedekt uit de rioolheffing.

Begroting - Lasten (b) per inwoner naar taakvelden (1) Riolering - 2025 – Gemeenten (bedrag x € 1)		
	Best	Oirschot
L1.1 Salarissen en sociale lasten	14,9	8,4
L2.1 Belastingen	0	0,1
L3.2 Duurzame goederen	0,9	0
L3.5.1 Ingeleend personeel	4,5	0
L3.8 Overige goederen en diensten	17,2	51,6
L4.3.3 Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	0	0,3
L7.2 Mutatie voorzieningen	31	3,9
L7.3 Afschrijvingen	0,8	27
L7.4 Toegerekende reële en bespaarde rente	0	14,1
Totaal	69,3	105,4

Bron: www.findo.nl

Afvalstoffenheffing

Oirschot werkt voor de afvalstoffenheffing met een tarief per lediging (naast een vast bedrag aan vastrecht) en daarnaast ook een tarief voor verzamelcontainers. Best heft de afvalstoffenheffing per perceel. Iedereen met een perceel dat onder de inzamelverplichting voor huishoudelijk afval valt moet betalen. De heffing is niet gekoppeld aan het aantal personen in het huishouden. Bij beide gemeente is voor de afvalstoffenheffing sprake van 100% kostendekking. Het tarief afvalstoffenheffing is bij de gemeente Best bij zowel de meerpersoonshuishoudens als de eenpersoonshuishoudens hoger dan bij de gemeente Oirschot. Dit komt ook terug in de kosten per inwoner van afvalinzameling en verwerking. Deze zijn in de gemeente Best hoger dan in Oirschot.

Onderstaand zijn de in de begroting 2025 van beide gemeenten geraamde lasten, per inwoner, voor afvalinzameling en -verwerking weergegeven. Bij de gemeente Best valt het ten opzichte van Oirschot hoge bedrag aan "overige goederen en diensten" op. Dit zijn zowel kosten van inzamelen van afval als verwerking daarvan.

Begroting - Lasten (b) per inwoner naar taakvelden (1) Afval - 2025 – Gemeenten (bedrag x € 1)		
	Best	Oirschot
L1.1 Salarissen en sociale lasten	6,6	5
L2.1 Belastingen	0,1	0,1
L3.5.1 Ingeleend personeel	0	9,6

L3.8 Overige goederen en diensten	144,1	69,7
L4.3.3 Inkomenoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	0	2,2
L4.3.6 Inkomenoverdrachten - overige overheden	0,2	0
L7.2 Mutatie voorzieningen	0	0,2
L7.3 Afschrijvingen	1,9	3,6
L7.4 Toegerekende reële en bespaarde rente	0	1
Totaal	152,9	91,4

Bron: www.findo.nl

5.2 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens en eenpersoonshuishoudens met een huurwoning

Huurders van woningen betalen geen onroerende zaakbelastingen. Bij woningen is dat een belasting voor alleen de eigenaren.

Woonlasten per huishouden 2025 (meerpersoonshuishouden met huurwoning)	Best	Oirschot	Vershil
Onroerende zaakbelasting	-	-	-
Rioolheffing	198	252	-54
Afvalstoffenheffing	389	249	140
Totale woonlasten per meerpersoonshuishouden	587	501	86

Tabel 5.2.1 woonlasten 2025 meerpersoonshuishoudens met huurwoning' Bron: woonlasten 2025 Coelo

Woonlasten per huishouden 2025 (eenpersoonshuishouden met huurwoning)	Best	Oirschot	Vershil
Onroerende zaakbelasting	-	-	-
Rioolheffing	198	169	29
Afvalstoffenheffing	389	190	199
Totale woonlasten per eenpersoonshuishouden	587	359	228

Tabel 5.2.12 woonlasten 2025 eenpersoonshuishoudens met huurwoning' Bron: woonlasten 2025 Coelo

Bij de huurwoningen zijn de gemeentelijke woonlasten in de gemeente Oirschot bij zowel de meerpersoons- als eenpersoonshuishoudens lager dan in de gemeente Best. Belangrijkste reden is de hogere afvalstoffenheffing in de gemeente Best.

In 2025 zijn de gemiddelde gemeentelijke woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in een huurwoning € 480 en voor eenpersoonshuishoudens € 367 (bron: atlas lokale heffingen 2025 Coelo). Bij zowel de meerpersoonshuishoudens als de eenpersoonshuishoudens zitten beide gemeenten boven het landelijk gemiddelde.

Gemeentelijke lasten onroerende zaakbelastingen niet-woningen

De gemeente Oirschot heeft ten opzichte van de gemeente Best relatief veel bedrijven in de gemeente (volgens rekenmodel meicirculaire 2024 van BZK Oirschot 3.190 en Best 4.005). Daarnaast is ook het tarief onroerendezaakbelastingen voor niet woningen in Oirschot hoger dan in Best. Dit resulteert in een hogere opbrengst. De opbrengst OZB

niet-woningen 2025 bedraagt in Oirschot € 218 per inwoner en in Best € 104 per inwoner.

5.3 Harmonisatie van tarieven

De raad van de nieuwe gemeente beslist over de tarieven. Hiervoor zijn in de Wet arhi voorschriften opgenomen.

- De OZB-tarieven moet de raad binnen drie maanden na herindeling met terugwerkende kracht vaststellen.
- De tarieven voor de overige belastingen en retributies, zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, blijven voor de nieuwe gemeente van kracht tot twee jaar na de datum van herindeling, tenzij nieuwe tarieven worden vastgesteld.

In tabel 5.3.1 is berekend wat het OZB-tarief woningen, het OZB-tarief niet-woningen alsmede het gemiddelde OZB-tarief zou zijn geweest als de nieuwe gemeente op 1 januari 2025 tot stand zou zijn gekomen en een OZB opbrengst voor de woningen en niet-woningen raamt die gelijk is aan de totale opbrengst van de herindelingsgemeenten.

Gemeenten	Waarde woningen (x € 1 miljoen)	Waarde niet-woningen (x € 1 miljoen)	OZB-tarief woningen eigenaar (% WOZ-waarde)	Mutatie OZB-tarief woningen	OZB-tarief niet-woningen gebruik en eigendom (% WOZ-waarde)	Mutatie OZB-tarief niet-woningen
Best	6.314	1.396	0,0803	13,3%	0,4650	12,6%
Oirschot	4.003	1.465	0,1079	-15,7%	0,5793	-9,6%
Nieuwe gemeente	10.317	2.861	0,0910		0,5235	

Tabel 5.3.1 OZB tarief nieuwe gemeente op basis van huidige WOZ waarden en OZB tarieven herindelingsgemeenten⁷

Uit tabel 5.3.1 komt naar voren, dat bij de woningen en de niet-woningen de tarieven in Best stijgen (ten opzichte van de in 2025 geldende tarieven OZB) en in Oirschot dalen.

Door de voorgenomen en al in de conceptbegroting 2026-2029 geraamde extra verhoging van de OZB tarieven door de gemeente Best zal het in tabel 5.3.1 opgenomen verschil de komende jaren nagenoeg verdwijnen. Zowel bij de woningen als de niet-woningen. Tabel 5.3.1 is daarom nadrukkelijk een momentopname naar de situatie in 2025.

⁷ De in tabel 5.3.1 opgenomen WOZ waarden zijn berekend aan de hand van de tarieven 2025 en de door de gemeente geraamde opbrengsten in de begroting 2025. Deze kunnen afwijken van de in bijlage 8.2 opgenomen WOZ waarden die bij de structuurkenmerken van de gemeente zijn weergegeven. De in tabel 8.2 opgenomen WOZ waarden zijn afkomstig van het CBS en worden door het Rijk gebruikt voor de berekening van de algemene uitkering. Deze informatie wordt regelmatig aangepast, maar desondanks kan er door het tijdstip van aanpassen een (gering) verschil in de weergegeven waarden zitten.

Scenario's tarieven onroerende zaakbelastingen

Scenario Harmonisatie

Bij harmonisatie van de tarieven OZB woningen is het uitgangspunt dat de inkomsten voor de gemeenten voor en na herindeling gelijk blijven. In de gemeente met de hoogste tarieven gaan de inwoners minder betalen. In de gemeente met de laagste tarieven gaan de inwoners meer betalen.

De nieuwe gemeente kan er echter ook toe besluiten om bij het vaststellen van de OZB tarieven uit te gaan van het tarief van de gemeente met het laagste tarief of van de gemeente met het hoogste tarief. Beide varianten hebben echter wel een financieel effect. Naast het scenario "harmonisatie van tarieven" zijn dit:

Scenario Laagste Tarief

In dit scenario wordt het tarief genomen van de gemeente die het laagste tarief hanteert. De inwoners in de gemeente met het hoogste tarief gaan minder betalen. De inwoners in de gemeente met het laagste tarief blijven evenveel betalen. Dat betekent dat de gezamenlijke gemeenten minder inkomsten binnenhalen dan voorheen. Dit scenario leidt dus tot een taakstelling of een vergroting van de financiële opgave.

Scenario Hoogste Tarief

In dit scenario wordt het tarief genomen van de gemeente die het hoogste tarief hanteert. De inwoners in de gemeente met het hoogste tarief betalen evenveel als voorheen. De inwoners in de gemeente met het laagste tarief gaan meer betalen. Dit scenario leidt dus tot extra budgetruimte.

Aandachtspunt scenario's

De tarieven onroerende zaakbelastingen zijn in de gemeente Best voor zowel de woningen als niet-woningen, naar peildatum 2026, lager dan in de gemeente Oirschot. Bij de keuze voor een van de scenario's is het volgende van belang. De gemeente Best heeft besloten om de OZB opbrengsten de komende vier jaar met in totaal ruim 24% extra (naast de indexering voor inflatie) te verhogen (in 2026: 8%, in 2027: 8%, in 2028 4% en in 2029 4%). Deze hogere opbrengsten zijn ook al als baat geraamd in de conceptbegroting 2026-2029. Indien gekozen wordt voor een scenario met als gevolg dat de door Best geraamde opbrengsten niet worden gerealiseerd dan zal het begrotingssaldo van Best en daardoor vanaf 2028 van de nieuwe gemeente nadeliger worden. Daar zal dan alternatieve dekking voor moeten worden aangewezen.

In onderstaand overzicht zijn de uitkomsten weergegeven van de OZB-scenario's woningen. De informatie is gebaseerd op de tarieven 2025 en de opbrengstramingen 2025.

2025	Harmonisatie		Laagste tarief		Hoogste tarief	
OZB woningen	Mutatie woonlasten	Budgettair effect (x € 1 miljoen)	Mutatie woonlasten	Budgettair effect (x € 1 miljoen)	Mutatie woonlasten	Budgettair effect (x € 1 miljoen)
		0,0		-1,1		1,7
Best	56		0		144	
Oirschot	-96		-156		0	

Tabel 5.3.1 effect scenario's vaststellen tarief OZB woningen na herindeling (naar situatie 2025)

Bij het scenario harmonisatie zal de gemiddelde OZB aanslag per koopwoning in Oirschot op basis van dat tarief ongeveer € 96 lager zal zijn dan op basis van het tarief dat Oirschot nu hanteert. In Best zal sprake zijn van een hogere aanslag OZB voor de eigenaren van een koopwoning. Er treedt geen budgettair effect op voor de gemeentebegroting.

Bij het scenario laagste blijven de inwoners van Best (gemiddeld gezien) hetzelfde betalen en de OZB aanslag van de inwoners van Oirschot daalt, omdat het lagere tarief van Best wordt gehanteerd. Dit leidt wel tot een taakstelling voor de begroting van de nieuwe gemeente van € 1,1 miljoen.

Bij het scenario hoogste tarief wordt de OZB aanslag van de inwoners van Best hoger. De inwoners van Oirschot blijven hetzelfde betalen, omdat het tarief van Oirschot wordt gehanteerd. Dit scenario leidt tot extra budgetruimte voor de nieuwe gemeente van € 1,7 miljoen.

Vanwege de extra verhoging van de OZB tarieven in de jaren 2026 t/m 2029 door de gemeente Best is onderstaand ook de vergelijking weergegeven naar de situatie 2027. Daarbij is er van uitgegaan dat Best de tarieven jaarlijks met 8% extra verhoogt en Oirschot geen extra verhoging toepast. De effecten voor de inwoners met betrekking tot een hogere- of lager OZB aanslag zijn gelijk, maar de verschillen worden kleiner. Ook in het scenario harmonisatie.

2027	Harmonisatie		Laagste tarief		Hoogste tarief	
OZB woningen	Mutatie woonlasten	Budgettair effect (x € 1 miljoen)	Mutatie woonlasten	Budgettair effect (x € 1 miljoen)	Mutatie woonlasten	Budgettair effect (x € 1 miljoen)
		0,0		-0,57		0,9
Best	29		0		74	
Oirschot	-49		-81		0	

Tabel 5.3.2 effect scenario's vaststellen tarief OZB woningen na herindeling (naar situatie 2027 inclusief voorgenomen extra verhoging OZB door gemeente Best).

Ook voor niet-woningen zijn de bovengenoemde scenario's mogelijk. In onderstaande tabel zijn de effecten voor niet-woningen met een fictieve WOZ waarde van € 1 miljoen weergegeven. Gebaseerd op de situatie 2025.

OZB niet-woningen 2025	Harmonisatie			Laagste tarief			Hoogste tarief		
	Mutatie eigenaar	Mutatie Gebruiker	Budgettair effect (x € 1 miljoen)	Mutatie eigenaar	Mutatie Gebruiker	Budgettair effect (x € 1 miljoen)	Mutatie eigenaar	Mutatie Gebruiker	Budgettair effect (x € 1 miljoen)
			0,0			-0,84			0,8
Best	310	275		0	0		599	544	
Oirschot	-289	-269		-599	-544		0	0	

Tabel 5.3.3 effect scenario's vaststellen tarief OZB niet-woningen na herindeling (naar situatie 2025)

In bijlage 8.5 zijn de detailberekeningen van bovenstaande scenario's opgenomen.

Voor de harmonisatie van de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn geen mogelijke andere scenario's dan harmonisatie opgenomen in deze herindelingsscan. Beide gemeenten hanteren het uitgangspunt dat de tarieven 100% kostendekkend moeten zijn. Bij harmonisatie van de tarieven van deze heffingen zal ook de hoogte van de kosten van beide gemeenten punt van aandacht zijn.

Overige belastingen

De gemeenten Best en Oirschot heffen beiden toeristenbelasting. Best heft daarnaast precariobelasting en Oirschot forensenbelasting en reclamebelasting. In beide gemeenten wordt geen hondenbelasting meer geheven.

Conclusie

De nieuwe gemeente is zelf verantwoordelijk voor het belastingniveau. Voor een wel-overwogen besluit dient het beleid van de twee gemeenten te worden onderzocht en vertaald naar de nieuwe gemeente. De raad van de nieuwe gemeente kan op basis hiervan de beleidskeuzes maken en de procedure vaststellen tot harmonisatie van tarieven. Zo kan een hogere aanslag OZB voor inwoners van een koopwoning in Best wellicht (deels) worden gecompenseerd als de lasten voor het inzamelen en verwerken van afval kunnen worden verlaagd. Dat zou kunnen leiden tot een lagere aanslag afvalstoffenheffing.

Aandachtspunt is dat de gemeente Best de OZB opbrengsten de komende vier jaar met in totaal ruim 24% extra (naast de indexering voor inflatie) verhoogt (in 2026: 8%, in 2027: 8%, in 2028 4% en in 2029 4%). Deze hogere opbrengsten zijn als baat geraamd in de conceptbegroting 2026-2029. Indien gekozen wordt voor een scenario met als gevolg dat de door Best geraamde opbrengsten niet worden gerealiseerd dan zal het begrotingssaldo van Best en daardoor vanaf 2028 van de nieuwe gemeente nadeliger worden. Daar zal dan alternatieve dekking voor moeten worden aangewezen.

Beide gemeente zullen, naast het vaststellen van de uniforme verordeningen ex artikel 212 en 213 van de Gemeentewet en beleidskeuzes van de nieuwe gemeente, de

harmonisatie van de belastingverordeningen (waaronder tarieven) voorafgaand aan de herindeling voorbereiden. Daarbij kunnen de onderstaande aanbevelingen worden betrokken.

Aanbevelingen

Bepaal ten aanzien van de lokale heffingen welke wel of niet gehandhaafd blijven.

Analyseer welke verschillen er ten grondslag liggen aan het verschil in tarieven van vooral de heffingen (afval en riool) tussen de twee gemeenten.

Harmonisatie van de OZB-tarieven tussen nu en de herindelingsdatum is niet noodzakelijk. Als tussenoplossing kan ervoor worden gekozen om de OZB-tarieven geleidelijk naar elkaar toe te laten groeien.

Onderzoek welk effect de in de conceptbegroting 2026-2029 opgenomen extra (dus boven het inflatiepercentage) verhogingen van de OZB opbrengsten (en daardoor ook de tarieven) hier al op hebben.

Houdt rekening met het feit dat indien de in de conceptbegroting van de gemeente Best geraamde extra opbrengsten OZB niet worden gerealiseerd het begrotingstekort vanaf 2028 toe zal nemen ten opzichte van het in de conceptbegroting 2026-2029 geraamde tekort.

5.4 De financiële verhoudingswet en belastingcapaciteit

De Financiële verhoudingswet regelt hoe het geld uit het gemeentefonds (de algemene uitkering) wordt verdeeld. Hierbij wordt gekeken naar:

1. Hoeveel inkomsten gemeenten zelf kunnen generen (bijvoorbeeld via belastingen).
2. Hoeveel noodzakelijke uitgaven ze hebben.

Omdat de WOZ-waarde van huizen en gebouwen per gemeente verschilt, kunnen sommige gemeenten meer belasting (OZB) ophalen dan andere. Om dit eerlijk te verdelen, gebruikt het Rijk een rekenmethode (verdeelmastaf OZB) met vaste rekentarieven op basis van de WOZ-waarde. Het bedrag dat het Rijk op de algemene uitkering in mindering wordt gebracht wordt berekend door voor woningen 80% van de WOZ waarde te nemen en voor niet-woningen 70% en deze waarden vervolgens te vermenigvuldigen met het rekestarief. Op basis hiervan wordt in de meicirculaire 2025 voor Best een bedrag van € 231 per inwoner met de algemene uitkering verrekend en voor Oirschot € 286.

Het effect van deze mastaf is dat gemeenten bijdragen aan het voorzieningenniveau op gelijke wijze naar vermogen uit de eigen inkomsten. Gemeenten die de mogelijkheid hebben relatief hoge eigen inkomsten te genereren, door veel woningen met een hoge WOZ-waarde en/of veel niet-woningen (bedrijfsgebouwen), ontvangen daardoor een lagere algemene uitkering (en vice versa).

Als een gemeente hogere percentages hanteert dan de rekentarieven houdt de gemeente per saldo geld over en kan zich hogere lasten permitteren dan waarmee rekening is gehouden bij de berekening van de algemene uitkering. Als een gemeente percentages hanteert die lager zijn dan de rekentarieven, dan geldt het omgekeerde.

Ozb tarieven versus rekentarieven gemeentefonds	Woning n	Niet- woningen gebruiker s	Niet woning e n eigenaar s
Best tarief 2025	0,0803	0,2038	0,2612
Oirschot tarief 2025	0,1079	0,2582	0,3211
Rekestarief gemeentefonds (meicirculaire 2025)	0,0862	0,2393	0,3145

Tabel 5.4.1

Bij zowel de woningen als de niet-woningen hanteert de gemeente Oirschot een hoger percentage dan het tarief dat wordt gehanteerd als rekestarief bij de berekening van de algemene uitkering. De gemeente Best hanteert bij zowel woningen als niet-woningen een lager tarief.

Oirschot raamt in 2025 per saldo € 3,4 miljoen (€ 178 per inwoner) meer OZB baten dan het bedrag aan belastingcapaciteit dat op de gemeentefondsuitkering in mindering wordt gebracht. Bij de gemeente Best is dit € 1,1 miljoen (€ 35 per inwoner).

Hoewel de gemiddelde woningwaarde in Oirschot hoger is dan in Best is de hogere OZB opbrengst daar niet volledig door te verklaren. De hoogte van de OZB tarieven in

de gemeente Oirschot is dan ook vooral het gevolg van bewuste beleidskeuzes op dit gebied van de gemeente zelf.

Onbenutte belastingcapaciteit nieuwe gemeente

Onbenutte belastingcapaciteit is de extra ruimte die een gemeente heeft om meer belastinginkomsten te genereren dan de huidige inkomsten, binnen de wettelijke kaders. Dit kengetal geeft aan hoeveel de gemeentelijke inkomsten nog kunnen stijgen, bijvoorbeeld bij een slechtweer-scenario. Het is een onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit en biedt een financiële buffer om tegenvallers op te vangen zonder dat er direct grote wijzigingen in beleid nodig zijn.

Voor het berekenen van de onbenutte belastingcapaciteit wordt aansluiting gezocht bij de berekening van "het redelijk peil" op grond van artikel 12 Financiële-verhoudingswet.

Voor het berekenen van de belastingcapaciteit wordt bij het onderdeel OZB het door het Rijk vastgesteld percentage van de WOZ-waarde (redelijk peil OZB) gehanteerd. Voor 2025 bedraagt dat 0,1595 (meicirculaire 2024). Dit is 120% van het gewogen landelijk gemiddelde OZB-percentages van de WOZ-waarde 2024.

	woningen	niet-woningen	totaal
Waarde onroerende zaken (in € 1.000)	10.317.000	2.861.000	13.178.000
OZB opbrengst (in € 1.000)	9.389	7.527	16.916
Normtarief 2025 OZB voor toelating artikel 12 (meicirculaire 2024)	0,1595%	0,1595%	0,1595%
Totaal artikel 12 OZB capaciteit gemeentefonds (in € 1.000)	16.455	4.563	21.018
Opbrengst OZB volgens begroting 2025 (in € 1.000)	9.389	7.527	16.916
Verschil t.o.v. artikel 12 norm (in € 1.000)	7.066	-2.964	4.102

Tabel 5.5.2 Onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van de artikel 12 norm van het redelijk peil

Ten opzichte van de artikel 12-norm⁸ voor het redelijk peil van de eigen inkomsten blijkt dat de nieuwe gemeente € 4,1 miljoen ruimte heeft. Dit wordt ook wel de onbenutte belastingcapaciteit genoemd. Dit wordt volledig veroorzaakt door de OZB op woningen (€ 7 miljoen).

De gemeente Best heeft bij de woningen een onbenutte belastingcapaciteit van € 5 miljoen en de gemeente Oirschot heeft bij de woningen een onbenutte belastingcapaciteit van € 2 miljoen.

Bij de niet-woningen hebben beide gemeenten een hogere belastingopbrengst dan "het redelijk peil" op grond van artikel 12 Financiële-verhoudingswet. Best € 1 miljoen en Oirschot € 1,9 miljoen.

⁸ Artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet (Fvw) regelt een aanvullende uitkering (onder voorwaarden) als de gemeente ernstige financiële problemen heeft. Eén van de voorwaarden is een minimum OZB tarief.

De berekening in tabel 5.5.2 is gebaseerd op de geraamde belastingopbrengsten 2025. Door geraamde extra stijging van de OZB opbrengsten door Best in de komende jaren zal de onbenutte belastingcapaciteit ook lager zijn.

De berekeningen per afzonderlijke gemeente zijn opgenomen in bijlage 8.4.

6 Financiële positie van de twee gemeenten

Het financieel toezicht, uitgevoerd door de provincie, helpt bij het bevorderen van een gezonde financiële positie van gemeenten. Jaarlijks beoordeelt de provincie hierbij de (meerjaren-) begroting, begrotingswijzigingen en de jaarrekening van de gemeenten. In dit hoofdstuk wordt de nadruk gelegd op het beeld van de financiële positie zoals beoordeeld door de provincie door de jaren heen.

6.1 Begroting en meerjarenraming

Naar het oordeel van GS voldoen de (meerjaren)begrotingen 2025-2028 van de twee gemeenten aan het wettelijk criterium. Dit houdt in dat het begrotingsjaar 2025 naar het oordeel van GS structureel en reëel in evenwicht is. Voor het begrotingsjaar 2025 vallen Best en Oirschot daarom onder het gebruikelijke repressieve toezicht.

Dit houdt in dat de begrotingen direct uitgevoerd kunnen worden, zonder dat hier vooraf goedkeuring is vereist van GS. Ook in voorgaande begrotingsjaren gold voor beide gemeenten de gebruikelijke repressieve toezichtvorm.

In tabel 6.1.1 zijn de begrotingssaldi uit de, nog niet door beide gemeenteraden vastgestelde conceptbegrotingen 2026-2029 opgenomen. De cijfers van het jaar 2026 betreft begrotingsjaren, de cijfers van de jaren 2027 tot en met 2029 betreft de meerjarenraming bij de conceptbegroting 2026. Het geraamde resultaat is het begrotingssaldo inclusief eventuele vastgestelde onttrekkingen/stortingen aan de (algemene) reserves om tot dit saldo te komen. Het saldo incidentele baten en lasten sluit aan bij het in de begrotingen opgenomen overzicht van incidentele baten en lasten.

Begrotingssaldi gemeente Best (conceptbegroting 2026-2029)				
(Bedragen in € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Geraamd resultaat (a)	346 V	344 V	-3.873 N	-4.232 N
Saldo incidentele baten en lasten (b)	1.403 V	899 V	1.368 V	1.293 V
Structureel saldo (a - b + c)	1.768 V	1.243 V	-2.506 N	-2.940 N
Structureel saldo begroting 2025-2028	-311 N	141 V	-73 N	-

Begrotingssaldi gemeente Oirschot (conceptbegroting 2026-2029)				
(Bedragen in € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Vastgesteld saldo (a)	-341 N	571 V	103 V	580 V
Saldo incidentele baten en lasten (b)	150 V	108 V	108 V	0
Structureel saldo (a - b + c)	191 N	679 V	211 V	580 V
Structureel saldo begroting 2025-2028	-2.552 N	42 V	1.009 V	-

Tabel 6.1.1 begrotingssaldi

Algemene toelichting bij tabel 6.1.1:

- Als in een jaarschijf structurele lasten gedekt zijn door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Incidentele lasten mogen gedekt worden door zowel structurele als door incidentele baten.
- De berekening van de algemene uitkering in de conceptbegroting 2026-2029 is bij Best gebaseerd op de meicirculaire 2025 (gebruik in Best is om de septembercirculaire via de bij de begroting horende 1e begrotingswijziging in de begroting te verwerken) en bij de gemeente Oirschot op de meicirculaire 2025.
- Beide gemeenten ramen de algemene uitkering op basis van lopende prijzen⁹.
- De gemeenten ramen in de begroting verschillende bedragen voor de post onvoorzien: Best € 50.000 ofwel ongeveer € 1,60 per inwoner. Oirschot raamt geen apart bedrag voor onvoorzien in de begroting. Via de stelposten loon- en prijscompensatie wordt ook een deel onvoorzien geraamd; in het verleden zijn dit twee posten geweest die zijn samengevoegd.
- Best raamt de indexering van lonen en prijzen meteen op de begrotingsbudgetten. Oirschot neemt per programma een stelpost loon- en prijsstijging in de begroting op voor de budgetten waar de loon en prijsindex voor onbekend is. Voor budgetten waar dit wel al voor bekend is (bijvoorbeeld bij verbonden partijen en de CAO) raamt de gemeente de loon- en prijsindex wel direct op de begrotingsbudgetten.
- In de meicirculaire 2025 zijn extra middelen voor jeugdzorg opgenomen, met name voor de jaren 2026 en 2027. De gemeente Best gebruikt deze middelen volledig om de stijgende kosten van jeugdzorg in die jaren op te vangen. Vanaf 2028 voorziet de gemeente Best echter opnieuw tekorten op dit terrein.
- De gemeente Oirschot geeft in de bestuursrapportage 2025 aan dat de structurele kosten voor jeugdzorg met circa € 0,5 miljoen toenemen. Van de extra middelen uit de meicirculaire voor 2026 en 2027 (€ 0,95 miljoen), wordt ongeveer de helft benut als algemeen dekkingsmiddel ten gunste van het begrotingssaldo
- De gemeente Best houdt in de raadsinformatiebrief over de meicirculaire rekening met de wens van de raad om een impuls te geven aan woningbouw. Hiervoor wordt in 2026 € 0,25 miljoen geraamd en vanaf 2027 € 0,5 miljoen structureel. Ook de gemeente Oirschot verhoogt (in de conceptbegroting 2026-2029) de uitgaven aan personeel voor woningbouw met € 0,25 miljoen structureel.

Onderstaand wordt op de specifieke kenmerken per gemeente ingegaan en worden de (financiële) ontwikkelingen vanaf de begroting 2025-2028 en kadernota/koersnota 2026 weergegeven. Hoewel de begroting 2026-2029 nog niet door de gemeenteraden zijn vastgesteld wordt er aan de hand van de beschikbare conceptbegrotingen wel een beeld geschetst van de financiële ontwikkeling van beide gemeenten. Door moties en amendementen kunnen cijfers in de conceptbegrotingen nog wel wijzigen. Deze conceptbegrotingen zijn ook nog niet door de provincie onderzocht op basis van het normale financiële toezicht.

⁹ *Bij ramen op basis van constante prijzen wordt loon- en prijsindexatie alleen in het eerste begrotingsjaar geraamd en in de 3 jaar daarna gelijk (constant) gehouden. Bij ramen op basis van lopende prijzen wordt jaarlijks een percentage voor loon- en prijsindexatie geraamd (dus cumulatief).

Gemeente Best

Kadernota 2026¹⁰

In vergelijking met de begroting van 2025 en de plannen voor de jaren daarna (2026-2028), is sprake van belangrijke veranderingen in de financiële situatie van de gemeente.

De gemeente Best ziet de financiële vooruitzichten voor 2026-2029 verslechteren door vooral enkele grote, kapitaalsintensieve projecten. Deze projecten zijn nu voor het eerst financieel vertaald. Voor de daaruit voortvloeiende structurele (kapitaal)lasten is, gelet op de geraamde tekorten vanaf 2028, nog geen structurele dekking.

De gemeente verwacht in de kadernota voor 2026 een tekort van € 2,1 miljoen, terwijl eerder nog werd uitgegaan van een sluitende begroting. Dit wordt vooral veroorzaakt door nieuwe budgetaanvragen van € 2,7 miljoen en daarnaast hogere lasten in het sociaal domein, vooral bij jeugdzorg. Binnen het Sociaal Domein verwacht de gemeente een structureel tekort van € 2,3 miljoen. Tot en met 2027 kan dit tekort deels worden afgedekt, doordat een eerdere korting in de algemene uitkering is teruggedraaid. Het begrotingstekort loopt op tot € 5,7 miljoen in 2029. Naast de geraamde hogere lasten in het sociaal domein is sprake van een toename van de structurele lasten van nieuwe budgetaanvragen. Zoals MFA Wilhelminadorp, schaa sprong (eigen bijdrage en uitbreiden formatie), ontwikkeling stationsgebied en aanpak bestaande huisvesting. Daarnaast nemen de rentelasten toe door het geprognostiseerde investeringsvolume.

In de kadernota zijn geen voorstellen opgenomen om door ombuigingsmaatregelen het structurele begrotingstekort op te lossen. Wel worden mogelijke maatregelen genoemd, zoals een 'kaasschaafmethode' waarbij een 1% lagere indexering ca. € 300.000 bespaart in 2026. Maximaal kan dit € 1,2 miljoen opleveren. Ook wordt gedacht aan een extra belastingverhoging (naast de al besloten extra verhoging van de OZB met 8% in 2026 en 2027 en 4% in 2028 en 2029), waarbij een verhoging van 1% ca. € 80.000 per jaar oplevert.

Meicirculaire 2025

De uitkomst van de meicirculaire 2025 heeft een positief effect van ongeveer € 1 miljoen ten opzichte van de in de kadernota geraamde begrotingssaldi.

Daarnaast ontvangt de gemeente in de jaren 2026 en 2027 € 2,2 miljoen extra in het cluster jeugdzorg. Dit zet de gemeente volledig in binnen het sociaal domein. Vanaf 2028 daalt het bedrag van de extra gelden voor jeugdzorg naar ongeveer € 0,9 miljoen.

Conceptbegroting 2026-2029

Ten opzichte van de prognose in de kadernota en Raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2025, is de ontwikkeling van het begrotingssaldo minder negatief. De jaren 2026 en 2027 zijn structureel sluitend. Vanaf 2028 is er nog steeds sprake van nadelige saldi.

¹⁰ De gemeenten hanteren verschillende benamingen voor de kadernota's die betrekking hebben op het volgende begrotingjaar. Best werkt met en kadernota en Oirschot met een koersnota. Voor de herkenbaarheid is in deze scan de naamgeving van de gemeenten zelf gehanteerd.

De belangrijkste oorzaken van de verbetering van het begrotingssaldo in 2026 en 2027 is de inzet van de algemene reserve voor het dekken van incidentele lasten. Dit heeft de gemeente nu zichtbaar gemaakt door daadwerkelijk in beide jaren een onttrekking uit de algemene reserve te doen van € 1,5 miljoen respectievelijk € 1,7 miljoen.

De rentelasten nemen ten opzichte van de kadernota toe. Op basis van een doorrekening in de begroting 2026 van de OZB-opbrengsten worden extra opbrengsten verwacht ten opzichte van de kadernota 2026. Dit loopt op tot € 1,4 miljoen vanaf 2029.

De gemeente Best raamt vanaf 2028, het eerste begrotingsjaar van de nieuwe gemeente, structurele tekorten. Bij de huidige conceptbegroting zijn echter nog geen ombuigingen geformuleerd om alsnog te komen tot een structureel sluitende begroting vanaf 2028. Door de gemeente Best is aangegeven dat de raad bij de kadernota 2027 verwacht keuzes te maken.

Omdat de te maken keuzes de financiële positie van de nieuwe gemeente raakt is het van belang dat Best en Oirschot dit proces met elkaar afstemmen.

De gemeente Best zet de onroerendezaakbelasting al in om een deel van de geraamde tekorten af te dekken. Voor het realiseren van een structureel sluitende begroting vanaf 2028 zijn aanvullende maatregelen nodig.

Gemeente Oirschot

Koersnota 2026

Anders dan andere jaren, is de koersnota 2026 beleidsarm. Belangrijkste ontwikkelingen zijn de benodigde extra middelen om de versnelling van de woningbouw door te zetten en de middelen die nodig zijn voor de voorbereiding van de herindeling met gemeente Best.

In de koersnota is geen cijfermatige prognose van de het begrotingssaldo 2026 tot en met 2029 opgenomen.

Voor de begroting 2026 voert de gemeente 11 onderzoeken uit om financiële ruimte te creëren, zowel door lasten te verlagen als inkomsten te verhogen. De resultaten bepalen welke maatregelen in de begroting 2026 worden opgenomen.

Bestuursrapportage en meicirculaire 2025

De in de raad van 10 juni 2025 behandelde bestuursrapportage is de basis voor financieel perspectief. En daarnaast de raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2025. Belangrijkste structurele mutaties zijn het verwerken van de (positieve) effecten van de septembercirculaire 2024 en de decembercirculaire 2024. En daarnaast het aanpassen van de bijdragen aan verbonden partijen en het corrigeren van de LPO indexering vanaf 2027. Beide mutaties leiden tot structureel hogere lasten.

De meicirculaire 2025 laat voor Oirschot in alle begrotingsjaren een hogere opbrengst zien ten opzichte van de decembercirculaire 2024. Tegenover de hogere baten raamt de gemeente (deels) lasten (taakmutaties). Tegenover een deel van de extra gelden voor jeugdzorg in 2026 en 2027 raamt de gemeente extra uitgavenbudget jeugdzorg. Dit is

mogelijk omdat Oirschot in het verleden geen rekening had gehouden met een lagere raming van de uitgaven op basis van de voorgenomen besparingen in de hervormingsagenda.

Conceptbegroting 2026-2029

Het jaar 2026 sluit met een nadelig saldo, de jaren 2027 tot en met 2029 met een positief saldo.

Ten opzichte van de prognose in de Raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2025, is het geraamde begrotingstekort 2026 lager. De geraamde positieve begrotingssaldi 2028 en 2029 zijn daarentegen minder positief dan in de Raadsinformatiebrief.

Naast het actualiseren van de ramingen voor loon- en prijsstijgingen en bijdragen gemeenschappelijke regelingen is ook de raming voor de algemene uitkering geactualiseerd.

Voor nieuwe beleidswensen is een structureel budget van € 367.000 geraamd. Dit betreft inwonersparticipatie, leefbaarheid initiatieven en personeelsbudget Wonen. Daarnaast zijn er in 2026 (€ 550.00) en 2027 (€ 371.000) incidentele budgetten opgenomen voor incidentele wensen. Zoals bibliotheek, verhuisbudget gemeentehuis en onderzoek en advieskosten Wonen. Deze incidentele lasten worden betaald uit de reserves.

In de conceptbegroting zijn de in de koersnota aangekondigde 11 onderzoeken om financiële ruimte te vinden in de begroting uitgewerkt. Een deel daarvan is in de conceptbegroting 2026-2029 verwerkt, zoals:

- Verhogen opbrengstraming afvalstoffenheffing en rioolheffing naar kostendekkende tarieven (€ 0,6 miljoen, oplopend naar € 0,8 miljoen)
- Verhogen opbrengstraming leges naar werkelijk gerealiseerde opbrengst in de afgelopen jaren (€ 0,19 miljoen).
- Verhogen opbrengstraming OZB met specifieke opbrengst voor ASML (onderdeel van de totale raming OZB).
- Lagere rentelasten (vooral in 2026) door temporiseren van investeringen (€ 0,5 miljoen in 2025).

Conclusies en aanbevelingen

Uit de conceptbegrotingen 2026-2029 komt naar voren, dat de ontwikkeling van het begrotingssaldo van gemeente Best negatiever is dan dat van gemeente Oirschot.

In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Best sluiten de jaren 2026 en 2027 met een positief saldo. Vanaf 2028 is sprake van tekorten.

In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Oirschot sluit het begrotingsjaar 2026 met een nadelig saldo. Vanaf 2027 is sprake van positieve saldi.

Naast stijgende kosten binnen het sociaal domein, is er vooral bij Best sprake van structureel hogere lasten door nieuwe budgetaanvragen. Zoals MFA Wilhelminadorp, schaa sprong (eigen bijdrage en uitbreiden formatie), ontwikkeling stationsgebied en aanpak bestaande huisvesting. Daarnaast nemen de rentelasten toe door het geprognostiseerde investeringsvolume.

De gemeente Oirschot raamt in de conceptbegroting 2026-2029 ten opzichte van de gemeente Best een relatief laag bedrag aan nieuwe budgetaanvragen.

De gemeente Best heeft investeringen geraamd die in de begroting 2025-2029 nog niet voorzien waren van een budget. Dit geeft wel een duidelijk beeld van de ambities van de gemeente maar geeft geen inzicht in hoe de gemeente deze ambities gaat bekostigen binnen en structureel sluitende begroting. Enkele investeringen met financiële impact zoals de uitvoeringskosten van de ontwikkelingen Dorpsplein en Wilhelminadorp zijn nog als p.m. raming opgenomen. Nadere uitwerking inclusief dekkingsvraagstukken zal, gelet op de voorgenomen herindeling per 1 januari 2028, in afstemming met de gemeente Oirschot plaatsvinden.

Over de investering MFA Wilhelminadorp is de raad van Best voornemens in december 2025 een besluit te nemen. Aandachtspunt bij dit project is de wijze waarop de structurele lasten vanaf 2028 worden gedekt.

De gemeente Oirschot bereidt besluitvorming van investeringen voor, waarvan de kapitaallasten pas na 2029 gaan lopen. Bijvoorbeeld Kanaalpassage A58 (investering € 5 miljoen) en aanleg 2e fase Randweg (investering € 16 miljoen). In tegenstelling tot de gemeente Best heeft Oirschot nog geen doorkijk van de investeringsbedragen tot en met 2031 vervaardigd. Ook hiervoor geldt dat verdere uitwerking inclusief dekkingsvraagstukken in afstemming met de gemeente Best zal plaatsvinden.

Aanbevelingen

Zorg ervoor dat de begroting 2027-2030 wordt ingediend met tenminste een structureel en reëel sluitend begrotingsjaar 2027.

Door de instelling van het financieel toezicht op grond van de Wet arhi zijn de begrotingen 2027 van Best en Oirschot aan goedkeuring onderworpen. Goedkeuring wordt in principe alleen verleend als het begrotingsjaar structureel en reëel sluitend is ingediend. Een niet structureel en reëel sluitende begroting legt een claim op de nieuwe gemeente door de benodigde maatregelen voor het herstel van het begrotingsevenwicht naar de toekomst te verschuiven.

Maak de financiële gevolgen van het uniformeren van het financiële beleid en het harmoniseren van de verordeningen inzichtelijk en verwerk deze in de eerstvolgende kadernota/koersnota en in de begroting 2027.

Maak bij besluitvorming over onder meer investeringen de effecten op de financiële positie inzichtelijk, ook als de effecten zich nog niet voordoen in de eerstkomende meerjarenbegroting.

Zorg ervoor dat bij het opstellen van de begroting 2027-2030 dezelfde uitgangspunten en methode worden gebruikt voor het ramen met lopende prijzen. Zo worden de begrotingen beter vergelijkbaar.

6.2 Jaarrekening

De jaarrekening is belangrijk voor de controlerende en de kaderstellende taak van de raad. Het resultaat van de jaarrekening geeft inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Bij de analyse van het resultaat is het onderscheid in structurele en incidentele oorzaken een belangrijk onderdeel.

In tabel 6.2.1 zijn de saldi van de jaarrekeningen 2022 tot en met 2024 opgenomen.

Jaarrekeningsaldo (x € 1.000; per 31-12)	2022	2023	2024
Best			
Saldo van baten en lasten	-2.432 N	6.760 V	1.182 V
Saldo mutaties reserves	14.713 V	1.887 V	8.857 V
Gerealiseerd resultaat	12.281 V	8.647 V	10.039 V
Oirschot			
Saldo van baten en lasten	2.659 V	-886 N	1.801 N
Saldo mutaties reserves	2.048 V	1.600 V	1.774 V
Gerealiseerd resultaat	4.707 V	714 V	27 N

Tabel 6.2.1

Toelichting bij het overzicht:

- De jaarrekening 2022 en 2023 zijn bij beide gemeenten door de accountant voorzien van een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid.
- De jaarrekeningen 2024 zijn door de accountant voorzien van een goedkeurend oordeel voor getrouwheid. Ook heeft de accountant vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording zoals opgenomen in de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de financiële rechtmatigheid en is opgesteld in overeenstemming met de kadernota rechtmatigheid en de met de raad gemaakte afspraken.
- De gemeente Best maakt in de jaarrekening het structurele saldo zichtbaar en berekent dit op € 0,55 miljoen batig. Het gerealiseerde positieve rekeningsaldo 2024 wordt dan ook vooral door incidentele posten bepaald.
- De gemeente Oirschot heeft geen berekening van het structurele saldo opgenomen. Uit het overzicht van incidentele baten en lasten blijkt dat er sprake is van een bedrag van € 18,1 miljoen aan incidentele lasten en € 19,3 miljoen aan incidentele baten. Als dit wordt verrekend met het rekeningsaldo is er sprake van een structureel resultaat van € 1,3 miljoen nadelig. Een nadere analyse naar de structurele doorwerking naar volgende jaren is gelet op deze uitkomst aan te raden.
- Bij beide gemeenten is jaarlijks sprake van overheveling van niet bestede budgetten naar het volgende jaar. In Best betrof dit in de jaarrekening 2024 € 7,3 (in 2023 € 6,1 miljoen en in 2022 € 7,1 miljoen). In Oirschot betrof dit in de jaarrekening 2024 € 1,5 miljoen (in 2023 € 2,2 miljoen en in 2022 € 0,9 miljoen).
- De gemeente Best heeft het bedrag dat in 2024 overgeheveld zou worden, niet toegevoegd aan de algemene reserve. Dit betekent dat dit incidentele voordeel nu

onderdeel is van het rekeningresultaat van € 10 miljoen. De gemeente Oirschot heeft het bedrag in 2024 wel toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor nog uit te voeren werkzaamheden. Hierdoor is dit voordeel van niet gebruikte budgetten in 2024 bij Oirschot niet zichtbaar in het rekeningresultaat

Best

Het positieve jaarresultaat is vooral veroorzaakt door incidentele posten, vooral lagere uitgaven voor opvang ontheemden en de niet in 2024 besteden gelden renovatie zwembad het ZIB. Bij jeugdzorg is sprake van een nadeel van € 1,2 miljoen ten opzichte van het geraamde uitgavenbudget. Het nadeel op grondexploitaties ad € 1,6 miljoen is al in 2024 ten laste van de risicoreserve grondexploitaties gebracht en heeft daardoor geen invloed op het rekeningsaldo.

Voorafgaand aan het opstellen van de jaarstukken vindt de risico-inventarisatie van de grondexploitatie plaats. Daaruit kwam naar voren dat er 2024 een negatieve aanpassing van het benodigde weerstandsvermogen per 31 december 2024 voor de grondexploitaties met € 0,76 miljoen nodig was. De toevoeging aan de risicoreserve heeft ook in 2024 plaatsgevonden ten laste van de algemene vrije reserve.

Bij de gemeente Best is in 2024 sprake van relatief grote bedragen aan onttrekkingen uit de reserves. Dit betreft onder meer onttrekkingen in verband met de dekking van de uit het vorige boekjaar overgehevelde budgetten (€ 6,1 miljoen) en inzet reserves ter dekking van afschrijvingslasten (€ 1,4 miljoen).

Oirschot

Bij de lasten jeugdhulp is een stijging van de lasten te zien met ongeveer € 0,5 miljoen. Dit heeft onder meer te maken met de gestegen kosten per traject en cliënt. Ook ten opzichte van de realisatie 2023 is bij jeugdzorg in 2024 sprake van een verdere toename van de lasten. Dit hangt vooral samen met een structurele stijging van het aantal middelzware trajecten en ook het aantal cliënten. De toename van de lasten jeugdzorg is lager dan bij de gemeente Best. Het voordeel van de niet bestede budgetten 2024 die worden overgeheveld naar 2025 is niet zichtbaar in het rekeningsaldo omdat een bedrag met dezelfde omvang in 2024 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve nog uit te voeren werkzaamheden.

Bij de gemeente Oirschot is in 2024 per saldo sprake van een onttrekking van € 1,8 miljoen uit de reserves. Dit is per saldo lager dan de onttrekking van de gemeente Best. Wel is sprake van zowel relatief grote bedragen aan onttrekkingen (€ 12,4 miljoen) en toevoegingen (€ 10,6 miljoen) uit de reserves. Dit wordt overigens nagenoeg volledig veroorzaakt door het voeren van reserves ten laste van de algemene reserve. Zoals de algemene reserve weerstandsvermogen en risicobeheersing, de bestemmingsreserve dekking kapitaallasten en de bestemmingsreserve strategische grondaankopen.

Conclusies en aanbevelingen

De jaarrekeningresultaten zijn niet zonder meer onderling te vergelijken. De cijfers worden beïnvloed door incidentele factoren en de wijze waarop beide gemeenten incidentele zaken als budgetoverhevelingen mutaties grondexploitatie in de jaarcijfers verwerken. De gemeenten dienen zelf de analyses van de rekeningresultaten te maken om de structurele effecten scherp in beeld te krijgen.

Aanbevelingen

Maak analyses van de jaarrekeningresultaten en besteed daarbij aandacht aan het structurele en incidentele resultaat en budgetoverheveling. De verkregen inzichten kunnen worden gebruikt bij de beleidskeuzes en het opstellen van de eerste begroting van de nieuwe gemeente.

Stem het ambitieniveau van de gemeente af op de mate waarin projecten kunnen worden gerealiseerd om op die wijze de hoogte van de jaarlijkse budgetoverhevelingen te kunnen verlagen.

Analyseer de structurele doorwerking van de voor- en nadelen uit de jaarrekening en maak de conclusie daaruit duidelijker zichtbaar. Bijvoorbeeld in de inleiding van de jaarrekening zelf of in het raadsvoorstel bij de jaarrekening.

6.3 Sociaal Domein

Door de decentralisaties binnen het sociaal domein zijn er grote verantwoordelijkheden en budgetten naar de gemeenten overgeheveld. Vanaf het jaar 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor taken op het gebied van werk, zorg en jeugd. Een aanzienlijk deel van de gemeentebegroting bestaat uit kosten van het sociaal domein.

Vanaf het begrotingsjaar 2019 is een groot deel van het budget hiervoor niet meer opgenomen in een aparte integratie-uitkering, maar onderdeel van de algemene uitkering. Dit heeft ertoe geleid er ongeveer 20 nieuwe verdeelmaatstaven zijn toegevoegd aan het gemeentefonds.

Zowel de gemeente Best als de gemeente Oirschot besteden een groot deel van hun begroting aan het sociaal domein. In Best gaat het om ongeveer 35 procent van de totale lasten exclusief reservemutaties, terwijl dit in Oirschot 27 procent bedraagt¹¹. De vraag naar jeugdhulp is in beide gemeenten hoog en blijft toenemen. Daarom werken zij samen in de subregio Samen voor Jeugd en in het bredere verband van “21 voor de jeugd”, waar afspraken zijn gemaakt over inkoop en samenwerking rond jeugdbescherming, reclassering en spoedeisende zorg. Ook stemmen beide gemeenten hun beleid met elkaar af en vertegenwoordigen zij elkaar in de regionale overlegstructuren.

Ondanks deze inhoudelijke overeenkomsten zijn er ook verschillen zichtbaar in de organisatie en financiële positie. Zo heeft Oirschot de administratie van de jeugdhulp ondergebracht bij de Kempengemeenten, terwijl Best dit zelf uitvoert. Ook de effecten van de Hervormingsagenda Jeugd pakt in de praktijk anders uit. Best had al rekening gehouden met landelijke besparingen en ziet de extra middelen uit de septembercirculaire 2024 daarom vooral als een neutrale doorvertaling in de begroting.

¹¹ Bron: begroting 2025-2028 Gemeente Best en gemeente Oirschot

Oirschot daarentegen had geen bezuinigingen ingeboekt en profiteert hierdoor van een financieel voordeel.

Wat betreft de toekomstverwachtingen lopen de lijnen eveneens uiteen. Beide gemeenten zien het aantal inwoners dat gebruik zal maken van de Wmo sterker toenemen dan landelijk gemiddeld, maar de financiële gevolgen verschillen.

Bij de gemeente Best was in 2024 sprake van toename van kosten Wmo. Ook de aanvragen jeugdzorg en de bijbehorende kosten lieten een stijging zien in 2024 ten opzichte van 2023. Dit nadeel van ongeveer € 1 miljoen kon de gemeente in 2024 grotendeels opvangen door enkele incidentele voordelen binnen het sociaal domein. Best verwacht in de kadernota 2026 bij de onderdelen jeugd en WMO een structureel tekort van € 2,3 miljoen. Tot en met 2027 kan dit tekort grotendeels worden afgedekt, doordat een eerdere korting in de algemene uitkering in de meicirculaire 2025 is teruggedraaid.

Oirschot raamt in de 1^e bestuursrapportage 2025 € 0,9 miljoen aan hogere lasten sociaal domein, vooral jeugdzorg, waarvan € 0,5 miljoen structureel doorwerkt naar 2026. Dit heeft onder meer te maken met de gestegen kosten per traject en cliënt. Ook ten opzichte van de realisatie 2023 is bij jeugdzorg in 2024 sprake van een verdere toename van de lasten met ongeveer € 0,5 miljoen. Dit hangt vooral samen met een structurele stijging van het aantal middelzware trajecten en ook het aantal cliënten. De toename van de lasten jeugdzorg is lager dan bij de gemeente Best. Wegens dubbele vergrijzing, verwacht Oirschot voor WMO een toename van de kosten voor Wmo.

Conclusies en aanbevelingen

De gemeenten Best en Oirschot besteden beide een groot deel van hun begroting aan het sociaal domein en ervaren een toenemende vraag naar jeugdhulp en Wmo. Zij werken intensief samen regionaal verband.

De verschillen liggen met name in de inrichting van de organisatie en de financiële positie. Oirschot heeft de jeugdhulpadministratie belegd bij de Kempengemeenten, terwijl Best dit zelf uitvoert. Ook de gevolgen van de Hervormingsagenda Jeugd verschillen: voor Best zijn de extra middelen budgettair neutraal, terwijl Oirschot hierdoor een voordeel in de begroting krijgt. In de toekomst ziet Best de kosten voor jeugdzorg en Wmo sterk oplopen en voorziet men tekorten die richting de € 2,3 miljoen kunnen gaan. Oirschot verwacht in geringer mate tekorten op jeugdzorg. In beide gemeenten zal sprake zijn van stijgende Wmo-uitgaven door dubbele vergrijzing.

Aanbeveling

Harmoniseer, waar het nog niet het geval is, het beleid op het gebied van sociaal domein.

6.4 Investerings

In tabel 6.4.1 is het totaal van de in de begroting 2025-2028 en de in de conceptbegroting 2026-2029 geraamde investeringen per gemeente weergegeven. Per gemeente wordt vervolgens dieper op de investeringen en het beleid daaromtrent ingegaan.

Investerings begroting 2026-2029	2024	2025	2026	2027	2028	2029
(x € 1.000)	Restant					
Best begroting 2025-2028	4.100	12.815	19.983	8.181	11.460	35.279
Best conceptbegroting 2026-2029	4.100	12.815	22.885	33.264	19.369	38.054

Oirschot begroting 2025-2028	27.900	21.637	5.342	4.204	4.696	-
Oirschot conceptbegroting 2026-2029	27.900	21.637	7.417	7.385	6.751	4.888

Tabel 6.4.17

Best

In de conceptbegroting 2026-2029 is het bedrag aan investeringen een stuk hoger dan in de begroting 2025-2028. Vooral in de jaren 2027 en 2028. Dit komt overeen met het beeld dat in de kadernota 2026 is geschetst.

Naast het in de tijd herschikken van investeringen op basis van actuelere informatie en aanpassing aan prijsontwikkelingen daarvan is ook sprake van nieuwe investeringen tot een bedrag van totaal € 34 miljoen in de periode 2026-2029.

De nieuwe investeringen betreffen in hoofdzaak:

- In 2026: Warmtenet € 6,1 miljoen, huisvesting gemeentehuis € 2,5 miljoen en verduurzaming gebouwen € 1,4 miljoen.
- In 2027: Multifunctionele accommodatie Wilhelminadorp € 11 miljoen, verduurzaming gebouwen € 1,3 miljoen en Schaalsprong mobiliteit € 0,8 miljoen.
- In 2028: Parkeren Heerbeek College € 2,5 miljoen, Gymzalen € 2 miljoen en Schaalsprong mobiliteit € 0,8 miljoen.
- In 2029: en Schaalsprong mobiliteit € 1,5 miljoen en verduurzaming gebouwen € 0,7 miljoen.
- De investeringen uitvoeringskosten Dorpsplein en Wilhelminadorp zijn nog niet geraamd, de ramingen staan op p.m.

Het geraamde investeringsbedrag in 2029 bedraagt € 38 miljoen. Daarvan was al eerder € 35,3 miljoen voorzien. Omdat de jaarschijf 2029 geen onderdeel is van de als laatst door de raad vastgestelde begroting 2025-2028 was tot nu ook geen rekening

gehouden met de kapitaallasten van dit investeringsbedrag. Ook in de conceptbegroting 2026-2029 zijn de kapitaallasten van de in 2030 opgenomen investeringen niet geraamd om dat deze zich vanaf de jaarschijf 2030 gaan voordoen. In de begroting 2027-2030 zal hier dus wel dekking voor moeten worden aangewezen.

Omdat in de conceptbegroting 2026-2029 de begrotingsjaren vanaf 2028 met een tekort sluiten, is er nog geen structurele dekking voor diverse al wel geraamde investeringen die wellicht al in 2026 of 2027 tot uitvoering komen.

De investeringen met het grootste financiële volume in 2029 zijn: wegbeheer € 3 miljoen, renovatie Heerbeekcollege € 19 miljoen (totale investering Heerbeekcollege in 2027 t/m 2030 bedraagt € 39,7 miljoen) en Kindcentrum De Kiezel € 10,3 miljoen.

De kapitaallasten van de investeringen Heerbeekcollege en De Kiezel zijn nog niet geraamd. Deze worden vanaf deels vanaf 2030 en volledig vanaf 2031 in de begroting geraamd. Ook hiervoor moet dus nog dekking worden aangewezen. De afschrijvingslasten bedragen vanaf 2031 ongeveer € 2 miljoen. Bij een rente van 3% bedragen de rentelasten ongeveer € 1,5 miljoen. Dus totaal € 3,5 miljoen aan structurele lasten.

Nog te realiseren restantkredieten 2024

Naast de nieuw geraamde investeringen is er ook sprake van al door de raad beschikbaar gestelde kredieten die ten uitvoering worden gebracht. Op 1 januari 2025 bedroeg het restantbedrag aan nog niet bestede budgetten voor investeringen € 4,1 miljoen. Op 1 januari 2024 was dat nog € 33,1 miljoen. In 2024 is voor een bedrag van € 22,7 aan investeringen gerealiseerd. Daarnaast is de raming voor nieuwbouw IKC Bricks (€ 7,2 miljoen) vervallen omdat het plan is dat dit onderdak krijgt in de nieuw te bouwen MFA Wilhelminadorp.

Oirschot

In de begroting 2025-2028 is in de jaren 2025 tot en met 2028 een bedrag van € 35,9 miljoen aan investeringen opgenomen. Daarbij lag het zwaartepunt in 2025, vooral door investeringen in onderwijshuisvesting (ICK De Klep ad € 12,9 miljoen). Voor het overige investeert de gemeente Oirschot in alle jaren vooral in de openbare ruimte, zoals wegen en riolering. Dit is ook het geval in de conceptbegroting 2026-2029. Naast de investeringen in de openbare ruimte raamt Oirschot in de jaren 2026 tot en 2029 een totaal investeringsbedrag van € 7,5 miljoen voor het Centrumplan. De kapitaallasten zijn opgenomen in de begroting met uitzondering van de kapitaallasten van het investeringsbedrag 2029 (€ 3 miljoen) die gaan lopen vanaf 2030.

De gemeente Oirschot heeft de beoogde investeringen in Kanaalpassage A58 ad € 5 miljoen en 2e fase Randweg Oirschot ad € 16 miljoen wel in de begroting 2025-2028 genoemd maar niet geraamd. Ook de kapitaallasten hiervan zijn nog niet geraamd. Reden is dat de afschrijvingslast in 2031 start. In de koersnota 2026 is het meerjareninvesteringsplan niet geactualiseerd. In de conceptbegroting 2026-2029 is dat wel gebeurd. De investeringen in Kanaalpassage A58 en 2e fase Randweg Oirschot zijn hier niet in opgenomen. Er is alleen een investeringsbudget voor planvoorbereiding 2^e fase Randweg in 2027 geraamd.

Nog te realiseren restantkredieten 2024

Op 1 januari 2025 bedroeg het restantbedrag aan nog niet bestede budgetten voor investeringen € 27,9 miljoen. In hoofdzaak betreft dit IKC De Vliertuin (€ 12,9 miljoen) en investeringen in de openbare ruimte (€ 12,7 miljoen).

Op 1 januari 2024 bedroeg het restantbedrag aan niet bestede budgetten € 11,1 miljoen, vooral investeringen in de openbare ruimte.

Conclusies en aanbevelingen

Er is een verschil waar te nemen in het voorgenomen investeringsvolume van beide gemeenten. Best heeft in de conceptbegroting 2026-2029 het investeringsplan geactualiseerd en geeft een doorkijk van de plannen tot en met 2031. Ten opzichte van de begroting 2025-2028 is het investeringsvolume in de jaren 2026-2029 met € 34 miljoen toegenomen tot € 114 miljoen. Dit leidt tot extra structurele kapitaallasten, die grotendeels nog niet zijn voorzien van structurele dekking. Dit geldt vooral voor investeringen waarvan de realisatie de komende periode wordt gestart maar de kapitaallasten vanaf 2030 of 2031, dus na het tijdvak van de begroting 2026-2029, gaan lopen. Ook kapitaallasten die vanaf 2028 gaan lopen zijn niet (volledig) gedekt, gelet op de geraamde structurele begrotingstekorten vanaf 2028.

Met de restant investeringsbudgetten 2024 en de geraamde investeringsbudgetten 2025 erbij komt het totaal aan investeringsbudgetten op € 130 miljoen.

Oirschot investeert in de jaren 2026-2029 € 26 miljoen. Met de restant investeringsbudgetten 2024 en de geraamde investeringsbudgetten 2025 erbij komt het totaal op € 76 miljoen. Omdat er meerjarig sprake is van een structureel sluitende (concept) begroting zijn de kapitaallasten daarvan in principe gedekt. Omgerekend naar een bedrag per inwoners ligt het totaal van de geraamde investeringsbedragen in de periode 2025-2029 niet ver uit elkaar (ongeveer € 4.000 per inwoner).

Daarnaast geldt voor beide gemeenten dat er beoogde investeringen zijn waar nog geen bedrag aan is gekoppeld en de lasten om die reden ook niet in de begroting zijn opgenomen. Als deze plannen doorgang vinden zal er ook structurele dekking voor de daaruit voortvloeiende structurele (kapitaal)lasten moeten worden aangewezen.

Best en Oirschot zetten beiden bestemmingsreserves in als financiële dekking van een deel van de afschrijvingslasten. Best (onttrekking in jaarrekening 2024 € 1.383.000) doet dat in hogere mate dan Oirschot (jaarrekening 2024 € 131.000). In de conceptbegroting 2026-2029 is dit € 1.650.000 respectievelijk € 222.000.

Aanbevelingen

Leg de investeringen die opgenomen zijn in het investeringsoverzicht in de conceptbegroting 2026-2029 apart voor aan de betreffende gemeenteraad, voorzien van een structurele dekking. Zie daarmee af van het bij het vaststellen van de begroting in één keer autoriseren van een groot aantal investeringsbudgetten.

Stel huidige en toekomstige investeringsplannen en grote projecten met ingang van de begroting 2027 in overleg met elkaar vast.

Maak ook de investeringsbedragen van de nu geraamde p.m. budgetten inzichtelijk en de daaruit voortkomende kapitaallasten.

Geef aan hoe de nog niet geraamde kapitaallasten van investeringen waarvan het voornemen is om die wel in uitvoering te gaan nemen worden gedekt. Bij besluitvorming over het beschikbaar stellen van investeringsbedragen moet namelijk ook de dekking al worden aangegeven. Dit geldt niet alleen voor investeringen waarvan de kapitaallasten vanaf 2030 gaan lopen, maar ook voor investeringen waarvan de kapitaallasten met ingang van 2028 op de begroting drukken. Bij Best is namelijk sprake van structurele begrotingstekorten vanaf het begrotingsjaar 2028.

Voorkom kapitaalvernietiging door investeringsplannen te toetsen aan beleidsvoornemens. Investeringsplannen kunnen door het beleid van de nieuwe gemeente overbodig worden. Maak investeringen die dit risico hebben inzichtelijk en stel deze, zo mogelijk, uit.

6.5 Weerstandvermogen en financiële kengetallen

Het weerstandvermogen geeft aan in hoeverre een gemeente in staat is om de niet begrote financiële gevolgen van risico's op te vangen met eigen middelen. Het geeft de verhouding aan tussen de weerstandscapaciteit (vooral algemene reserve) en de risico's. Een adequaat weerstandvermogen voorkomt dat de gemeente bij elke (substantiële) financiële tegenvaller gedwongen wordt het beleid bij te stellen.

Door een gezonde weerstand te hebben, kan een organisatie bezuinigingen voorkomen en beleidsdoelen blijven nastreven, zelfs bij onverwachte tegenslagen.

Om een beeld te kunnen vormen van de financiële positie van de nieuwe gemeente is het noodzakelijk inzicht te krijgen in het weerstandvermogen van de twee gemeenten. Voor deze herindelingscan is een vergelijking gemaakt tussen de twee afzonderlijke gemeenten.

Overzicht weerstandscapaciteit

Onder weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover een organisatie kan beschikken om niet-begrote kosten/risico's te dekken. Zoals de algemene reserve, onbenutte belastingcapaciteit, of een post voor onvoorziene uitgaven.

In het "Gemeenschappelijk Toezicht kader"(GTK) van de provinciale toezichthouders is bepaald dat bestemmingsreserves niet onder de weerstandscapaciteit vallen.

In tabel 6.5.1 is de weerstandscapaciteit opgenomen uit de jaarrekening 2024

Weerstandscapaciteit (Bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2024		Nieuwe gemeente 31 december 2024
	Best 31-dec	Oirschot 31-dec	
Weerstandscapaciteit vermogen			
Algemene reserve	29.203	6.814	36.017
Bestemmingsreserves	-	-	
Stille reserves (deels)	1.253	-	1.253
Resultaat		-	
Overig		-	
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	30.456	6.814	37.270
Weerstandscapaciteit exploitatie			
Onbenutte belastingcapaciteit:	4.286	-	4.286
Onvoorzien	52	-	52
Begrotingssaldo			
Totaal structurele weerstandscapaciteit	4.338	-	4.338
Totaal weerstandscapaciteit	34.794	6.814	41.608
Weerstandscapaciteit per inwoner	1.114	353	824
Aantal inwoners 1)	31.223	19.280	50.503

Tabel 6.5.1 1) Inwoneraantal op basis van gegeven BZK.

Toelichting bij het overzicht:

- Alle mogelijke onderdelen van de weerstandscapaciteit zijn opgenomen, afhankelijk van het beleid van de gemeente worden onderdelen wel of niet meegenomen in de berekening van de ratio weerstandsvermogen.
- Best rekent in de begroting en jaarrekening de risicoreserve grondexploitatie niet tot de weerstandscapaciteit. Daar staat tegenover dat de gemeente de risico's grondexploitatie ook niet afzet tegen de weerstandscapaciteit maar tegen de aparte risicoreserve grondexploitatie.
- De Weerstandscapaciteit van de gemeente Best is in 2024 in geringe mate gewijzigd ten opzichte van 2023. De Weerstandscapaciteit van de gemeente Oirschot is verminderd doordat de gemeente de bestemmingsreserves niet meer meerekent als onderdeel van de weerstandscapaciteit. Daarnaast heeft er een verschuiving plaatsgevonden van de algemene reserve naar (nieuw gevormde) bestemmingsreserves.
- Gemeente Best neemt landbouwgronden (verschil actuele liquidatiewaarde en boekwaarde) op onder de stille reserves.
- Door verkoop van gronden (Westfields) kan de algemene reserve van de gemeente Oirschot naar verwachting met een substantieel bedrag worden aangevuld.
- Bij Oirschot is sprake van een gering bedrag aan onbenutte belastingcapaciteit (ruimte tot artikel 12 norm met betrekking tot OZB-opbrengst) en neemt dit niet mee bij het berekenen van de weerstandscapaciteit.
- Door de geraamde jaarlijkse verhoging van de opbrengst onroerende zaakbelastingen neemt de onbenutte belastingcapaciteit van Best de komende jaren af.

Vergelijking met inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners

Er zijn geen vergelijkende gegevens voor de berekening van het weerstandsvermogen beschikbaar. Als echter wordt ingezoomd op de algemene reserve, als belangrijkste onderdeel van de weerstandscapaciteit, dan is het gemiddelde per inwoner in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners in 2023 € 573¹².

De rekeningcijfers 2024 van de Nederlandse gemeenten waren op het moment dat deze herindelingscan werd vervaardigd (augustus 2025), nog niet in de vergelijkende landelijke databases opgenomen.

Onderkende risico's

Totaal berekende risico's (bedragen in € 1.000)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente
	6.90		
Jaarrekening 2023	0	811	7.711
	9.70		
Jaarrekening 2024	0	4.685	14.385
	7.80		
Conceptbegroting 2026-2029 (jaar 2026)	0	4.573	12.373

Tabel 6.5.2

- De berekening van de risico's is een momentopname.
- De gemeente Oirschot actualiseert de risico's bij de jaarrekening, de gemeente Best bij de begroting. Voor het laatst bij de (concept)begroting 2026-2029.
- De gemeente Best betreft de risico's voor Sociaal domein en grondexploitaties niet bij de berekening van het weerstandsvermogen. Tegenover deze risico's staan aparte bestemmingsreserves. Als deze bestemmingsreserves niet toereikend zijn wordt het tekort wel meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.
In de conceptbegroting 2026 zijn deze risico's berekend op € 1,3 miljoen (sociaal domein) en € 7,1 miljoen (grondexploitatie).

Risico's per gemeente

Best (op basis van conceptbegroting 2026-2029)

Naast de risico's sociaal domein en grondexploitatie, die de gemeente afdekt met aparte risicoreserves zijn de belangrijkste risico's de volgende. Risico's met betrekking tot juridische geschillen, Informatievoorziening ten behoeve van de bedrijfsvoering (kans op stilvallen van de bedrijfsvoering of gevolgschade hiervan) en vastgoed (technische en functionele veroudering gemeentehuis).

Oirschot (Op basis van conceptbegroting 2026-2029)

Het bedrag aan risico's bedraagt in de jaarrekening 2024 € 4,7 miljoen. In de jaarrekening 2023 was dit € 0,8 miljoen. Het bedrag aan risico's is onder meer toegenomen omdat eerder opgenomen p.m. ramingen, naar aanleiding van een motie van de raad, alsnog zijn gekwantificeerd. Belangrijke risico's die de gemeente heeft

¹² Bron: www.findo.nl (data financiën decentrale overheden).

benoemd zijn netcongestie/stikstof, garantstellingen en volkshuisvestingsfonds (financiële ondersteuning woningbouwcorporaties).

De risico's grondexploitaties lopen via het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) en worden afgedekt door een bestemmingsreserve.

De pensioenverplichtingen van wethouders zullen in de toekomst zeer waarschijnlijk overgaan naar het ABP. Het toekomstige af te storten bedrag van de gemeente valt hoogst waarschijnlijk hoger uit dan de huidige voorziening. Hoe hoog hangt af van het moment van overdracht en de op dat moment geldende parameters, zoals geldende rekenrentes, aandelenkoersen enz. Hier is in het weerstandsvermogen nog geen rekening mee gehouden. De accountant heeft geadviseerd dit risico apart te gaan opnemen. Dit is in de jaarrekening 2024 nog niet gebeurd.

Vergelijking met inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners

Er zijn geen vergelijkende gegevens beschikbaar over bedragen aan risico's per inwonerklasse.

Weerstandsratio

Om de weerstandsratio te berekenen wordt de weerstandscapaciteit afgezet tegen de risico's.

In tabel 6.5.3 zijn de weerstandsratio's berekend op basis van de door de gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit en risico's.

Bij de gemeente Best is voor grondexploitatie en sociaal domein zowel de beschikbare weerstandscapaciteit (aparte risicoreserves) als de risico's niet meegenomen. Dit is volgens de systematiek van de gemeente.

Weerstandvermogen * € 1.000 (Definitie gemeente)	Jaarrekening 2024			Conceptbegroting 2026	
	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente	Best	Oirschot
Beschikbare weerstandscapaciteit*	30.456	6.814	37.360	32.522	8.743
Totaal berekende risico's	9.700	5.622	14.385	7.797	5.487
Ratio weerstandsvermogen	3,2	1,2	2,6	4,2	1,6

Tabel 6.5.3

Toelichting bij het overzicht:

- Oirschot vermenigvuldigt het bedrag aan risico's met 1,2. De uitkomst daarvan wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit.
- Voor de berekening van de optelsom van risico's om te komen tot de ratio weerstandsvermogen voor de nieuwe gemeente is het risicobedrag van Oirschot genomen zonder dit met 1,2 te vermenigvuldigen.
- De weerstandsratio's zijn niet een op een te vergelijken, omdat de gemeenten hun eigen methodiek hebben om te komen tot de inschatting van risico's.

- Risico's zijn in principe ook niet zomaar op te tellen omdat deze elkaar deels kunnen overlappen.
- Op basis van bovenstaande tabel bedraagt de ratio weerstandsvermogen voor de nieuwe gemeente op basis van de jaarrekening 2024: 2,6, wat naar objectieve maatstaven is te kwalificeren als "uitstekend".
- De ratio weerstandsvermogen van de afzonderlijke gemeenten is voor Best als "uitstekend" en voor Oirschot als "voldoende" te kwalificeren.
- Best heeft het positieve rekeningresultaat 2024 nog niet tot de weerstandscapaciteit. Dit wordt in de jaarrekening 2025 wel zichtbaar. Oirschot had een relatief gering negatief jaarresultaat 2024 dat is verrekend met de bestemmingsreserve sociaal domein.
- De ratio's zijn niet zonder meer onderling vergelijkbaar. Doordat er beleidsvrijheid is zowel voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, de berekening van de risico's als de hoogte van de norm zijn de ratio's weerstandsvermogen verschillend tot stand gekomen.

Kengetallen

Met ingang van het begrotingsjaar 2016 is een set van vijf kengetallen voorgeschreven. Dit is opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Kengetallen drukken de verhouding tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de financiële balans uit en kunnen een indruk geven van de financiële positie van een gemeente.

Ze geven inzicht in de financiële weerbaarheid (netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) en financiële wendbaarheid (structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit).

Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de financiële balans als naar de exploitatie wordt gekeken.

In tabel 6.5.4 zijn de kengetallen uit de jaarrekening 2024 opgenomen.

De kengetallen netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie zijn ook, geconsolideerd, voor de nieuwe gemeente berekend. Dit geeft een beeld van de balanspositie van de nieuwe gemeente.

Kengetallen	Netto schuldquote	Netto schuldquote gecorrigeerd	Solvabiliteit	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit
Best	-14,3	-18,7	62,8	5,4	0,5	90,8
Oirschot	40,8	40,1	40,0	2,6	-2,7	92,7
Nieuwe gemeente		3,5	54,0	4,4		
6,6						

Tabel 6.5.4

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld niet meteen een nadelig effect te hebben op de financiële positie. Dat is mede afhankelijk of en hoeveel eigen vermogen en structurele baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. Zo worden voorraden

strategische gronden en onderhanden werk bouwgrondexploitatie door gemeenten veelal met leningen gefinancierd. Maar bij verkoop vallen de geldmiddelen weer vrij om de leningen af te lossen.

Bij de berekening van het kengetal grondexploitatie wordt overigens uitgegaan van de "netto" boekwaarde. Dat is dus de boekwaarde na aftrek van de verliesvoorziening.

Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie. Omdat de kengetallen in de eerste plaats bedoeld zijn om inzicht te geven in de financiële positie ten behoeve de horizontale verantwoording (raad), is een externe normering ook niet aan de orde. Dit is een keuze van de gemeente zelf.

- De gemeente Oirschot heeft vanaf 2019 zelf normen voor de interpretatie van deze kengetallen vastgesteld, de "Oirschotse normen kengetallen".
- De gemeente Best heeft geen eigen normen vastgesteld en hanteert de door de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) gehanteerde signaleringswaarden.

De signaleringswaarden die de VNG heeft ontwikkeld geven een grofmazige waardering aan deze kengetallen. Deze waardering is onderverdeeld in drie groepen: mist risicovol, neutraal en meest risicovol.

De kengetallen die voor de nieuwe gemeente zijn berekend op basis van de jaarrekeningen 2024 van beide gemeenten krijgen op basis van de signaleringswaarden van de VNG allemaal de waardering "minst risicovol".

Als gevolg van de voorgenomen investeringen en de verwachte afname van de algemene reserve door de geraamde begrotingstekorten is de verwachting dat de kengetallen de komende jaren zich minder gunstig zullen ontwikkelen.

			Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
	Kengetal	Hoe interpreteren	Signaleringswaarden		
Weerbaarheid:					
1.	Schuld				
	a. zonder correctie doorgeleende gelden	Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
2.	Eigen vermogen (Solvabiliteit)	Hoe hoger het percentage hoe beter	> 50%	van 20% t/m 50%	< 20%
3.	Grondexploitatie	Hoe lager het percentage hoe beter	< 20%	van 20% t/m 35%	> 35%
Wendbaarheid:					
4.	Structurele exploitatieruimte	Hoe hoger het percentage hoe beter	> 0%	0%	< 0%
5.	Belastingcapaciteit	Hoe lager het percentage hoe beter	< 95%	van 95% t/m 105%	> 105%

Tabel 6.5.5

In tabel 6.5.6 zijn de kengetallen 2026 uit de conceptbegrotingen 2026-2029 opgenomen.

Ken- getallen	Netto schuld- quote	Netto schuld- quote gecor- rigeerd	Solva- bilititeit	Grond- exploitatie	Structurele exploitatie- ruimte	Belasting- capaciteit
Best	18,8	15,0	62,0	0,6	1,6	96,2
Oirschot	89,5	89,4	26,6	9,4	-0,3	95,3

Tabel 6.5.6

Uit de conceptbegroting 2026-2029 van Best komt naar voren dat de verwachting is dat de schuldquote toeneemt tot 74,3% in 2028 en de solvabiliteit afneemt naar 37,7% in 2028. Ten opzichte van de jaarrekening 2024 is het kengetal grondexploitatie in 2026 lager. De reden is de afname van de boekwaarde gronden in exploitatie.

In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Oirschot is de schuldquote hogere dan in de jaarrekening 2024 en de solvabiliteit lager. De schuld is tussen 2024 en 2026 meer dan verdubbeld (van werkelijk op 31 december 2024 € 25,9 miljoen naar raming in 2026 € 54,9 miljoen). Dit hangt samen met het geraamde investeringsvolume in 2024 (restant op 1-1-2025 € 27,9 miljoen) en 2025.

De daling van de solvabiliteit ten opzichte van de jaarrekening 2024 is enigszins vertekend. Het eigen vermogen is niet substantieel gedaald. Echter voor het berekenen van de solvabiliteit wordt het eigen vermogen afgezet tegen het balanstotaal. Dit balanstotaal is toegenomen ten opzichte van 2024.

Vergelijking met inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners

De rekeningcijfers 2024 van de Nederlandse gemeenten waren op het moment dat deze herindelingscan werd vervaardigd (augustus 2025), nog niet in de vergelijkende databases opgenomen. Op basis van het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklasse 45.000 tot 60.000 inwoners per 31-12-2023 is wel het volgende te concluderen. De kengetallen schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie zijn bij de nieuwe gemeente, naar de stand van 31-12-2023, aanzienlijk gunstiger dan het gemiddelde van de gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners.

Voor deze groottegroep is het gemiddelde op 31-12-2023:

- Netto schuldquote: 46,2
- Solvabiliteit: 36,3
- Grondexploitatie: 7,1

Conclusies en aanbevelingen

De uitgangspositie voor de nieuwe gemeente met betrekking tot de weerstandscapaciteit, weerstandsratio en de financiële kengetallen (vooral schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) is ten opzichte van het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners gunstig.

De weerstandscapaciteit per inwoner is in de nieuwe gemeente hoger dan het gemiddelde per inwoner in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners in 2023.

De risico's zijn systematisch in beeld gebracht en gekwantificeerd. Iedere gemeente hanteert een eigen methode om de weerstandscapaciteit te berekenen. De weerstandscapaciteit wordt in beide gemeenten afgezet tegen de risico's. Er zijn geen vergelijkende gegevens beschikbaar over bedragen aan risico's per inwonerklasse.

Het weerstandsvermogen is uitgedrukt in een ratio.

De gemeente Best heeft op dit moment als minimumnorm een weerstandsratio van 2. De gemeente Oirschot hanteerde tot en met de jaarrekening 2023 en begroting 2025 ook een minimumnorm van 2. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2024 op 24 juni 2025 heeft de raad van Oirschot besloten een (minimum) weerstandsratio van 1,2 toe te passen op de jaarrekening 2024 en op de komende P&C producten.

Om alle onderkende risico's af te kunnen dekken is een weerstandsratio nodig van 1. Op 31 december 2024 bevindt zich de weerstandsratio van beide gemeenten boven de 1 (Best 3,2 en Oirschot 1,2).

De kengetallen schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie zijn bij de nieuwe gemeente, naar de stand van 31-12-2023, aanzienlijk gunstiger dan het gemiddelde van de gemeenten in de inwonerklassse 45.000-60.000 inwoners.

Aanbevelingen

Stel criteria vast welke onderdelen deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit (o.a. vrije algemene reserve, onbenutte belastingcapaciteit, stille reserves).

Toets of de stille reserves voldoen aan de voorwaarden die het GTK 2020 hieraan stelt.

Ga, voor een zuivere vergelijking van de weerstandsratio's, eenduidig om met het wel of niet meenemen van weerstandscapaciteit grondexploitatie en de risico's grondexploitatie bij het presenteren van een weerstandsratio. Dit geldt ook voor sociaal domein.

Formuleer criteria voor de minimaal noodzakelijke omvang van de weerstandsratio.

Besef dat de harmonisatie van het financieel beleid een impact kan hebben op de totale omvang van de risico's.

Hanteer dezelfde normen voor het interpreteren van de financiële kengetallen.

6.6 Reserves

Gemeentelijke reserves zijn belangrijk voor financiële stabiliteit en continuïteit, omdat ze dienen als buffer voor onverwachte tegenvallers, een manier om toekomstige investeringen en beleidsdoelen te financieren, en een middel om te besparen op rentekosten door leningen te verminderen.

Ze bieden een kader voor het omgaan met financiële risico's en het realiseren van gemeentelijke ambities.

Reserves kunnen ook als dekkingsmiddel worden gebruikt voor incidentele lasten. En als dekking van afschrijvingslasten door het instellen van een specifieke bestemmingsreserve.

Als deze reserve op een gegeven moment voor een ander doel wordt ingezet kan in de meerjarenbegroting een tekort ontstaan omdat de afschrijvingslasten op een andere wijze moeten worden gedekt.

Als gevolg van een nieuwe maatregel kunnen gemeenten vanaf 2024, onder voorwaarden, een deel van de algemene reserve inzetten voor het dekken van structurele lasten. Dit is het resultaat van overleg tussen de fondsbeheerders, de VNG, het IPO en de financieel toezichthouders.

In tabel 6.6.1 zijn de reserves voor beide gemeenten weergegeven naar de werkelijke stand op 31 december 2024.

Stand per 31-12-2024	Best	Oirschot	Nieuwe Gemeente
Algemene reserve	29,2	6,8	36
Algemene reserve grondexploitatie	0	0	0
Totaal algemene reserves (x € 1 miljoen)	29,2	6,8	36
A. Totaal algemene reserves per inwoner (x € 1)	935	353	713
Bestemmingsreserves algemeen	4,3	11,5	15,8
Risicoreserve sociaal domein	1,1	1,0	2,1
Risicoreserve grondexploitatie	6,7	8,7	15,4
Bestemmingsreserves ter dekking kapitaallasten	36,9	7,5	44,4
Totaal bestemmingsreserves (x € 1 miljoen)	49,0	28,7	77,7
B. Totaal bestemmingsreserves per inwoner (x € 1)	1.569	1.489	1.539
C. Totaal reserves per inwoner (A + B)	2.504	1.842	2.252
Totaal reserves per inwoner inwonerklassse 45.000-60.000			1.430

Tabel 6.6.1 Stand reserves per 31-12-2024 exclusief jaarresultaat 2024

Vergelijking met inwonerklassse 45.000-60.000 inwoners

De rekeningcijfers 2024 van de Nederlandse gemeenten waren op het moment dat deze herindelingsscan werd vervaardigd (augustus 2025), nog niet in de vergelijkende databases opgenomen.

Het gemiddelde bedrag per inwoner aan algemene reserves van gemeenten in de inwonerklassse 45.000-60.000 inwoners bedroeg op 31 december 2023 € 573¹³.

Bij de bestemmingsreserves is dat € 857. Totaal is dat € 1.430 per inwoner.

Conclusie

De reservepositie van de nieuwe gemeente is gemeten naar een bedrag per inwoner sterker dan het gemiddelde per inwoners van gemeenten in de inwonerklassse 45.000-60.000 inwoners

- Het gemiddelde bedrag per inwoner aan algemene reserves van de nieuwe gemeente bedroeg op 31 december 2013 € 713 per inwoner). Het gemiddelde bedrag per inwoner in gemeenten in de inwonerklassse 45.000-60.000 inwoners bedroeg op 31 december 2023 € 573.

¹³ Bron: www.findo.nl (data financiën decentrale overheden).

- Bij de bestemmingsreserves is dat € 1.519 (inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners € 857 per inwoner).
- Totaal is dat € 2.252 per inwoner (inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners € 1.430 per inwoner).
- Wel ligt een groot deel van de bestemmingsreserve van de nieuwe gemeente (op 31 december 2023 € 776 per inwoner) vast door het relatief hoge bedrag aan bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten.

6.7 Vaste schuld

De vaste schuld is een onderdeel van de totale schuld van een gemeente en draagt bij aan de beoordeling van de financiële gezondheid. Het geeft inzicht in hoe de gemeente haar investeringen en verplichtingen financiert

Vaste schuld bij gemeenten omvat leningen met een looptijd van één jaar of langer.

Vaste schuld

Stand per 31-12-2024 (x € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente
Vaste schuld	18,3	25,9	44,2
Per inwoner	€ 586	€ 1.321	€ 869
Vaste schuld per inwoner 45.000-60.000 inw.			€ 1.686

Tabel 6.7.1 Stand vaste schuld per 31-12-2024, voor 45.000-60.000 inwoners per 31-12-2014

De schuld van de nieuwe gemeente is bijna 50% lager dan de gemiddelde schuld van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners (naar de stand van 31-12-2023).

Door de voorgenomen investeringen zal de schuld van Best en Oirschot toenemen. De gemeente Best had op 1 januari 2024 nog een bedrag van € 15 miljoen uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren) omdat de gemeente deze middelen nog niet nodig had. Door de in 2024 gedane investeringen is het uitgezette bedrag op 31 december 2024 teruggelopen naar € 5 miljoen.

Deze middelen zet de gemeente in voordat externe leningen worden aangegaan.

Conclusie

De schuld van de nieuwe gemeente is bijna 50% lager dan de gemiddelde schuld van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners (naar de stand van 31-12-2023).

Door de voorgenomen investeringen zal de schuld van Best en Oirschot en dus de nieuwe gemeente toenemen.

6.8 Voorzieningen

Voorzieningen zijn vermogensbestanddelen die als vreemd vermogen worden aangemerkt en niet vrij te besteden zijn. Voorzieningen moeten dekkend zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd. Deze zijn grofweg onder te verdelen in voorzieningen:

- Ter egalisering van kosten, zoals groot onderhoud gebouwen en wegen

- Voor verplichtingen, verliezen en risico's, zoals uitkeringen voormalig personeel, pensioenverplichtingen wethouders en spaarverlof.
- Voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven, zoals voorziening rioolbeheer.

Tussen beide gemeenten zijn de volgende verschillen te zien bij de voorzieningen (naar balansdatum 31 december 2024).

- Best heeft alleen een voorziening voor egalisering van kosten groot onderhoud gebouwen. Oirschot heeft deze ook en daarnaast voorzieningen voor groot onderhoud wegen, sportvelden en speeltoestellen.
- Oirschot heeft een voorziening voor opvangen van fluctuaties in lasten afvalinzameling en -verwerking. Best heeft voor dit doel een bestemmingsreserve.
- Beide gemeenten hebben een voorziening voor het opvangen van fluctuaties in lasten rioolbeheer. De gemeente Best gebruikt deze voorziening hoofdzakelijk voor de kosten van vervanging van riolering. Op basis van de begrotingsvoorschriften zouden er voor beide doelen twee aparte voorzieningen moeten worden gevormd.
- Beide gemeenten hebben een voorziening voor uitkeringsverplichtingen aan oud bestuurders.

Conclusie

Belangrijkste verschil tussen beide gemeenten is de inzet van voorzieningen voor groot onderhoud. Best heeft alleen een voorziening voor groot onderhoud van gebouwen. Oirschot heeft deze ook en daarnaast voorzieningen voor groot onderhoud wegen, sportvelden en speeltoestellen.

6.9 Vaste activa

Vaste activa zijn de bezittingen van gemeenten. Ze kenmerken zich door een levensduur, die langer is dan één jaar. De vaste activa zijn onder te verdelen in investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Investerings met economisch nut kunnen worden verhandeld (gebouwen) of er kan een bijdrage voor worden gevraagd (riolering). Bij investeringen met maatschappelijk nut (wegen, rotondes) kan dat niet. Dit onderscheid is gebaseerd op de BBV-regelgeving.

Boekwaarde vaste activa

Stand per 31-12-2024 (x € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente
Vaste activa	84,2	68,6	152,8
Per inwoner	2.696	3.499	3.006
Vast activa per inwoner 45.000-60.000 inw.			3.217

Tabel 6.9.1

De boekwaarde van de vaste activa van de nieuwe gemeente ligt iets onder het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklassse 45.000-60.000 inwoners (stand 31-12-2023). Aannemelijk is dat dit bedrag in 2024 is toegenomen door het realiseren van investeringen in dat jaar.

De gemeente Best activeert investeringen in riolering niet maar dekt de investeringslasten in één keer ten laste van de daartoe bestemde voorziening. De gemeente Oirschot activeert investeringen in riolering wel.

Aanbeveling

Breng, in aanloop naar de harmonisatie van het activabeleid, de verschillen daarin tussen beide gemeenten in beeld.

6.10 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen van een gemeente zijn duurzame goederen die gebruikt worden om diensten te leveren en voorzieningen te verstrekken aan inwoners. Voorbeelden van kapitaalgoederen zijn wegen, riolering, groen en gebouwen.

Goed beheer is noodzakelijk om achterstallig onderhoud en mogelijke kapitaalvernietiging te voorkomen.

Het onderhoudsniveau wordt door de gemeente zelf vastgesteld. Dit kwaliteitsniveau mag echter niet onvoldoende zijn. Uitgangspunt is dat kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties worden voorkomen. De gemeente is vrij om het systeem te kiezen waarmee het niveau wordt aangegeven. Daardoor is dit onderdeel soms lastig te vergelijken.

Het BBV (de begrotingsvoorschriften die voor alle Nederlandse gemeenten gelden) schrijft niet voor dat gemeenten beheerplannen moeten hebben voor het onderhouden van kapitaalgoederen. Vanuit het oogpunt van risicobeheersing en inzicht in de financiële positie, is het echter aan te raden dat er altijd recente beheerplannen zijn. De toezichthouder (provincie Noord-Brabant) gaat ervan uit dat beheerplannen in ieder geval een keer in de 5 jaar moeten worden geactualiseerd.

Ook gemeenten zelf stellen hier in hun eigen financiële spelregels (de financiële beheerverordening) regels over.

In de "financiële verordening 2023 gemeente Best" zijn hier geen bepalingen over opgenomen.

De "Verordening financieel beleid, beheer en organisatie gemeente Oirschot 2024" bepaalt dat Burgemeester en wethouders de raad ten minste eens in de vier jaar een onderhoudsplan openbare ruimte (openbaar groen, water, wegen, kunstwerken en straatmeubilair), een rioleringsplan en een onderhoudsplan gebouwen aanbieden. Het college kan besluiten om in plaats van deze deelplannen, de raad een integraal onderhoudsplan kapitaalgoederen aan te bieden.

Wanneer een gemeente een voorziening wil vormen om lasten van groot onderhoud gelijkmatig te verdelen (egaliseren) over meerdere begrotingsjaren, is een recent beheerplan zelfs vereist. Een beheerplan is immers van belang om de omvang van de voorziening te bepalen die nodig is om het toekomstig groot onderhoud te kunnen bekostigen.

In de tabellen 6.10.1 tot en met 6.10.6 is voor de belangrijkste kapitaalgoederen informatie opgenomen over het beleid en de financiële vertaling daarvan in de begroting.

Bij de regel "herziening in" is steeds het laatste jaar ingevuld waarin het huidige plan nog loopt. Er van uitgaande dat in dat laatste jaar de voorbereidingen voor actualisatie van start gaan.

Wegen	Best	Oirschot
Datum vaststelling beleid	2019	2023
Looptijd tot en met	onbekend	2027
Herziening in	2025	2025
Kwaliteitsniveau (CROW)	6,5	A t/m C
Opgenomen budget conform kwaliteitsniveau?	ja	ja
Is er achterstallig onderhoud?	nee	nee
Onderhoudsvoorziening aanwezig?	nee	ja
Onderhoudsreserve aanwezig?	nee	nee
Budget in exploitatie begroting 2025	€ 1.544.000	€ 212.000
Dotatie aan voorziening begroting 2025	n.v.t.	€ 785.000
Stand voorziening 31-12-2024	n.v.t.	€ 1.436.000

Tabel 6.10.1

Toelichting bij het overzicht:

Voor beide gemeenten geldt dat voor reconstructie van wegen kredieten worden aangevraagd via het investeringsplan.

De gemeente Oirschot hanteert (financiële verordening) een afschrijvingstermijn van 40 jaar. De gemeente Best maakt onderscheid tussen vervangen top laag asfalt (20 jaar), onderlaag (40 jaar) en elementen (30 jaar).

Het geraamde budget in de exploitatiebegroting betreft bij de gemeente Best zowel klein onderhoud als groot onderhoud. Bij Oirschot betreft dit klein onderhoud en is de dotatie aan de onderhoudsvoorziening apart weergegeven.

Best

- Het wegbeheerplan is in 2019 vastgesteld. De gemeente is voornemens om het wegbeheerplan in het laatste kwartaal van 2025 te actualiseren.
- De gemeente laat periodiek inspecties uitvoeren om te toetsen of de arealen nog aan de gevraagde kwaliteitseisen voldoen.
- Op 11 december 2023 heeft de gemeenteraad van Best de "nota reserves en voorzieningen 2023" vastgesteld. Daarin is besloten tot het opheffen van de reserves voor wegbeheer, speelelementen, vervanging groen en buitensportaccommodaties. Vanaf 2024 dekt de gemeente de kapitaallasten van investeringen in wegen daardoor niet meer ten laste van reserves.
- De gemeente werkt ook niet met een onderhoudsvoorziening voor wegen. Lasten van groot onderhoud komen daardoor ten laste van de jaarlijkse exploitatiebudgetten in de begroting.
- De accountant heeft in het verslag bij de jaarrekening 2024 niets opgenomen over onderhoud van wegen en/of looptijd van de onderhoudsplannen. Waarschijnlijk omdat de gemeente niet met onderhoudsvoorziening voor wegen werkt en daardoor de toereikendheid daarvan niet hoeft te worden aangetoond in de jaarrekening.

Oirschot

- Op 24 oktober 2023 heeft de raad van Oirschot het "Integraal Maatschappelijk beheerkader" (IMBK 2.0) vastgesteld. Er is gekozen voor beeldkwaliteit A in het historische centrum van Oirschot en de centra van de dorpen. B kwaliteit op hoofdwegen en C kwaliteit in de wijken, op bedrijventerreinen en in het buitengebied.
- Om te komen tot concrete uitwerking van het IMBK in projecten is in 2024 het Integraal Maatschappelijk Meerjaren Programma (IMMP) geactualiseerd. In het IMMP zijn projecten opgenomen voor de meerjarenbegroting 2025-2028. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd.
- Naast een voorziening voor groot onderhoud heeft Oirschot een bestemmingsreserve rehabilitatie wegen. Uit deze reserve worden de afschrijvingslasten gedekt rehabilitatie (vervanging) van wegen om deze meerjarig op te kunnen vangen en te egaliseren.
- Over de voorziening groot onderhoud wegen schrijft de accountant in het verslag bij de jaarrekening 2024 dat de gemeente een onderhoudsplan van eind 2022 voor de periode 2023-2031 hanteert. Dit plan is naar het oordeel van de accountant in de basis voldoende recent. Uit het plan blijkt dat de voorziening eind 2024 lager is dan gepland. In de geactualiseerde plannen blijkt dat de voorziening negatief wordt in jaar 2030. In 2023 was al op basis van raadsbesluit eenmalig € 206.000 extra gestort. Voor het komende jaar is de voorziening nog wel toereikend zonder extra storting. De gemeente maakt een nieuw beheerplan, waarop de dotaties vanaf 2025 gebaseerd gaan worden en waarbij ervoor gezorgd wordt dat de voorziening in de toekomst niet negatief wordt.

Civieltechnische kunstwerken (vooral bruggen)	Best	Oirschot
Datum vaststelling beleid	2019	2023
Looptijd	onbekend	2027
Herziening in	onbekend	2026
Kwaliteitsniveau (CROW)	6,5	A t/m C
Opgenomen budget conform kwaliteitsniveau?	ja	ja
Is er achterstallig onderhoud?	nee	nee
Onderhoudsvoorziening aanwezig?	nee	nee
Onderhoudsreserve aanwezig?	nee	nee
Budget in exploitatie begroting 2025	onbekend	€ 119.000
Dotatie aan voorziening begroting 2025	n.v.t.	n.v.t.
Stand voorziening 31-12-2024	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 6.10.2

Toelichting bij het overzicht:

Voor zowel Best als Oirschot geldt dat voor investeringen (vervanging/renovatie) in bruggen kredieten worden aangevraagd via het investeringsplan. De gemeente Oirschot heeft in de financiële verordening een afschrijvingstermijn voor stalen/betonnen bruggen opgenomen van 70 jaar en voor houten bruggen 25 jaar. De gemeente Best heeft voor bruggen geen afschrijvingstermijn in de financiële verordening opgenomen. In de verordening is opgenomen dat voor niet genoemde materiële vaste activa de verwachte economische levensduur als uitgangspunt voor de afschrijftermijn geldt.

Best

- Onderhoud van bruggen is bij de gemeente Best opgenomen in het wegbeheerplan.

Oirschot

- In de begroting 2025-2028 geeft de gemeente aan in 2023 is een nieuwe inspectie op de inmiddels 41 civiele kunstwerken uitgevoerd te hebben. Op basis hiervan is in het voorjaar van 2024 een nieuwe meer jaren onderhoudsplan (MJOP) opgesteld.

Openbare verlichting	Best	Oirschot
Datum vaststelling beleid	2012	2023
Looptijd	onbekend	2027
Herziening in	onbekend	2026
Kwaliteitsniveau (CROW)	6,5	A t/m C
Opgenomen budget conform kwaliteitsniveau?	ja	ja
Is er achterstallig onderhoud?	nee	nee
Onderhoudsvoorziening aanwezig?	nee	nee
Onderhoudsreserve aanwezig?	nee	nee
Budget in exploitatie begroting 2025	€ 253.000	€ 100.000
Dotatie aan voorziening begroting 2025	n.v.t.	n.v.t.
Stand voorziening 31-12-2024	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 6.10.3

Toelichting bij het overzicht:

Voor de twee gemeente geldt dat voor investeringen in armaturen en masten kredieten worden aangevraagd via het investeringsplan. De gemeente hanteert een afschrijvingstermijn voor openbare verlichting van 30 jaar, Oirschot 25 jaar.

Best

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen in zowel begroting als jaarrekening wordt niet inhoudelijk ingegaan op het onderhoud openbare verlichting.

Oirschot

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen begroting 2025 schrijft de gemeente dat het areaal van deze onderdelen van de openbare ruimte voldoende in beeld is in aantallen en met name qua kwaliteit. Dit is nodig om de beoogde kwaliteitsslag te maken naar B in het algemeen en A kwaliteit in de centra. Op basis van de middelen die beschikbaar zijn in het IMBK, inventariseert en inspecteert de gemeente deze producten op kwaliteit. Het beheersysteem is op orde met deze gegevens. De gemeente vervangt de lampen door ledlampen op basis van het meerjarenplan.

Riolering	Best	Oirschot
Datum vaststelling beleid	2024	2023
Looptijd	2029	2027
Herziening in	2028	2026
Kwaliteitsniveau (CROW)	6,5	A t/m C
Opgenomen budget conform kwaliteitsniveau?	ja	ja
Is er achterstallig onderhoud?	nee	nee
Onderhoudsvoorziening aanwezig?	ja	ja
Onderhoudsreserve aanwezig?	nee	nee
Budget in exploitatie begroting 2025	€ 1.037.000	€ 357.000
Dotatie aan voorziening begroting 2025	€ 1.385.000	73.000
Stand voorziening 31-12-2024	€ 10.898.000	€ 977.000

Tabel 6.10.4

Toelichting bij het overzicht:

- Beide gemeenten hanteren dezelfde afschrijvingstermijn voor (vrijverval) riolering te weten 60 jaar. Best heeft deze afschrijvingstermijn, ondanks dat de gemeente de vervangingsinvesteringen in riolering in één keer uit de voorziening dekt, ook in de financiële verordening opgenomen.

Best

- Voor de vervanging van riolering is er een voorziening. Investerings in vervanging riolering worden in één keer uit deze voorzieningen gedekt.
- Volgens artikel 44 van het BBV kan een voorziening voor riolering worden ingesteld voor groot planmatig onderhoud, sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen of het egaliseren van baten en lasten riolering (in verband met gesloten systeem riolering). In de praktijk worden deze doelen wel door elkaar gehaald en in een voorziening verrekent. Zo is bij de gemeente Best momenteel nog geen sprake van een juiste toepassing.

Oirschot

- Oirschot zet de voorziening in voor het opvangen van fluctuaties in exploitatielasten.
- Investerings in vervanging riolering worden door de gemeente Oirschot geactiveerd waardoor een jaarlijks bedrag aan rente en afschrijving ten laste van de exploitatiebegroting riolering wordt gebracht.

Groen	Best	Oirschot
Datum vaststelling beleid	2012	2023
Looptijd	Onbekend	2027
Herziening in	Onbekend	2026
Kwaliteitsniveau (CROW)	6,5	A t/m C
Opgenomen budget conform kwaliteitsniveau?	ja	ja
Is er achterstallig onderhoud?	nee	nee
Onderhoudsvoorziening aanwezig?	nee	nee
Onderhoudsreserve aanwezig?	nee	nee
Budget in exploitatie begroting 2025	€ 2.154.000	€ 1.078.000
Dotatie aan voorziening begroting 2025	n.v.t.	n.v.t.
Stand voorziening 31-12-2024	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 6.10.5

Toelichting bij het overzicht:

Voor investeringen in groen hanteert Best een afschrijvingstermijn van 30 jaar. Oirschot hanteert een aantal afschrijvingstermijnen afhankelijk welk onderdeel dit voor groen betreft. Zoals bomen, gazon en bosplantsoen.

Best

- In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen in zowel begroting als jaarrekening wordt niet inhoudelijk ingegaan op het onderhoud groen.

Oirschot

- Er wordt een uitvoeringsprogramma groen opgesteld. In 2025 gaat de gemeente verder met de uitvoering van dit programma, wat als gevolg heeft dat het onderhoud verbeterd en de kwaliteit van het groen verhoogd.

- In 2025 wordt de boomverordening vernieuwd. Daarin worden ook thema's als duurzaamheid en klimaat meegenomen.

Gebouwen	Best	Oirschot
Datum vaststelling beleid	2012	2018
Looptijd	Onbekend	Onbekend
Herziening in	Onbekend	2025
Kwaliteitsniveau (CROW)	6,5	voldoende
Opgenomen budget conform kwaliteitsniveau?	ja	ja
Is er achterstallig onderhoud?	nee	nee
Onderhoudsvoorziening aanwezig?	ja	ja
Onderhoudsreserve aanwezig?	nee	nee
Budget in exploitatie begroting 2025	€ 1.589.000	€ 173.00
Dotatie aan voorziening begroting 2025	€ 587.000	€ 231.000
Stand voorziening 31-12-2024	€ 1.496.000	€ 1.618.000

Tabel 6.10.6

Toelichting bij het overzicht:

Best

- Het onderhoudsplan voor gemeentelijk vastgoed wordt jaarlijks herijkt. De meest recente actualisatie is van het derde kwartaal 2025.
- De gemeente Best werkt, net als Oirschot, voor het groot onderhoud van gebouwen met een onderhoudsvoorziening voor het egaliseren van de lasten van groot onderhoud gebouwen. De accountant (beide gemeenten hebben hetzelfde accountantskantoor) is echter in het verslag bij de jaarrekening niet ingegaan op de waardering van deze voorziening. Dit in tegenstelling tot Oirschot (zie hieronder).

Oirschot

- De accountant geeft in het verslag bij de jaarrekening 2024 aan, dat de onderbouwing van de voorziening groot onderhoud gebouwen dateert van een plan dat stamt uit 2018 en voor het laatst in 2021 is geactualiseerd. De gemeente is na de zomer van 2024 gestart met de vernieuwing van het volledige MJOP voor alle gebouwen. Dit plan hangt samen met de strategische heroriëntatie van diverse gebouwen en de invoering van een nieuw onderhoudssysteem. De accountant adviseert het geactualiseerde plan eind 2025 gereed te hebben,

Conclusies en aanbevelingen

Best

Alle beheerplannen, met uitzondering van riolering, zijn relatief oud en zullen binnen afzienbare tijd moeten worden geactualiseerd. In 2024 is het Water en Riolering Programma (WRP) en het Systeem Stedelijk water (SSW) geactualiseerd. De gemeente is voornemens om in 2025 de actualisering van de onderhoudsplannen voor zowel wegen/verhardingen als voor gemeentelijk vastgoed op te pakken. De gemeente laat periodiek inspecties uitvoeren om te toetsen of de arealen nog aan de gevraagde kwaliteitseisen voldoen.

Op 11 december 2023 heeft de gemeenteraad van Best de nieuwe nota reserves en voorzieningen vastgesteld. Daarin is besloten tot het opheffen van de reserves voor wegbeheer, speelelementen, vervanging groen en buitensportaccommodaties. Vanaf 2024 dekt de gemeente de kapitaallasten van investeringen in wegen daardoor niet meer ten laste van reserves.

Bij het beheer van de openbare ruimte gebruikt de gemeente het geautomatiseerde beheersysteem GEOVISIA. Voor de gemeentelijke gebouwen wordt het vastgoedinformatiesysteem 'GT-Axxerion' gebruikt. De onderhoudswerkzaamheden van de verschillende disciplines worden in de uitvoering op elkaar afgestemd.

In het 'Kwaliteitsplan beheer openbare ruimte' is het onderhoudsniveau van de openbare ruimte aangegeven. Voor alle wijken is dat een 6 tot 6,5. Voor de winkelgebieden Centrum, WC Heivelden en Wilhelminaplein/Koningin Julianaweg is dat een 7 tot 7,5. Deze 'rapportcijfers' geven aan dat het in de wijken gaat om een basiskwaliteit. De paragraaf onderhoud gemeente Best is zeer beperkt van opzet.

Oirschot

De gemeente Oirschot beschikt over redelijk actuele beheerplannen. Met uitzondering van het beheerplan gebouwen.

Op 24 oktober 2023 heeft de raad van Oirschot het "Integraal Maatschappelijk beheerkader" (IMBK 2.0) vastgesteld. Er is gekozen voor beeldkwaliteit A in het historische centrum van Oirschot en de centra van de dorpen. B kwaliteit op hoofdwegen en C kwaliteit in de wijken, op bedrijventerreinen en in het buitengebied.

Om te komen tot concrete uitwerking van het IMBK in projecten is in 2024 het Integraal Maatschappelijk Meerjaren Programma (IMMP) geactualiseerd. In het IMMP zijn projecten opgenomen voor de meerjarenbegroting 2025-2028. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De gemeente is voornemens om het onderhoudsplan gebouwen in 2025 te actualiseren.

De gemeente Oirschot werkt voor diverse kapitaalgoederen met onderhoudsvoorzieningen. Uit deze voorzieningen wordt het groot onderhoud bekostigd. Jaarlijks vindt een toevoeging aan deze voorzieningen plaats om ervoor te zorgen dat er voldoende budget is voor het groot onderhoud. In het accountantsverslag 2023 stelt de accountant vast dat er bij sportaccommodaties en -velden, gebouwen en wegen sprake is van een achterstand in de uitvoering ten opzichte van de actuele beheerplannen. Investerings in vervanging riolering worden door de gemeente Oirschot geactiveerd waardoor een jaarlijks bedrag aan rente en afschrijving ten laste van de exploitatiebegroting riolering wordt gebracht. Voor reconstructie van wegen worden budgetten aangevraagd via het investeringsplan.

Arealgegevens worden vastgelegd in een beheersysteem.

De onderlinge vergelijkbaarheid is beperkt omdat er verschillende beleidskeuzes zijn gemaakt en doordat de financiële verwerking verschilt. Bijvoorbeeld door wel of niet gebruik te maken van onderhoudsvoorzieningen (en - reserves) met als gevolg dat egalisatie van jaarlijks fluctuerende onderhoudslasten niet eenduidig plaatsvindt.

Aanbevelingen

Maak een plan van aanpak voor het harmoniseren van beheerplannen. Mede omdat een aantal plannen verouderd zijn.

Stel ontbrekende onderhoudsplannen indien mogelijk nog in 2025 of 2026 op of maak daar in ieder geval een aanvang mee, om op die wijze goed inzicht te krijgen in de financiële effecten voor de gemeente zelf en ook voor de nieuwe gemeente.

Inventariseer welke gemeentelijke gebouwen op termijn (kunnen) worden afgestoten en wat de gevolgen zijn voor de onderhoudsbudgetten (en voor het genereren van opbrengsten uit verkoop/verhuur).

Beoordeel of het egaliseren van lasten groot onderhoud door middel van een onderhoudsvoorziening in combinatie met een actueel beheerplan of -het egaliseren door het ramen van budgetten groot onderhoud in de begroting zonder onderhoudsvoorziening voor de nieuwe gemeente de voorkeur heeft.

Inventariseer het areaal van de nieuwe gemeente en bereken per kapitaalgoed het benodigde budget dat bij het vastgestelde kwaliteitsniveau hoort.

6.11 Grondbeleid

Voor gemeenten is transparantie in grondbeleid belangrijk vanwege de financiële belangen, risico's, kansen en de koppeling met beleidsdoelstellingen. Grondbeleid biedt instrumenten om invloed uit te oefenen op de grondmarkt.

- Actief grondbeleid: de gemeente koopt en bezit grond, maakt die bouwrijp en verkoopt aan derden. Dit geeft de gemeente regie, maar ook de volledige winst- en risicodragerschap.
- Faciliterend grondbeleid: de gemeente bezit geen grond, maar stuurt via bestemmingsplannen en overleg. Dit beperkt financiële risico's, maar maakt niet-rendabele projecten zoals sociale woningbouw moeilijker te realiseren.
- In de praktijk wordt vaak een combinatie van beide vormen toegepast.

Uit het kengetal grondexploitatie kwam naar voren dat de boekwaarde van de gronden van Best in verhouding tot de jaaromzet van de gemeente bijna twee keer hoger is dan van Oirschot.

Onderstaand is de boekwaarde per gemeente op 31 december 2024 van de gronden in exploitatie woningbouw en bedrijventerreinen weergegeven.

Boekwaarde gronden in exploitatie

Stand per 31-12-2024 (x € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente
Voorraad gronden in exploitatie	4,0	1,9	5,9
Per inwoner	€ 128	€ 99	€ 117

Tabel 6.11.1

Stand per 31-12-2024 (x € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente
In exploitatie genomen gronden woningbouw	30,3	1,9	32,2
Verliesvoorziening	-26,2	-0,1	-26,3
Totaal boekwaarde	4,1	1,8	5,9

Tabel 6.11.2

Best

De raad heeft het grondbeleid van de gemeente vastgesteld in de "nota grondbeleid 2015". De gemeente Best hanteert als uitgangspunt van het gemeentelijk grondbeleid "situationeel grondbeleid". Dit houdt in dat per eigenaar, project of plangebied wordt beoordeeld welke vorm (actief of passief) van grondbeleid wordt toegepast.

Per 1-1-2025 zijn er 4 projecten in uitvoering:

- Dijkstraten
- Aarlesche Erven
- Centrumplan
- Steegsche Velden-Noord.

Dit betreft de ontwikkeling van woningen (en winkels). Er zijn geen grondexploitaties voor bedrijventerreinen.

Voor de locatie Spoorweglaan-Ringweg-Vogelkers is een anterieure overeenkomst afgesloten.

De prognose voor de periode 2025-2029 voor het aantal te bouwen woningen in deze grondexploitaties bestaat uit 638 woningen. Dat zijn er gemiddeld 128 per jaar. Daarnaast is voorzien in de bouw van scholen en vastgoed voor detailhandel in het centrum.

Het grootste aantal te realiseren woningen bevindt zich in de grondexploitatie Aarlesche Erven.

Op 1 januari 2025 bedroeg de boekwaarde € 30,3 miljoen. Dit bedrag moet nog worden terugverdiend door verkoop van gronden, een eventueel verlies wordt afgedekt uit de verliesvoorziening.

De voorziening voor al voorziene verliezen bedraagt € 26,2 miljoen.

De verliesvoorziening is met name gevormd voor de projecten Aarlesche Erven (€ 10,4 miljoen), Dijkstraten (€ 7,8 miljoen), Centrumplan (€ 4,7 miljoen) en Steegsche Velden Oost (€ 2,6 miljoen). Deze voorziening is gevormd op contante waarde, waardoor de komende jaren nog 'gespaard' moet worden naar het nominale eindbedrag.

Wegens de omvang en nog lange looptijd (tot 2031) is het project Aarlesche Erven het meest gevoelig voor prijschommelingen.

Grondexploitaties zijn risicovol door de looptijd en doordat er vaak sprake is van een groot bedrag aan nog te realiseren inkomsten. Pas als deze inkomsten zijn gerealiseerd kan worden vastgesteld wat het uiteindelijke resultaat van een grondexploitatie is. Bij Best, een ook bij Oirschot, is dit ook het geval. Zie tabel 6.11.3.

De gemeente Best maakt het grootste deel van de kosten voor 2028. Dat geldt ook voor de realisatie van de opbrengsten.

In de vergadering van 12 december 2022 heeft de raad ingestemd met het opstarten van de planontwikkeling van het realiseren van (sociale) woningbouw in het gebied Spoorweglaan-Ringweg-Vogelkers.

De raad heeft de bestemmingsplannen Spoorweglaan en Spoorweglaan-Vogelkers op 16 december 2024 vastgesteld.

Stationsomgeving

Op 16 december 2024 heeft de raad tevens de facilitaire grondexploitatie en TAM-omgevingsplan Oostzijde stationsomgeving Best vastgesteld. TAM staat voor Tijdelijke Alternatieve Maatregel in geval er in het kader van de omgevingswet nog geen omgevingsplan kon worden opgesteld.

De gemeente brengt gronden in en bestemt de verkoopopbrengst daarvan voor de ontwikkeling van het plangebied Westzijde. Hiertoe stelt de gemeente een bestemmingsreserve in. De looptijd is van 2024 tot en met 2034.

Er is momenteel nog geen inzicht in het financiële effect voor de gemeente van de ontwikkeling van plangebied Westzijde.

Spoorzone Best BV voert de herontwikkeling van de oostzijde van de stationsomgeving uit. De gemeente Best geeft aan, dat de gemeente niet als aandeelhouder bij deze BV is betrokken en er ook geen sprake is van leningen, garantstellingen of financiële inbreng in een andere vorm in deze BV.

Voorraad grond nog niet in exploitatie

Op de balans per 31-12-2024 van de gemeente Best staat ook onder de materiële vaste activa een boekwaarde van € 5,2 miljoen (€ 2023 € 5,2 miljoen) aan voorraad grond. Een deel hiervan betreft strategische gronden die de gemeente in de toekomst zelf kan gaan ontwikkelen of voor ontwikkeling aan een derde kan verkopen. De boekwaarde zal hiermee moeten worden terugverdiend. Is dit niet het geval dan zal (gedeeltelijke) afwaardering moeten plaatsvinden.

Risico's grondexploitaties

Best heeft naast de al getroffen verliesvoorzieningen ook een risicoreserve grondexploitatie. De stand hiervan bedraagt op 31 december 2024 € 6,7 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de berekende risico's. Het risicoprofiel is ten opzichte van 2023

gedaald ten opzichte van 2023 (€ 7,5 miljoen) doordat de looptijd van projecten met een jaar is verkort.

Oirschot

De raad heeft het grondbeleid van de gemeente vastgesteld in de "nota grondbeleid" en het "Omgevingsprogramma kosten verhaal en financiële bijdrage". Vastgelegd. Beiden zijn door de raad vastgesteld op 19 december 2023. De gemeente Oirschot hanteert, net als de gemeente Best, als uitgangspunt van het gemeentelijk grondbeleid "situationeel grondbeleid".

Per 1-1-2025 zijn er 3 projecten voor woningbouw in uitvoering en 1 bedrijventerrein.

- Veld 7 Moorland-West
- Gebiedsontwikkeling De Kemmer
- CPO Ekerschot-Noord
- Grondexploitatie bedrijventerreinen De Scheper 2B.

De looptijd van de woningbouwlocaties is tot en met 2027 (Moorland) en 2034 (De Kemmer). De exploitatie CPO Ekerschot-Noord loopt tot en met 2026 en heeft een geringe boekwaarde. Evenals bedrijventerrein welke loopt tot en met 2028. Voor de locatie St. Jorisstraat (woningbouw) zijn voorbereidingsbudgetten beschikbaar.

De grondexploitatie De Kemmer is in 2024 geopend. Daar zullen ca. 400 woningen gerealiseerd gaan worden. Het project loopt t/m 2034. Voor dit project moeten de meeste gronden nog aangekocht worden, wat voor een deel al in 2024 gerealiseerd is. De gemeente verwerft alle gronden en legt de hoofdinfrastructuur en openbare ruimte aan. De markt draait de grondexploitatie en ontwikkelt het vastgoedprogramma binnen de uitgeefbare kavels. De gemeente selecteert een marktpartij als partner voor de gebiedsontwikkeling. Daarnaast zal de woningcorporatie worden betrokken als partner bij de ontwikkeling.

De boekwaarde van de grondexploitatie bedraagt op 31 december 2024 € 1,9 miljoen en loopt op tot € 18 miljoen op 31 december 2027. Waarna de boekwaarde vanaf 2028 door verkoop van gronden weer zal afnemen tot het positieve saldo, dat uiteindelijk na afronding van de exploitatie eind 2034 naar verwachting resteert. Het in deze grondexploitatie te investeren bedrag bedraagt ongeveer € 27 miljoen en de te realiseren opbrengsten ongeveer € 34 miljoen. Omdat zowel de meeste kosten als alle opbrengsten nog gerealiseerd moeten worden met daarbij genomen een lange looptijd, beoordeeld de accountant het risicoprofiel voor dit project als gemiddeld tot hoog.

Naar verwachting zal in 2025 een nieuwe GREX worden geopend voor de locatie van de basisschool in Middelbeers (St. Jorisstraat 1). Hetzelfde geldt voor De Scheper 2.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2024 zijn de grondexploitaties geactualiseerd. Er is één project waar sprake is van een verwacht verlies. Voor dit verlies is de "Voorziening CPO Ekerschot Noord" ad € 142.000 opgenomen op de balans. Oirschot maakt gebruik van een algemene reserve Grondbedrijf en Ruimtelijke ontwikkelingen. De stand van deze reserve is op 31 december 2024 geraamd op € 7,9 miljoen. De reserve

Grondexploitatie/ Ruimtelijke ontwikkeling vooral wordt gevoed met de (bruto) winsten uit grondexploitaties, zowel tussentijds als bij het afsluiten van een complex.

Nog te maken kosten en te realiseren opbrengsten

Bedragen x € 1 miljoen	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente
Boekwaarde 31-12-2024	30,3	1,9	32,2
Nog te maken kosten	48,1	30,1	78,2
Nog te realiseren opbrengsten	-50,1	-34,7	-84,8
Tussentijds afgeboekt		0,3	0,3
Geraamd eindresultaat (- is voordelig)	€ 28,2	-€ 2,5	€ 25,7

Tabel 6.11.3

Risico's grondexploitaties

Oirschot heeft naast de al getroffen verliesvoorziening ook een algemene reserve Grondexploitatie/Ruimtelijke Ontwikkeling. De stand van deze reserve is op 31 december 2024 € 8,7 miljoen. (2023 € 10,5 miljoen).

Deze reserve heeft meerdere bestedingsdoelen:

- Behalen van volkshuisvestelijke doelen op basis van de gemeentelijke Woonvisie
- Realiseren bovenwijkse voorzieningen, parkeren en voor de fysieke leefbaarheid
- Het opvangen van financiële risico's bij het uitvoeren van de grondexploitatie/actieve grondpolitiek.

Voor grondexploitaties heeft de gemeente Oirschot geen apart risicobedrag berekend.

Voorraad grond nog niet in exploitatie

De gemeente Oirschot heeft geen gronden onder de materiële vaste activa staan die in aanmerking komen voor eventuele grondexploitatie.

Conclusies en aanbevelingen

- Zowel Best als Oirschot actualiseren de exploitatieberekeningen voor de grondexploitaties ten minste eenmaal per jaar.
- Bij beide gemeente is bij de grondexploitaties de komende jaren sprake van een relatief groot volume aan nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten.
- Bij Best worden de meeste inkomsten gerealiseerd tot en met 2028, bij Oirschot vanaf 2028.
- Beide gemeenten hebben in financiële zin geen noemenswaardig grondexploitaties voor bedrijventerreinen.
- Best berekent een risicobedrag voor de grondexploitaties, Oirschot doet dat niet.
- De door de raad vastgestelde "nota grondbeleid" is in Oirschot actueler dan die van Best.
- Beide gemeenten hebben voorziene verliezen in de grondexploitaties afgedekt door middel van een verliesvoorziening, waarbij de verliesvoorziening van de gemeente Best substantieel hoger is dan die van de gemeente Oirschot.

Aanbevelingen

Begin in 2026 met het samen ontwikkelen van beleid en hulpmiddelen voor de grondexploitatie. Denk hierbij aan gezamenlijke uitgangspunten, een rekenmodel, werkprocessen en een prijzenboek.

Breng de financiële ontwikkeling en risico's van alle grondexploitaties, ook die niet zichtbaar zijn in de gemeentelijke boekhouding, in het kader van het herindelingsstraject duidelijk in beeld.

Tref tijdig maatregelen om gevolgen van een verandering van de gehanteerde parameters (grondprijzen, kosten- en opbrengstenstijging en rente) binnen de grondexploitatie op te vangen, dit kan grote financiële consequenties voor de nieuwe gemeente hebben.

6.12 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waar de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft als definitie: "een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de provincie of de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichting niet nakomt.

Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht".

Financieel belang

Er is sprake van een 'verbonden partij' als de gemeente geen verhaalsmogelijkheden heeft als de partij failliet gaat, of als de gemeente aansprakelijk wordt gesteld indien de partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente behoudt juridische verhaalsmogelijkheden als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat hier om overdrachten (subsidiën).

Bestuurlijk belang

Er is sprake van een 'verbonden partij' als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente, namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt.

Op basis van informatie uit de paragraaf verbonden partijen in de jaarrekening 2024 van beide gemeenten is het onderstaande overzicht opgesteld.

Overzicht verbonden partijen

Verbonden partijen	Best	Oirschot
1. Gemeenschappelijke regelingen		
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost	✓	✓
GGD Zuidoost Brabant	✓	✓
Metropoolregio Eindhoven	✓	✓
Werkvoorzieningsschap de Dommel	✓	✓
GR Samenwerking Kempengemeenten		✓
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	✓	✓
2. Stichtingen en verenigingen		
Bureau Inkoop en Aanbestedingen Zuidoost Brabant (Bizob)	✓	✓
Regionaal Netwerk het Groene Woud		✓
Coöperatieve Bosgroep Zuid Nederland U. A		✓
Stichting beheer en Exploitatie Veiligheidshuis Brabant Zuidoost	✓	✓
3. Privaatrechtelijke rechtspersonen		
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	✓	✓
Brabant Water N.V.	✓	✓
Breedband Regio Eindhoven B.V.		✓
Brainport Development N.V.	✓	

Tabel 6.12.1

Gemeenschappelijke regeling

De gemeente Best en Oirschot nemen in de meeste verbonden partijen gezamenlijk deel. Uitzondering is de Samenwerking Kempengemeenten waar Oirschot wel in zit en Best niet.

De Gemeenschappelijk Regeling Samenwerking Kempengemeenten (GRSK) werkt voor de gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Reusel-De Mierden en Oirschot en voert taken uit op de vakgebieden maatschappelijke dienstverlening, vergunningen, toezicht en handhaving en ICT.

Voor de deelname aan deze gemeenschappelijke regeling zijn twee opties.

Uittreding, wat gepaard gaat met een lange opzegtermijn waardoor opzegging tijdig moet plaatsvinden. Hieruit komen mogelijk kosten voort voor het afkopen van langlopende contractuele verplichtingen en ontvlechting van systemen (bijvoorbeeld op het gebied van ICT).

Alternatief is dat de nieuwe gemeente toe gaat treden tot deze gemeenschappelijke regeling.

Conclusies en aanbevelingen

Beide gemeenten nemen in hoofdzaak aan dezelfde gemeenschappelijke regelingen deel. Dat betekent dat een groot deel van alle risico's van de verbonden partijen ook nu al gedeeld worden.

Door de herindeling kan het noodzakelijk zijn om uit één of meerdere verbonden partijen te treden, bijvoorbeeld Samenwerking Kempengemeenten. De kans is groot dat dit gepaard zal gaan met uitredingskosten. Het is in ieder geval van belang om met het oog op eventuele opzegtermijnen tijdig (desnoods proforma) over te gaan tot opzegging.

Aanbevelingen

Stel een impactanalyse op, waarin vooral de onderliggende risico's die verbonden partijen met zich meebrengen worden onderzocht.

Maak voor de datum van herindeling keuzes of de taken van de nieuwe gemeente zullen worden ondergebracht in een (nieuwe of bestaande) verbonden partij of in eigen beheer zullen worden verricht.

Houd eventuele opzegtermijnen scherp in de gaten.

7 Conclusies en aanbevelingen

Deze herindelingscan is opgesteld om de gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden. In de herindelingscan is een beeld gegeven van de financiële positie van de nieuwe gemeente en de belangrijkste financiële effecten van de herindeling. Daarnaast is een beeld gegeven van de financiële positie van de twee afzonderlijke gemeenten. Op basis van het onderzoek kunnen de vragen als volgt worden beantwoord

1. Wat is het effect van de herindeling op de algemene uitkering, welke opbrengst kan verwacht worden van de tijdelijke maatstaf herindeling, welke frictiekosten kunnen zich voordoen, welke effecten heeft de herindeling mogelijk op de woonlasten, wat zijn overige financiële aandachtspunten?

Effect op de algemene uitkering

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken (BZK) heeft ten behoeve van deze herindelingscan de algemene uitkering van de nieuwe gemeente berekend met peildatum 2025.

De algemene uitkering van de nieuwe gemeente zal circa 0,81% (€ 718.000) lager zijn dan de optelling van de algemene uitkeringen van de twee gemeenten. Deze daling komt, naast een aantal kleine voordelen, vooral door het wegvallen van een vast bedrag van de algemene uitkering. Het vaste bedrag wordt aan iedere gemeente uitgekeerd, onafhankelijk van de grootte van de gemeente. De nieuwe gemeente ontvangt één vast bedrag. Deze daling kan opgevangen worden door een verlaging van o.a. de bestuurskosten (raad, college, griffie, gemeentesecretarissen, etc.), omdat deze na herindeling maar voor één gemeente gemaakt hoeven te worden. Ten opzichte van de optelsom van de algemene uitkering van beide gemeenten is er vooral bij de maatstaven regionale centrumfunctie en huishoudens met laag inkomen met drempel een voordelig effect door de herindeling.

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling uit het gemeentefonds voorziet in een tegemoetkoming voor de frictiekosten. De verdeelmaatstaf is een vast bedrag dat wordt uitgekeerd onafhankelijk van de daadwerkelijke omvang van de frictiekosten. De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt uitgekeerd over een periode van vijf jaar. Eén deel in het jaar voorafgaand aan de herindeling. Dit deel wordt evenredig aan de betrokken gemeenten uitgekeerd. Het restantbedrag wordt in de vier jaar daaropvolgend aan de nieuwe gemeente uitgekeerd. Het bedrag van deze tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt vooral bepaald door het aantal gemeenten dat wordt heringedeeld en het aantal inwoners dat daarbij betrokken is. Het bedrag is afhankelijk van de uitkeringsfactor van de algemene uitkering van het jaar voorafgaand aan de herindeling. In 2027 is het exacte bedrag bekend. Om een indicatie te geven is door BZK een berekening gemaakt op basis van de uitkeringsfactor van 2025. Het totaal uit te keren bedrag zou dan € 5,8 miljoen zijn.

Woonlasten

De raad van de nieuwe gemeente beslist over de OZB-tarieven. Hiervoor zijn in de Wet arhi voorschriften opgenomen. De tarieven voor de overige belastingen en retributies, zoals afvalstoffenheffing en de rioolheffing, blijven voor de nieuwe gemeente van kracht tot twee jaar na de datum van herindeling, tenzij nieuwe tarieven worden vastgesteld. De OZB-tarieven moet de raad binnen drie maanden na herindeling met terugwerkende kracht vaststellen.

Voor de OZB woningen is het harmonisatie-effect van de herindeling in beeld gebracht. Hierbij is op basis van de gegevens 2025 een gelijkblijvende opbrengst ten opzichte van de huidige opbrengstramingen van beide gemeenten als uitgangspunt genomen. Voor beide gemeenten is de OZB aanslag 2025 berekend aan de hand van de tarieven en gemiddelde WOZ waarde in de betreffende gemeente.

Daaruit komt naar voren, dat bij de woningen en de niet-woningen de tarieven in Best stijgen (ten opzichte van de in 2025 geldende tarieven OZB) en in Oirschot dalen. Naast het harmoniseren van de tarieven met als uitgangspunt een gelijkblijvende opbrengstraming zijn ook scenario's in beeld gebracht bij het hanteren van het laagste tarief van beide gemeenten en van het hoogste tarief. Zowel bij de OZB woningen als de OZB niet woningen.

Het scenario "laagste tarief" leidt wel tot een taakstelling of vergroting van de financiële opgave. Het scenario "hoogste tarief" leidt tot extra budgetruimte of een verlaging van de financiële opgave.

Aandachtspunt is dat de gemeente Best voornemens is om de OZB opbrengsten de komende vier jaar met in totaal ruim 24% extra (naast de indexering voor inflatie) te verhogen (in 2026: 8%, in 2027: 8%, in 2028 4% en in 2029 4%). Deze hogere opbrengsten zijn ook al als baat geraamd in de conceptbegroting 2026-2029. Indien gekozen wordt voor een scenario met als gevolg dat de door Best geraamde opbrengsten niet worden gerealiseerd dan zal het begrotingssaldo van Best en daardoor vanaf 2028 van de nieuwe gemeente nadeliger worden. Daar zal dan alternatieve dekking voor moeten worden aangewezen.

Op dit moment (2025) hanteert Oirschot hogere tarieven dan de gemeente Best. Door de voorgenomen en al in de conceptbegroting 2026-2029 geraamde extra verhoging van de OZB tarieven door de gemeente Best zal het verschil in OZB-tarieven tussen Oirschot en Best de komende jaren nagenoeg verdwijnen. Zowel bij de woningen als de niet-woningen. De berekeningen moeten dan ook vooral als een momentopname naar de situatie in 2025 worden gezien. Voor de OZB woningen is ook een prognose gemaakt naar de situatie 2027.

De nieuwe gemeente is zelf verantwoordelijk voor het belastingniveau. Voor een weloverwogen besluit over de hoogte van de benodigde opbrengst dient het beleid van de twee gemeenten te worden onderzocht en vertaald naar de nieuwe gemeente om een beeld te krijgen van de totale lasten. De raad van de nieuwe gemeente kan op basis hiervan de beleidskeuzes maken en de nieuwe tarieven vaststellen.

Overige financiële aandachtspunten

Te doorlopen proces vóór herindeling

De herindeling is pas definitief als de herindelingswet door de Tweede en de Eerste Kamer is aangenomen.

Voor het concreet invullen van de voorbereidingsfase van het herindelingsproces zijn diverse publicaties met belangrijke informatie beschikbaar, zoals het handboek gemeentelijke herindeling (VNG 2020) en Beleidskader gemeentelijke herindeling (BZK 2018). Daarnaast is er de Handreiking herindeling, financiën en de rol van de provincie (Provincie Noord Brabant). Deze handreiking is bedoeld om diegenen die betrokken zijn bij een herindeling overzicht en inzicht te bieden in wat op het gebied van financiën aan de orde is.

Harmonisatie financieel beleid

De huidige gemeenten hebben ieder hun eigen financieel beleid, onder meer neergelegd in de financiële verordening ex artikel 212 en in de diverse beleidsnota's. Omdat het financieel beleid niet op alle onderdelen overeenkomt, zullen de gemeenten de tijd vóór herindeling moeten benutten om tot een gezamenlijk financieel beleid te komen, zodat de overgang naar de nieuwe gemeente soepel kan verlopen.

Eerste begroting van de nieuwe gemeente

De nieuwe raad, die naar verwachting op 1 januari van het begrotingsjaar 2028 in functie treedt, stelt de eerste begroting van de nieuwe gemeente vast.

Om de periode waarin uitgaven worden gedaan zonder dat daaraan een vastgestelde begroting ten grondslag ligt zo kort mogelijk te houden, is het redelijk dat de nieuwe raad de eerste begroting vóór 15 april van het begrotingsjaar vaststelt en inzendt naar GS.

2. Wat kan aan de hand van de gemeenterekeningen, de begrotingen en meerjarenraming van Best en Oirschot over de financiële positie van de nieuwe gemeente worden gezegd?

Begroting en meerjarenramingen

De begrotingen 2025 van de gemeente Best en de gemeente Oirschot voldoen aan het wettelijk criterium. Dit houdt in dat het begrotingsjaar 2025 naar het oordeel van GS structureel en reëel in evenwicht is. In deze scan zijn ook de conceptbegrotingen 2026-2029 verwerkt hoewel deze nog niet zijn vastgesteld door de raden en nog niet zijn beoordeeld door ons. In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Best sluiten de jaren 2026 en 2027 met een positief saldo. Vanaf 2028 is sprake van tekorten. In de conceptbegroting 2026-2029 van de gemeente Oirschot sluit het begrotingsjaar 2026 met een nadelig saldo. Vanaf 2027 is sprake van positieve saldi.

Naast stijgende kosten binnen het sociaal domein, is er vooral bij Best sprake van structureel hogere lasten door nieuwe budgetaanvragen. Zoals MFA Wilhelminadorp, schaa sprong (eigen bijdrage en uitbreiden formatie), ontwikkeling stationsgebied en

aanpak bestaande huisvesting. Daarnaast nemen de rentelasten toe door het geprognoseerde investeringsvolume.

De gemeente Oirschot raamt in de conceptbegroting 2026-2029 ten opzichte van de gemeente Best een relatief laag bedrag aan nieuwe budgetaanvragen. Daar staat tegenover dat er in 2024 en 2025, ten opzichte van de investeringsaanvragen vanaf 2026, relatief hoge investeringsbedragen zijn geraamd.

Omgerekend naar een bedrag per inwoners ligt het totaalinvesteringsvolume van beide gemeenten in de periode 2025-2029 (inclusief de restantinvesteringsbudgetten 2024 en 2025) niet ver uit elkaar. Te weten rond de € 4.000 per inwoner.

De ontwikkeling van het begrotingssaldo is bij de gemeente Best negatiever dan bij de gemeente Oirschot.

De gemeente Best heeft in de kadernota investeringen geraamd die in de begroting 2025-2028 nog niet voorzien waren van een budget. Dit geeft wel een duidelijk beeld van de ambities van de gemeente, maar geeft nog geen inzicht in hoe de gemeente deze ambities gaat bekostigen binnen en structureel sluitende begroting. Enkele investeringen met financiële impact zoals de uitvoeringskosten van de ontwikkelingen Dorpsplein en Wilhelminadorp zijn nog als p.m. raming opgenomen.

Nadere uitwerking inclusief dekkingsvraagstukken zal, gelet op de voorgenomen herindeling per 1 januari 2028, in afstemming tussen beide gemeenten plaatsvinden.

In de conceptbegroting 2026-2029 (evenals in de begroting 2025-2028) heeft de gemeente Best het voornemen om de OZB opbrengsten de komende vier jaar met in totaal ruim 24% extra (naast de indexering voor inflatie) te verhogen al financieel verwerkt (En groeit daarmee toe naar het tarief van Oirschot) Desondanks is vanaf 2028 sprake van een structureel tekort van € 2,5 miljoen.

De gemeente Oirschot bereidt besluitvorming van investeringen voor, waarvan de kapitaallasten pas na 2029 gaan lopen. Bijvoorbeeld Kanaalpassage A58 (investering € 5 miljoen) en aanleg 2e fase Randweg (investering € 16 miljoen). Ook hiervoor geldt dat verdere uitwerking inclusief dekkingsvraagstukken in afstemming tussen beide gemeenten zal plaatsvinden.

De gemeente Oirschot heeft geen extra verhoging van de OZB opbrengst (naast de indexering voor inflatie) geraamd in de conceptbegroting 2026-2029. Wel zijn de opbrengstramingen van afvalstoffenheffing en rioolheffing verhoogd naar een kostendekkend niveau.

Jaarrekening 2024

De gemeente Best heeft het jaar 2024 afgesloten met een positief saldo van € 10 miljoen. De gemeente Oirschot sloot het boekjaar af met een nadelig saldo van € 27.000.

De jaarrekeningresultaten zijn echter niet zonder meer onderling te vergelijken. De cijfers worden beïnvloed door incidentele factoren en de wijze waarop beide gemeenten incidentele zaken als budgetoverhevelingen en mutaties grondexploitatie in de jaarcijfers verwerken.

Bij de gemeente Best maakt het bedrag dat in 2024 overgeheveld zou worden

(€ 7,3 miljoen) onderdeel uit van het rekeningresultaat. Dit betekent dat dit incidentele voordeel nu onderdeel is van het rekeningresultaat van € 10 miljoen. Bij resultaatbestemming is dit bedrag wel overgeheveld om de werkzaamheden in 2025 uit te voeren.

De gemeente Oirschot heeft het bedrag in 2024 (€ 1,5 miljoen) al toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor nog uit te voeren werkzaamheden. Hierdoor is dit voordeel van niet gebruikte budgetten in 2024 bij Oirschot niet zichtbaar in het rekeningresultaat. De gemeenten dienen zelf de analyses van de rekeningresultaten te maken om de structurele effecten scherp in beeld te krijgen.

Sociaal domein

De gemeenten Best en Oirschot besteden beide een groot deel van hun begroting aan het sociaal domein en ervaren een toenemende vraag naar jeugdhulp en Wmo. Zij werken intensief samen in regionaal verband.

De gevolgen van de Hervormingsagenda Jeugd verschillen: voor Best hebben de extra middelen die in de meicirculaire 2025 beschikbaar zijn gesteld budgettair een neutraal effect op het begrotingssaldo, terwijl Oirschot hierdoor een voordeel in de begroting krijgt. Best ziet de kosten voor jeugdzorg en Wmo in de conceptbegroting 2026 (en ook al in de kadernota 2026) sterk oplopen en heeft de budgetten daarvoor structureel met € 2,3 miljoen verhoogd. Oirschot verwacht in geringer mate tekorten op jeugdzorg. In beide gemeenten zal sprake zijn van stijgende Wmo-uitgaven door dubbele vergrijzing.

Investerings

Er is een verschil waar te nemen in het voorgenomen investeringsvolume van beide gemeenten vanaf 2026. Best heeft in de conceptbegroting 2026-2029 het investeringsplan geactualiseerd en geeft een doorkijk van de plannen tot en met 2031. Ten opzichte van de begroting 2025-2028 is het investeringsvolume in de jaren 2026-2029 met € 34 miljoen toegenomen tot € 114 miljoen. Dit leidt tot extra structurele kapitaallasten, die grotendeels nog niet zijn voorzien van structurele dekking. Dit geldt vooral voor investeringen waarvan de realisatie de komende periode wordt gestart maar de kapitaallasten vanaf 2030 of 2031, dus na het tijdvak van de begroting 2026-2029, gaan lopen. Ook kapitaallasten die vanaf 2028 gaan lopen zijn niet (volledig) gedekt, gelet op de geraamde structurele begrotingstekorten vanaf 2028.

Met de restant investeringsbudgetten 2024 en de geraamde investeringsbudgetten 2025 erbij komt het totaal aan investeringsbudgetten op € 130 miljoen.

Oirschot investeert in de jaren 2026-2029 € 26 miljoen. Met de restant investeringsbudgetten 2024 en de geraamde investeringsbudgetten 2025 erbij komt het totaal op € 76 miljoen. Omdat er meerjarig sprake is van een structureel sluitende (concept) begroting zijn de kapitaallasten daarvan in principe gedekt.

Voor beide gemeenten geldt, dat er beoogde investeringen zijn waar nog geen bedrag aan is gekoppeld en de lasten om die reden ook niet in de begroting zijn opgenomen. Als deze plannen doorgang vinden zal er ook structurele dekking voor de daaruit voortvloeiende structurele (kapitaal)lasten moeten worden aangewezen.

Weerstandvermogen en financiële kengetallen

De uitgangspositie voor de nieuwe gemeente met betrekking tot de weerstandscapaciteit, weerstandsratio en de financiële kengetallen (vooral schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) is ten opzichte van het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners gunstig.

Wel zal de schuldquote stijgen als gevolg van de toename van de schuld bij beide gemeenten door de voorgenomen investeringen.

De risico's zijn systematisch in beeld gebracht en gekwantificeerd. Voor de inventarisatie van risico's zijn geen richtlijnen. De gemeenten hebben hiervoor een eigen methodiek. De weerstandsratio van Best bevindt zich op 31 december 2024 ruim boven de 1 (3,2), die van Oirschot net boven de 1 (1,2). Op basis van de cijfers van beide gemeenten bevindt de weerstandsratio van de nieuwe gemeente op 31 december 2024 zich ruim boven de 1, te weten 2,6. Dit is naar objectieve maatstaven is te kwalificeren als "uitstekend". Bij beide gemeenten is de risicobepaling niet volledig vergelijkbaar. De door de nieuwe gemeente te berekenen risico's zijn uiteraard de basis voor de weerstandsratio van de nieuwe gemeente. De hier weergegeven weerstandsratio van 2,6 moet daarom als een indicatie worden gezien.

Reserves

De reservepositie van de nieuwe gemeente is gemeten naar een bedrag per inwoner sterker dan het gemiddelde per inwoner van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners. Het gemiddelde bedrag per inwoner van de algemene reserve en de bestemmingsreserves van de nieuwe gemeente is

€ 2.252. (inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners € 1.430 per inwoner).

Wel ligt een groot deel van de bestemmingsreserve van de nieuwe gemeente (€ 776 per inwoner)¹⁴ vast door het relatief hoge bedrag aan bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten.

Vaste schuld

De schuld van de nieuwe gemeente is bijna 50% lager dan de gemiddelde schuld van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners

Door de voorgenomen investeringen zal de schuld van Best en Oirschot en dus de nieuwe gemeente toenemen.

Voorzieningen

Belangrijkste verschil tussen beide gemeenten is de inzet van voorzieningen voor groot onderhoud. Best heeft alleen een voorziening voor groot onderhoud van gebouwen.

Oirschot heeft deze ook en daarnaast voorzieningen voor groot onderhoud wegen, sportvelden en speeltoestellen. Als er geen onderhoudsvoorzieningen zijn, zijn de onderhoudslasten in de exploitatie opgenomen. Deze kunnen jaarlijks fluctueren.

Vaste activa

De boekwaarde van de vaste activa van de nieuwe gemeente ligt iets onder het gemiddelde van gemeenten in de inwonerklasse 45.000-60.000 inwoners (stand 31-12-

¹⁴ Werkelijke stand op 31 december 2024

2023). Aannemelijk is dat dit bedrag in 2024 is toegenomen door het realiseren van investeringen in dat jaar.

De gemeente Best activeert investeringen in riolering niet maar dekt de investeringslasten in één keer ten laste van de daartoe bestemde voorziening. De gemeente Oirschot activeert investeringen in riolering wel.

Onderhoud kapitaalgoederen

De onderlinge vergelijkbaarheid is beperkt omdat er verschillende beleidskeuzes zijn gemaakt en doordat de financiële verwerking verschilt. Bijvoorbeeld door wel of niet gebruik te maken van onderhoudsvoorzieningen (en – reserves) met als gevolg dat egalisatie van jaarlijks fluctuerende onderhoudslasten niet eenduidig plaatsvindt.

Bij de gemeente Best zijn alle beheerplannen, met uitzondering van riolering, niet actueel en zullen dan ook binnen afzienbare tijd moeten worden geactualiseerd.

De gemeente Oirschot beschikt over actuele beheerplannen, met uitzondering van het beheerplan gebouwen. De gemeente Oirschot werkt voor diverse kapitaalgoederen met onderhoudsvoorzieningen. Uit deze voorzieningen wordt het groot onderhoud bekostigd.

Grondbeleid

Bij de grondexploitaties is de komende jaren sprake van een relatief groot volume aan nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten. Bij Best worden de meeste inkomsten gerealiseerd tot en met 2028, bij Oirschot vanaf 2028.

Alleen de gemeente Oirschot heeft een grondexploitatie voor bedrijventerreinen, echter met een geringe boekwaarde.

Beide gemeenten hebben voorziene verliezen in de grondexploitaties afgedekt door middel van een verliesvoorziening. Op 31 december 2024 is de stand van de verliesvoorziening van de gemeente Best € 26,2 miljoen en die van de gemeente Oirschot € 0,1 miljoen.

Daarnaast hebben beide gemeenten een risicoreserve grondexploitatie.

Verbonden partijen

Beide gemeenten nemen in hoofdzaak aan dezelfde gemeenschappelijke regelingen deel. Dat betekent dat een groot deel van alle risico's van de verbonden partijen ook nu al gedeeld worden.

Door de herindeling kan het noodzakelijk zijn om uit één of meerdere verbonden partijen te treden, bijvoorbeeld Samenwerking Kempengemeenten. De kans is groot dat dit gepaard zal gaan met uittredingskosten. Het is in ieder geval van belang om met het oog op eventuele opzegtermijnen tijdig (desnoods proforma) over te gaan tot opzegging.

7.1 Algemene conclusie

Uit de financiële analyse en risicoduiding (bouwsteen 3) bij het principebesluit tot herindeling van 1 juli 2025 bleek dat op basis van de begrotingen 2025-2028 kon worden geconcludeerd dat er sprake is van een gezonde uitgangssituatie voor de nieuwe gemeente, die zal ontstaan uit de samenvoeging van de huidige gemeenten Best en Oirschot. Daarbij is aangegeven dat er nog wel uitdagingen zijn om ook de begrotingsjaren vanaf 2026 structureel sluitend te krijgen en/of te houden.

In deze herindelingsscan zijn de conceptbegrotingen 2026-2029 van beide gemeenten toegevoegd. Deze zijn op het moment van schrijven niet vastgesteld door de raden en ook nog niet door ons onderzocht op basis van het normale financiële toezicht.

Op basis van de conceptbegrotingen 2026-2029 is op dit moment het beeld dat de nieuwe gemeente in 2028 zal starten met een niet sluitende begroting.

Net als de andere gemeenten hebben Best en Oirschot te maken met de verlaging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds en kostenontwikkelingen binnen het sociaal domein. Daarnaast is er sprake van nieuw beleid en gemeentelijke ambities waarvan de financiële effecten nog niet bekend zijn of onderdeel zijn van een (nog) niet meerjarig sluitende begroting.

Voor een gezonde startpositie van de nieuwe gemeente is het noodzakelijk te komen tot een structureel sluitende begroting 2028 en verder. Door gemeente Best is aangegeven dat de raad bij de kadernota 2027 verwacht keuzes te maken. Bij de kadernota 2026 is al besloten dat een aantal nieuwe investeringen apart via een raadsvoorstel ter besluitvorming zullen worden aangeboden. Aandachtspunt bij de besluitvorming over deze investeringen is op welke wijze de structurele lasten vanaf 2028 van structurele dekking worden voorzien.

Voor beide gemeenten geldt dat vanaf 2 december 2025 besluiten door ons goedgekeurd moeten worden.

Naast de begrotingssaldi is gekeken naar de financiële positie (schuld, reservepositie, grondexploitaties). De gezamenlijke schuld is naar objectieve maatstaven niet hoog en het gezamenlijke weerstandsvermogen is voldoende, de gemeenten beschikken gezamenlijk over ruim voldoende weerstandscapaciteit om de nu bekende risico's te kunnen opvangen. Bij de grondexploitaties doen zich nog onzekerheden voor door de nog te realiseren opbrengsten en nog te maken kosten.

7.2 Aanbevelingen

Voor de nieuwe gemeente is het belangrijk dat zoveel mogelijk zaken al op orde zijn. Inventariseer daarom eventuele achterstanden op het terrein van beheer en onderhoud. Het betreft hier beleidsterreinen zoals kapitaalgoederen, archieven, bestemmingsplannen en administraties.

De onderstaande aanbevelingen zijn overgenomen uit de voorgaande hoofdstukken. De aanbevelingen hoeven niet gelijktijdig te worden opgepakt, iedere aanbeveling heeft een eigen moment in het herindelingsproces. Wij adviseren de gemeenten een eigen tijdspad vast te stellen.

1. Breng de inhoudelijke verschillen tussen de financiële verordeningen ex artikel 212 in beeld. Stem af welke keuzes gemaakt moeten worden om tot een eensluidende nieuwe verordening te komen.
2. Stel uniforme verordeningen vast voor het financieel beleid, beheer en de inrichting van de organisatie en de controle daarop (ex artikel 212 en 213 van de Gemeentewet). Deze verordeningen hoeft de raad van de nieuwe gemeente dan na herindeling alleen formeel vast te stellen.
3. Harmoniseer in aanloop naar de herindeling waar mogelijk al het financiële beleid.
4. Stel een afstemmingsprotocol op, voor de onderlinge afstemming van financiële besluiten die ter goedkeuring aan GS moeten worden voorgelegd.
5. Maak de opties voor het vormgeven van de ambtelijke organisatie van de nieuwe gemeente en de financiële consequenties daarvan op zo kort mogelijke termijn inzichtelijk.
6. Onderzoek of bestaande overeenkomsten met betrekking tot samenwerking en leveranciers, gelet op de geldende opzegtermijnen en mogelijke financiële consequenties, vooruitlopend op een definitieve keuze alvast proforma kunnen worden opgezegd.
7. Bepaal ten aanzien van de lokale heffingen welke wel of niet gehandhaafd blijven.
8. Analyseer welke verschillen er ten grondslag liggen aan het verschil in tarieven van vooral de heffingen (afval en riool) tussen de twee gemeenten.
9. Harmonisatie van de OZB-tarieven tussen nu en de herindelingsdatum is niet noodzakelijk. Als tussenoplossing kan ervoor worden gekozen om de OZB-tarieven geleidelijk naar elkaar toe te laten groeien.
Onderzoek welk effect de in de conceptbegroting 2026-2029 opgenomen extra (dus boven het inflatiepercentage) verhogingen van de OZB opbrengsten (en daardoor ook de tarieven) hier al op hebben.
10. Houdt rekening met het feit dat indien de in de conceptbegroting van de gemeente Best geraamde extra opbrengsten OZB niet worden gerealiseerd het begrotingstekort vanaf 2028 toe zal nemen ten opzichte van het in de conceptbegroting 2026-2029 geraamde tekort.
11. Zorg ervoor dat de begroting 2027-2030 wordt ingediend met tenminste een structureel en reëel sluitend begrotingsjaar 2027.

Door de instelling van het financieel toezicht op grond van de Wet arhi zijn de begrotingen 2027 van Best en Oirschot aan goedkeuring onderworpen. Goedkeuring wordt in principe alleen verleend als het begrotingsjaar structureel en reëel sluitend is ingediend. Een niet structureel en reëel sluitende begroting legt een claim op de nieuwe gemeente door de benodigde maatregelen voor het herstel van het begrotingsevenwicht naar de toekomst te verschuiven.

12. Maak de financiële gevolgen van het uniformeren van het financiële beleid en het harmoniseren van de verordeningen inzichtelijk en verwerk deze in de eerstvolgende kadernota/koersnota en in de begroting 2027.
13. Maak bij besluitvorming over onder meer investeringen de effecten op de financiële positie inzichtelijk, ook als de effecten zich nog niet voordoen in de eerstkomende meerjarenbegroting.
14. Zorg ervoor dat bij het opstellen van de begroting 2027-2030 dezelfde uitgangspunten en methode worden gebruikt voor het ramen met lopende prijzen. Zo worden de begrotingen beter vergelijkbaar.
15. Maak analyses van de jaarrekeningresultaten en besteed daarbij aandacht aan het structurele en incidentele resultaat en budgetoverheveling. De verkregen inzichten kunnen worden gebruikt bij de beleidskeuzes en het opstellen van de eerste begroting van de nieuwe gemeente.
16. Stem het ambitieniveau van de gemeente af op de mate waarin projecten kunnen worden gerealiseerd om op die wijze de hoogte van de jaarlijkse budgetoverhevelingen te kunnen verlagen.
17. Analyseer de structurele doorwerking van de voor- en nadelen uit de jaarrekening en maak de conclusie daaruit duidelijker zichtbaar. Bijvoorbeeld in de inleiding van de jaarrekening zelf of in het raadsvoorstel bij de jaarrekening.
18. Harmoniseer, waar het nog niet het geval is, het beleid op het gebied van sociaal domein.
19. Leg de investeringen die opgenomen zijn in het investeringsoverzicht in de conceptbegroting 2026-2029 apart voor aan de betreffende gemeenteraad, voorzien van een structurele dekking. Zie daarmee af van het bij het vaststellen van de begroting in één keer autoriseren van een groot aantal investeringsbudgetten.
20. Stel huidige en toekomstige investeringsplannen en grote projecten met ingang van de begroting 2027 in overleg met elkaar vast.
21. Maak ook de investeringsbedragen van de nu geraamde p.m. budgetten inzichtelijk en de daaruit voortkomende kapitaallasten.
22. Geef aan hoe de nog niet geraamde kapitaallasten van investeringen waarvan het voornemen is om die wel in uitvoering te gaan nemen worden gedekt. Bij besluitvorming over het beschikbaar stellen van investeringsbedragen moet namelijk ook de dekking al worden aangegeven. Dit geldt niet alleen voor investeringen waarvan de kapitaallasten vanaf 2029 gaan lopen, maar ook voor investeringen waarvan de kapitaallasten met ingang van 2028 op de begroting drukken. Bij Best is namelijk sprake van structurele begrotingstekorten vanaf het begrotingsjaar 2028.
23. Voorkom kapitaalvernietiging door investeringsplannen te toetsen aan beleidsvoornemens. Investeringsplannen kunnen door het beleid van de nieuwe

- gemeente overbodig worden. Maak investeringen die dit risico hebben inzichtelijk en stel deze, zo mogelijk, uit.
24. Stel criteria vast welke onderdelen deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit (o.a. vrije algemene reserve, onbenutte belastingcapaciteit, stille reserves).
 25. Toets of de stille reserves voldoen aan de voorwaarden die het GTK 2020 hieraan stelt.
 26. Ga, voor een zuivere vergelijking van de weerstandsratio's, eenduidig om met het wel of niet meenemen van weerstandscapaciteit grondexploitatie en de risico's grondexploitatie bij het presenteren van een weerstandsratio. Dit geldt ook voor sociaal domein.
 27. Formuleer criteria voor de minimaal noodzakelijke omvang van de weerstandsratio.
 28. Besef dat de harmonisatie van het financieel beleid een impact kan hebben op de totale omvang van de risico's.
 29. Hanteer dezelfde normen voor het interpreteren van de financiële kengetallen.
 30. Breng, in aanloop naar de harmonisatie van het activabeleid, de verschillen daarin tussen beide gemeenten in beeld.
 31. Maak een plan van aanpak voor het harmoniseren van beheerplannen. Mede omdat een aantal plannen verouderd zijn.
 32. Stel ontbrekende onderhoudsplannen indien mogelijk nog in 2025 of 2026 op of maak daar in ieder geval een aanvang mee, om op die wijze goed inzicht te krijgen in de financiële effecten voor de gemeente zelf en ook voor de nieuwe gemeente.
 33. Inventariseer welke gemeentelijke gebouwen op termijn (kunnen) worden afgestoten en wat de gevolgen zijn voor de onderhoudsbudgetten (en voor het genereren van opbrengsten uit verkoop/verhuur).
 34. Beoordeel of het egaliseren van lasten groot onderhoud door middel van:
 - een onderhoudsvoorziening in combinatie met een actueel beheerplan of
 - het egaliseren door het ramen van budgetten groot onderhoud in de begroting zonder onderhoudsvoorziening, voor de nieuwe gemeente de voorkeur heeft.
 35. Inventariseer het areaal van de nieuwe gemeente en bereken per kapitaalgoed het benodigde budget dat bij het vastgestelde kwaliteitsniveau hoort.
 36. Begin in 2026 met het samen ontwikkelen van beleid en hulpmiddelen voor de grondexploitatie. Denk hierbij aan gezamenlijke uitgangspunten, een rekenmodel, werkprocessen en een prijzenboek.
 37. Breng de financiële ontwikkeling en risico's van alle grondexploitaties, ook die niet zichtbaar zijn in de gemeentelijke boekhouding, in het kader van het herindelingstraject duidelijk in beeld.
 38. Tref tijdig maatregelen om gevolgen van een verandering van de gehanteerde parameters (grondprijzen, kosten- en opbrengstenstijging en rente) binnen de grondexploitatie op te vangen, dit kan grote financiële consequenties voor de nieuwe gemeente hebben.
 39. Stel een impactanalyse op, waarin vooral de onderliggende risico's die verbonden partijen met zich meebrengen worden onderzocht.

40. Maak voor de datum van herindeling keuzes of de taken van de nieuwe gemeente zullen worden ondergebracht in een (nieuwe of bestaande) verbonden partij of in eigen beheer zullen worden verricht. Houd eventuele opzegtermijnen scherp in de gaten.

8 Bijlagen

8.1 Specificatie mutatie algemene uitkering door herindeling

Specificatie mutatie algemene uitkering door herindeling (Alle bedragen x € 1.000)	
Huishoudens met een laag inkomen met drempel	580
Landelijke centrumfunctie	92
Lokale centrumfunctie	2
Regionale centrumfunctie	307
Oeverlengte veen-/kleiveengebied	-5
Omgevingsadressendichtheid	7
OZB niet-woningen eigenaren	-203
OZB niet-woningen gebruikers	-57
Vast bedrag	-1.441
Mutatie algemene uitkering door herindeling	-718

8.2 Berekening tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

Berekening tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling (berekening voor herindeling per 1-1-2028, bedragen in €)	
A) Vast bedrag per gemeente	
1 Vast bedrag per gemeente waarmee het totaal aantal gemeenten afneemt door de samenvoeging	2.806.800
2 Aantal gemeenten waarmee het totaal aantal gemeenten door de samenvoeging verminderd wordt	1
3 Verdeelmaatstaf herindeling op basis van vast bedrag per gemeente (1 x 2)	2.806.800
B Vast bedrag per inwoner	
4 Vast bedrag per bij samenvoeging betrokken inwoners op één jaar voorafgaand aan de herindeling, met uitzondering van de inwoners van de grootste gemeente	66,61
5 Aantal inwoners gemeente Best (per 1 januari 2024)	31.223
6 Aantal inwoners gemeente Oirschot (per 1 januari 2024)	19.280
7 Totaal aantal inwoners bij de herindeling betrokken (per 1 januari 2024)	50.503
8 Totaal aantal inwoners van de gemeente met het grootste aantal inwoners (Best)	-31.223
9 Aantal inwoners waarvoor het vaste bedrag wordt betaald (7 - 8)	19.280
10 Verdeelmaatstaf herindeling op basis van vast bedrag per inwoner (4 x 9)	1.284.241
C Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	
11 Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling exclusief uitkeringsfactor (3 + 10)	4.091.041
12 Voorlopige uitkeringsfactor van het jaar voorafgaand aan de herindeling (in deze berekening septembercircularis 2024)	1,418
13 Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor (11 x 12)	5.801.096
14 Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor per inwoner	114
D Betaalritme, tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor	
15 1e jaar: (voorafgaand aan de daadwerkelijke herindeling)	1.160.219
16 Restantbedrag (13 - 15)	4.640.877
18 2e jaar: 40% van het restantbedrag (€ 4.640.877)	1.856.351
19 3e jaar: 20% van het restantbedrag (€ 4.640.877)	928.175
20 4e jaar: 20% van het restantbedrag (€ 4.640.877)	928.175
21 5e jaar: 20% van het restantbedrag (€ 4.640.877)	928.175
22 Totaal	5.801.096

Bron: Ministerie van BZK

8.3 Structuurkenmerken van de bestaande gemeenten en de nieuwe gemeente

Vergelijking volumina structuurkenmerken			
(Bedragen x € 1 miljoen tenzij anders vermeld)			
	Nieuwe gemeente	Best	Oirschot
Aantal inwoners (per 1-1-2024)	50.503	31.223	19.280
Onroerende zaak belastingen			
OZB-capaciteit woningen	7.863	4.625	3.238
OZB-capaciteit niet-woningen gebruiker	1.038	542	472
OZB-capaciteit niet-woningen eigenaar	1.098	560	472
Totaal OZB capaciteit	10.000	5.728	4.182
Waarde woningen	9.829	5.782	4.047
Waarde niet-woningen gebruiker	1.484	774	675
Waarde niet-woningen eigenaar	1.569	801	675
Waarde totaal	12.882	7.357	5.397
Aandeel woningen in totaal waarde	76%	79%	75%
Aandeel niet woningen in totaal waarde	24%	21%	25%
Waarde totaal per inwoner in €	255.074	235.628	279.927
Volumina sociale structuur per 1.000 inwoners			
Huishoudens met een laag inkomen boven drempelwaarde	62	63	54
Bijstandontvangers	9	11	7
Volumina bevolkingsopbouw per 1.000 inwoners			
Inwoners < 18 jaar	179	184	171
Inwoners >75 jaar, boven de drempelwaarde		33	50
Volumina centrumfunctie per 1.000 inwoners			
Lokale centrumfunctie	953	1.008	857
Regionale centrumfunctie	521	679	198
Volumina bebouwingsstructuur			
Oppervlakte land	13.570	3.390	10.180
Oppervlakte bebouwing woonkern	322	187	135
Oppervlakte bebouwing buitengebied	157	51	106
Oppervlakte binnenwater	180	75	105
Woonruimten	22.523	13.705	8.818
Historische kern < 40 hectare	10	0	10
Historische kern < 40-65 hectare	0	0	0
Historisch > 65 hectare	0	0	0
Bewoonde oorden 1930	0	0	0
Historische woningen in bewoonde oorden 1930	0	0	0
Kernen	11	2	9
Grote woonkernen (> 500 adressen)	3	1	2
Omgevingsadressendichtheid	25.992	20.160	5.776
Bedrijfsvestigingen	7.195	4.005	3.190
Volumina leerlingen per 1.000 inwoners			
Leerlingen (voortgezet) speciaal onderwijs	0	0	0
Leerlingen voortgezet onderwijs	40	42	36
Extra groei jongeren	0	0	0
Extra groei leerlingen voortgezet onderwijs	0	0	0

8.4 Onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van artikel 12 norm

De berekeningen zijn gebaseerd op de door de WOZ-waarden (naar peildatum 1-1-2024), de in de betreffende gemeenten van toepassing zijnde OZB-tarieven 2025 en de in de begrotingen 2025 van de gemeenten geraamde OZB opbrengsten. Het gaat om een momentopname, omdat door waardeontwikkeling en wijziging in OZB tarieven de onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van de artikel 12 norm van het redelijk peil jaarlijks kan wijzigen.

Best	Woningen	Niet-woningen gebruikers	Niet-woningen eigenaren	Totaal
A. Waarde onroerende zaken	6.313.904.100	675.355.741	720.391.654	7.709.651.495
B. Tarief 2025 gemeente als percentage van de WOZ-waarde	0,0803	0,2038	0,2612	
C. Opbrengst op basis van waarde gemeentefonds en tarief gemeente (A x B)	5.070.065	1.376.375	1.881.663	8.328.103
D. Gemiddeld tarief OZB gemeente als percentage van de WOZ-waarde				0,1080
E. Redelijk peil OZB 2025 voor toelating tot artikel 12 van de Fvw als percentage van de WOZ-waarde (meicirculaire 2024)	0,1595	0,1595	0,1595	0,1595
F. Opbrengst OZB op basis van gecorrigeerd redelijk peil OZB voor toelating tot artikel 12 van de Fvw	10.070.677	1.077.192	1.149.025	12.296.894
G. Opbrengst OZB volgens begroting 2025 gemeente	5.070.065	1.376.375	1.881.663	8.328.103
Verschil ten opzichte van redelijk peil (G-F) Een min is lagere opbrengst t.o.v. redelijk peil	-5.000.612	299.183	732.638	-3.968.791

Oirschot	Woningen	Niet-woningen gebruikers	Niet-woningen eigenaren	Totaal
A. Waarde onroerende zaken	4.002.851.700	692.439.600	772.790.700	5.468.082.000
B. Tarief 2025 gemeente als percentage van de WOZ-waarde	0,1079	0,2582	0,3211	
C. Opbrengst op basis van waarde gemeentefonds en tarief gemeente (A x B)	4.319.077	1.787.879	2.481.431	8.588.387
D. Gemiddeld tarief OZB gemeente als percentage van de WOZ-waarde				0,1571
E. Redelijk peil OZB 2025 voor toelating tot artikel 12 van de Fvw als percentage van de WOZ-waarde (meicirculaire 2024)	0,1595	0,1595	0,1595	0,1595
F. Opbrengst OZB op basis van gecorrigeerd redelijk peil OZB voor toelating tot artikel 12 van de Fvw	6.384.548	1.104.441	1.232.601	8.721.591
G. Opbrengst OZB volgens begroting 2025 gemeente	4.319.077	1.787.879	2.481.431	8.588.387
Verschil ten opzichte van redelijk peil (G-F) Een min is lagere opbrengst t.o.v. redelijk peil	-2.065.471	683.438	1.248.830	-133.204

Nieuwe gemeente	Woningen	Niet-woningen gebruikers	Niet-woningen eigenaren	Totaal
A. Waarde onroerende zaken	10.316.755.800	1.367.795.341	1.493.182.354	13.177.733.495
B. Tarief 2025 gemeente als percentage van de WOZ-waarde	0,0910	0,2313	0,2922	
C. Opbrengst op basis van waarde gemeentefonds en tarief gemeente (A x B)	9.388.248	3.163.711	4.363.079	16.915.038
D. Gemiddeld tarief OZB gemeente als percentage van de WOZ-waarde				0,1284
E. Redelijk peil OZB 2025 voor toelating tot artikel 12 van de Fvw als percentage van de WOZ-waarde (meicirculaire 2024)	0,1595	0,1595	0,1595	0,1595
F. Opbrengst OZB op basis van gecorrigeerd redelijk peil OZB voor toelating tot artikel 12 van de Fvw	16.455.226	2.181.634	2.381.626	21.018.486
G. Totale opbrengst OZB volgens begroting 2025 gemeenten	9.388.248	3.163.711	4.363.079	16.915.038
Vershil ten opzichte van redelijk peil (G-F) Een min is lagere opbrengst t.o.v. redelijk peil	-7.066.978	982.077	1.981.453	-4.103.448

8.5 Scenario's harmonisatie Onroerende zaakbelastingen

OZB woningen 2025

Harmonisatie

OZB aanslag per huishouden 2025 (huishouden met <u>koopwoning</u>)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente harmonisatie tarief
OZB-tarief eigenaren woningen	0,0803	0,1079	0,0910
Gemiddelde waarde woningen	520.300	566.097	534.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	418	611	486
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	473	515	486
Vershil	56	-96	0

Laagste

OZB aanslag per huishouden 2025 (huishouden met <u>koopwoning</u>)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente laagste tarief
OZB-tarief eigenaren woningen	0,0803	0,1079	0,0803
Gemiddelde waarde woningen	520.300	566.097	534.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	418	611	429
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	418	455	429
Vershil	0	-156	0

Hoogste

OZB aanslag per huishouden 2025 (huishouden met <u>koopwoning</u>)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente hoogste tarief
OZB-tarief eigenaren woningen	0,0803	0,1079	0,1079
Gemiddelde waarde woningen	520.300	566.097	534.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	418	611	576
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	561	611	576
Vershil	144	0	0

OZB woningen 2027

Harmonisatie

OZB aanslag per huishouden 2027 (huishouden met <u>koopwoning</u>)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente harmonisatie tarief
OZB-tarief eigenaren woningen	0,0937	0,1079	0,0992
Gemiddelde waarde woningen	520.300	566.097	534.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	487	611	530
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	516	562	530
Vershil	29	-49	0

Laagste

OZB aanslag per huishouden 2027 (huishouden met koopwoning)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente laagste tarief
OZB-tarief eigenaren woningen	0,0937	0,1079	0,0937
Gemiddelde waarde woningen	520.300	566.097	534.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	487	611	500
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	487	530	500
Vershil	0	-81	0

Hoogste

OZB aanslag per huishouden 2027 (huishouden met koopwoning)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente hoogste tarief
OZB-tarief eigenaren woningen	0,0937	0,1079	0,1079
Gemiddelde waarde woningen	520.300	566.097	534.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	487	611	576
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	561	611	576
Vershil	74	0	0

OZB niet-woningen 2025 (eigenaar)

Harmonisatie

OZB aanslag 2025 eigenaar niet-woningen (fictieve waarde € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente harmonisatie tarief
OZB-tarief niet-woningen eigenaar	0,2612	0,3211	0,2922
Gemiddelde waarde	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	2612	3211	2922
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	2922	2922	2922
Vershil	310	-289	0

Laagste

OZB aanslag 2025 eigenaar niet-woningen (fictieve waarde € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente laagste tarief
OZB-tarief niet-woningen eigenaar	0,2612	0,3211	0,2612
Gemiddelde waarde	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	2612	3211	2612
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	2612	2612	2612
Vershil	0	-599	0

Hoogste

OZB aanslag 2025 eigenaar niet-woningen (fictieve waarde € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente hoogste tarief
OZB-tarief niet-woningen eigenaar	0,2612	0,3211	0,3211
Gemiddelde waarde	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	2612	3211	3211
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	3211	3211	3211
Vershil	599	0	0

OZB niet-woningen 2025 (gebruiker)

Harmonisatie

OZB aanslag 2025 gebruiker niet-woningen (fictieve waarde € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente harmonisatie tarief
OZB-tarief niet-woningen gebruiker	0,2038	0,2582	0,2313
Gemiddelde waarde	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	2038	2582	2313
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	2313	2313	2313
Vershil	275	-269	0

Laagste

OZB aanslag 2025 gebruiker niet-woningen (fictieve waarde € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente laagste tarief
OZB-tarief niet-woningen gebruiker	0,2038	0,2582	0,2038
Gemiddelde waarde	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	2038	2582	2038
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	2038	2038	2038
Vershil	0	-544	0

Hoogste

OZB aanslag 2025 gebruiker niet-woningen (fictieve waarde € 1 miljoen)	Best	Oirschot	Nieuwe gemeente hoogste tarief
OZB-tarief niet-woningen gebruiker	0,2038	0,2582	0,2582
Gemiddelde waarde	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Gemiddelde OZB opbrengst koopwoningen	2038	2582	2582
OZB aanslag op basis van tarief Nieuwe gemeente	2582	2582	2582
Vershil	544	0	0

8.6 Kengetallen

Hieronder wordt per kengetal weergegeven welke verhouding wordt uitgedrukt.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt een gemeente relatief gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De kengetallen moeten daarbij in samenhang worden gezien. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie er niet toe bijdraagt om de schuldpositie te verminderen en de structurele exploitatie ruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

Belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid.

Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Er is voor gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven.

Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).